

Innholdsfortegnelse

Innledning	side	2
Hans Nielsen Hauge	side	2
Hans Nielsen Huges og haugianerbevegelsens samfunnspolitiske arv	side	12
Kvinnernes stilling i haugianerbevegelsen	side	16
Det haugianske familielivet	side	23
Kvinner i haugianerbevegelsen	side	25
Sara Oust	side	31
Haugianismen som utviklingsfaktor i Nord-Østerdal	side	51
Gruvedrift i Vingelen	side	56
Utdrag fra tidsskrift, aviser med mere	side	59
Møttes Hans Nielsen Hauge og Sara Oust?	side	72
Var Hans Nielsen Hauge i Nord-Østerdal?	side	72
Noen må gå foran. Spelet om Sara Oust	side	76
Gravstein	side	76
Brudekrans	side	76
Minnesteiner	side	77
Salmer	side	77
Ridesadel	side	78
Andre gjenstander	side	78
Familienavn	side	78
Andre forhold	side	78
Dikt om Sara Oust	side	80

Notat om Hans Nielsen Hauge, Sara Oust og haugianerbevegelsen

Innledning

Dette notatet om undertegnede's tipp-tippoldemor Sara Oust bygger på ulike kilder. Det er foretatt et utvalg. Ellers er det tatt med informasjon om Hans Nielsen Hauge og haugianerbevegelsen for å sette Sara inn i en større sammenheng.

Undertegnede har vært i kontakt med blant annet Haugeinstituttet, ulike arkiv og museer om enkelte forhold vedrørende Sara. Flere kilder bygger på muntlige overleveringer. Det er behov for mer forskning når det gjelder både Sara og haugianerbevegelsen i Nord-Østerdal. Dette for å få flere sikre data.

Den første utgaven av notatet ble skrevet for mange år siden. Deretter har det blitt jevnlig oppdatert.

Det gjøres oppmerksom på at Sara Oust blir omtalt med ulike etternavn i kilder. Det gjelder Ousten, Usten, Ust og Østen. Undertegnede har også sett henne omtalt som Sara Engebretsdatter, Sara Ingebretsdatter og Sara Embretsdatter Vingelen.

Hans Nielsen Hauge (1771-1824)

Haugeinstituttets- og Etisk KompetanseUtviklings hjemmeside samt informasjonsfoldere om instituttet

- Dag Kullerud. «Hans Nielsen Hauge er norgeshistoriens mest betydningsfulle gründer og samfunnsbygger»
- Ola Grytten. «Må ha vært en av Norgeshistoriens mest undervurderte personer». Grytten har for øvrig dokumentert de haugianske røttene hos flere kjente virksomheter på Vestlandet. Han omtaler haugianerne som «pionerer innen bedriftsetablering, innovasjon, nyskaping, folkeopplysning, kultur, åndsliv, politikk, samfunnsliv, arbeidervelferd, internasjonal orientering og økonomisk styring»
- Karsten Alnæs. «Er en av de mest betydningsfulle personligheter i norsk historie»
- Francis Sejersted. «Haugebevegelsen la grunnlaget for et fungerende demokrati i Norge»
- Halvdan Koht. «Haugerørsla var med på å føre det norske folk mot nasjonal friedom»
- På baksiden av Sigbjørn Ravnåsens bok «Ånd og hånd». Hans Nielsen Huges etikk for ledelse og næringsliv" (2002), refereres det til Leif Frode Onarheim, Per Gunnar Olsen og Jon Lilletun:
- Leif Frode Onarheim. Tidligere president i Næringslivets Hovedorganisasjon og Stortingsrepresentant. «Hans Nielsen Hauge var en av våre store gründerne i den tidlige fase av industrialiseringen. Kombinasjonen av predikant, åndshøvding og bedriftsleder var ikke vanlig, men det førte til etablering av mange virksomheter preget av et inkluderende arbeidsliv, bredere mål for virksomhetene enn de rent økonomiske, og vilje til å skape godt arbeid for mange. I vår tid, preget av en tøff, globalisert konkurranse, er det viktigere enn noen gang at bedriftsøkonomiske mål kan kombineres med etisk refleksjon og ønsket om å

bidra til et godt samfunn. Personen Hans Nielsen Hauge kan gi inspirasjon både til å skape, utvikle og videreføre bedrifter med et godt arbeidsmiljø og høy etisk standard».

- Per Gunnar Olsen. Daværende 1. sekretær i Landsorganisasjonen: «Denne boka om Hans Nielsen Huges liv og tanker, og hans arbeid ikke minst for å skape verdier og arbeid for fattigfolk, gir en god innsikt i samfunnsforhold og arbeidsfolks kår for over 200 år siden. Jeg anbefaler boken til alle som er interesserte i historie og utviklingen fra fattig-Norge til dagens velferdssamfunn».
- Jon Lilletun: «Hans Nielsen Hauge er ein av dei viktigaste personane i norsk historie. Me kjenner han som åndeleg reformator og fornyar av kristenarven. Han var her med og la grunnlaget for ei av ei viktigaste folkerørslene for utviklinga av det nye Norge. Mindre kjend er den store innsatsen han gjorde for å skape nye arbeidsplassar. Han var den første store gründeren i industrialiseringa av Norge. Vår tid treng verdiane som vert presenterte her»

I Sigbjørn Ravnåsens bok er det referert til blant annet følgende uttalelser:

- Nikolai Frederik Severin Grundtvig: «Med Hans Nielsen Hauge vaagnede Folke-Aanden i Norge»
- Arne Garborg: «Det er ikke Henrik Wergeland, men Hans Nielsen Hauge som har skapt det norske nittende Aarhundrede»
- Halvdan Koht: «Den store gjerninga haugerørsla gjorde, var at ho bar folket eit nytt og drjukt steg fram mot åndeleg friskap. Ho lærte folket å tenkja sjølv i gudelege spørsmål, ikkje bare lyda etter kva presten sa. Og dermed la ho ny åndeleg grunn under sjølvstendestrevet til det norske folk»
- Alexander L. Kielland: «Større Mand end Hans Nielsen Hauge havde vi aldri havt. Det burde mer og mer gaa op for os»
- Georg Brandes: «Thi skjønt kristendommen officielt blev indført i Norge av Olaf Trygvesøn, blev den faktisk indført af Hans Nielsen Hauge i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede»

Haugeinstituttets- og Etisk Kompetanseutviklings hjemmeside samt informasjonsfoldere om instituttet

- Utga 33 bøker. Solgte 200 000. En av Norges mest solgte forfattere. Det bodde rundt 850 000 mennesker i landet på denne tiden
- Leseferdighetene økte betydelig i bondestanden som et resultat av hans forfatterskap
- Huges virksomhetside var at det skulle produseres varer som samfunnet hadde behov for, men samtidig skulle de ha en sosial funksjon
- Skapte rundt 6-7 000 permanente arbeidsplasser. Eide blant annet kornmøller, bokbinderi, handelssted, gruver, gjestgiveri, spinneri, saltkokeri, papirfabrikker
- Konkurrerte delvis ut tradisjonsrike handelshus i Bergen

- Sysselsatte kvinner, eldre, barn og mennesker med nedsatt funksjonsevne. Hadde et inkluderende menneskesyn. Praktiserte et inkluderende arbeidsliv
- Praktiserte «Tjenende lederskap». Kjernen er empowerment eller myndiggjøring
- Hauge var en spesiell leder, blant annet med tanke på kombinasjonen av etikk og lønnsomhet
- Stikkord når det gjelder Hauges etikk var blant annet omsorg, nærhet, tjenestevillighet, styrke fellesskapet og unngå egoistiske holdninger
- Lærte bort og hjalp selv til ved de virksomhetene han besøkte. «Management by walking around»
- Hauge la vekt på å bygge en organisasjonskultur med sterke verdier. Han ønsket selvstyrte medarbeidere. Hauge var opptatt av å ivareta den åndelige dimensjonen samt å tilrettelegge sosiale og materielle forhold
- Bygde sosiale boliger, barnehager, lokalsykehus, kirker og bedehus. Sikret likelønn, trygdeordninger, tiltak for arbeidsledige, stipendordninger for arbeidere og deres barn. Var i forkant av offentlige myndigheter
- Det hevdes at haugianerbevegelsen blant annet resulterte i at: Konventikkelplakaten ble fjernet i 1842. Bøndene fikk flere rettigheter. Liberalismen seiret (1842-1860). Rettsstaten ble styrket, og tilsvarende når det gjelder demokratiet samt religions- og ytringsfriheten. Embetsstaten ble svekket. Næringslivet ble prioritert. Det ble fokusert på enkeltindividets velferd
- De geistlige hevdet at Hauge brøt kirkens normer og regler. Kjøpmannsstanden hevdet at Hauge og vennene hans brøt deres handelsprivilegier og monopol. Myndighetspersoner og borgerskapet følte sine posisjoner truet. Haugianerbevegelsen ble en trussel
- Hauge skapte en opposisjon
- Haugianerbevegelsen bidro til at mange etter hvert turte å stole på egne krefter og handle på selvstendig grunnlag. Bidro til frigjøring fra autoriteter
- Den nasjonale frigjøringsprosessen fikk en kraftig stimulans ved at haugianerne tok samfunnsansvar
- La grunnlaget for bondeopprøret - og politikken. Det største klasseopprøret i Norge
- La grunnlaget for norsk demokrati og parlamentarisme
- Ble fengslet i 1804. Likevel levde haugianerbevegelsen videre på grunn av sterke selv bærende verdier og lokalt selvstyre. Tiltalen kom i 1809. Satt fengslet rundt ti år uten domsavsigelse. Ble funnet skyldig i fornærmelse av prestene og brudd Konventikkelplakaten. Dømt til to års straffearbeid. (Undertegnede anmerkning: I perioden 1799-1804 ble Hauge fengslet ti ganger. Deretter fra 1804-1814)

- Fikk av helsemessige grunner flytte inn på Bakke gård i 1811. Måtte til enhver tid være forberedt på å melde seg så lenge saken ikke var ferdigbehandlet. Kjøpte storgården Bredtvet i 1817
- Gravlagt ved Gamle Aker kirke

Jan Olav Simensen og Ann-Jorid Pedersen. «Hans Nielsen Hauge. Alt eller intet». Utgitt i 2021

- «Hauge satte i gang over 30 virksomheter og deltok i finansieringen av mer enn 100 bedrifter. Den dag i dag fremheves Hauge som en av tidenes fremste gründere og nyskapere»
- «I 1815 giftet han seg med Andrea Andersdatter Nyhus, og de fikk sønnen Andreas som ble prest. Andrea døde like etter fødselen, og Hauge giftet seg på nytt med Ingeborg Marie Olsdatter. De fikk tre barn. Alle døde som små»
- «Da Hans var åtte år, vurderte han å ta livet sitt for å hevne seg på faren som hadde gitt ham juling»
- «Han var opptatt av at det måtte være en sammenheng mellom liv og lære og reagerte sterkt når folk snakket om de store idealer i kirken, men levde helt annerledes når de kom ut av kirkedøra»
- Tolga er avmerket på Huges vandringer, men det er ikke oppgitt årstall. Undertegnede tok kontakt med forfatterne for å få oppgitt kilde. De henviste meg videre «Hauge 2021», men de fant ikke ut av saken. Hedmark er avmerket både i 1798, 1799 og 1800. Det er oppgitt flere vandringer i Hedmark i 1800
- «Hauge blir første gang fengslet i 1797 for brudd på Konventikkelplakaten»
- I avsnittet om rettsforfølgelser i 1799 heter det: «*Lørdag 21. desember*: Stiftsdireksjonen gir beskjed om at rettsmaskineriet er i orden. Anklageskrivet fra Rørospresten har ankommet»
- «Hauge bygde sitt imperium på en tidlig form for nettverksøkonomi som krevde en sterk intern forpliktelse. Nettverket med vennene var hans største konkurransefortrinn, men det gjorde han også sårbar»
- «Uten vennenes spleiselag hadde det ikke blitt noen haugiansk forretningsvirksomhet, i hvert fall ikke av det omfanget det utviklet seg til»
- «Tidenes nye mantra; frihet, likhet og brorskap, rimet dårlig med det gamle eneveldets tanker og systemer. Hauge ble dermed en trussel som vokste seg større og farligere i takt med veksten i Huges kommersielle virksomhet og veksten av klager på han som ble sendt til myndighetene»
- «Han ble omtalt som en farlig opprører»
- «Hauge gikk så langt at han hevdet at det burde være handelens oppgave å lindre nøden og tilfredsstille primære menneskelige behov»

- «Hauge ga alltid uttrykk for at det var hans religiøse kall som drev han. Han ville skape et samfunn basert på nestekjærlighet og gudstro. Dette samfunnet skulle inkludere fattige, fremmede og utstøtte som fullverdige medlemmer, og gi alle muligheten til å forsørge seg selv. Hugianerbevegelsen hadde sånn sett et ideelt formål, og deres virke fikk dermed også politiske virkninger»
- «Dalgaard og Supphellen har imidlertid vist gjennom sine analyser at de såkalte haugianskinspirerte bedriftene hadde: betydelig høyere produktivitet, lavere administrasjonskostnader, høyere lønnsomhet enn andre sammenlignbare virksomheter, bedre arbeidsbetingelser. I tillegg betalte de et moderat utbytte til sine eiere. Minst like viktig var det vel at de haugianskinspirerte virksomhetene skapte mellom 7000 og 8000 arbeidsplasser i årene 1799 til 1828»
- «Mange av de omflakkende vennene ble kastet i fengsel eller dømt til tukthusarbeid. Noen gikk gjennom samme prosess gang på gang, som blant annet Hans Nielsen Huges bror, Mikkel. De fleste gjenopptok likevel reisene, næringsvirksomheten og forkynnelsen straks de kom ut av fangenskapet. Ilden i haugianerhertene fortsatte å brenne til tross for motstand»
- «I januar 1804 begynte en systematisk innsamling over hele Norge av øvrighetens uttalelser og klager knyttet til Hauge og virksomhetens hans»
- «Hauge ble anklaget for å være en som fremmet revolusjonær endring av samfunnet»
- «Tiltalegrunnlaget oppsummert: Reist omkring i landet og holdt offentlige, religiøse taler. Prøvd å stifte sin egen sekt og formuesfellesskap, et eget borgersamfunn i staten til egen nytte. Tilskyndet andre, især unge mennesker, til å reise rundt i landet for å utbre hans lærdom. At han i mange trykte skrifter har betjent seg av fornærmelige uttalelser mot prestestanden, samt de sivile og geistlige autoriteter og i disse presentert setninger som kunne forlede den mindre opplyste mengde til grubling over den kristelige religions sannhet og til engstelig tvil om denne»
- «Han ble fratatt penn, blekk og papir og fikk kun 24 skilling dagen til å dekke den daglige kosten. I løpet av det første året i fengsel fikk han komme ut i frisk luft tre ganger»
- «Saken mot ham skulle bli en av de mest omfattende straffesaker i norsk rettshistorie. Hundrevis av mennesker ble avhørt, og sorenskrivere og byfogder over hele landet ble engasjert i arbeidet med høringer»
- «I februar 1809 tok regjeringskommisjonen selv et oppsiktsvekkende initiativ til å løslate Hauge for en periode. Kornmangelen førte til hungersnød blant folk flest, og nå hadde mangelen på salt meldt seg for fullt». «Den norske regjeringskommisjonen ville at den syke fangen Hans Nielsen Hauge skulle hjelpe landet med å produsere salt i store mengder»
- «Etter 1814 kom også den norske nasjonsbygginga i gang for alvor, og med den ble Hans Nielsen Hauge sett i et nytt lys. Man trengte norske forbilder, og mye av det Hauge hadde kjempet for i sine virksomme år, viste seg å være ganske sammenfallende med den nye tonen i tiden. Han hadde i praksis banet veien for vanlige folks rett til å møtes og tale i forsamlinger uten at den lokale presten eller lensmannen skulle gi tillatelse eller kunne stoppe det. Han hadde kjempet for bedring av bøndernes levekår, han hadde skapt arbeidsplasser og vært en pådriver for industriell innovasjon. Han hadde bidratt til likestilling mellom kvinner og menn og vist at også funksjonshemmede kunne arbeide. Han hadde vist

at når vanlige folk samlet seg i nettverk og samarbeidet, kunne de utrette svært mye. Han hadde lidd for sine meninger under danskenes åk, og det i seg selv kunne nok på denne tiden bidra til å bygge nye nasjonale helter»

- «Det skulle mye senere vise seg at Hauge hadde sådd frø som spiret godt. Med tiden vokste de blant annet til en sterk og slagkraftig bonde- og arbeiderbevegelse»
- «Virksomheten hans åpnet for en ny sosial og politisk orden og skapte en nasjonal bevegelse. Kampen *mot* nød og sult og *for* et demokrati var viktig. Ikke viktigere enn det religiøse, men det lå en forståelse hos Hauge for at menneskene ikke ble fri uten å ta opp kampen mot nød og fattigdom»
- «Bevegelsen representerte noe helt nytt i sin tid, og den må ha vært inspirerende å være en del av for mennesker som var vant til å bli holdt i stramme tømmer av samfunnssystemet. Hauge åpnet helt nye muligheter for mange som ellers ville ha vært dømt til en mager tilværelse hjemme på familiegården eller et liv i nød og arbeidsledighet»
- «Samfunnet vårt står overfor truende miljøkatastrofer og systemsvikt på flere fronter. Tiltroen til hva teknologi, økonomisk vekst og multinasjonale bedrifter kan utrette for det globale samfunnet vårt, er ikke lengre så sterk. Stadig flere gir uttrykk for at vi trenger et nytt økonomisk system. Mange av de argumenterer for å trekke utviklingen mot et samfunn i mer harmoni med økologiske prinsipper og humanistiske verdier. Det tas til orde for at Norge bør produsere flere nødvendighetsvarer selv, både mat og industriprodukter». «Sosialt entreprenørskap er også blitt en bevegelse som har slått om seg de senere årene. Det handler om at hver enkelt bedrift må ta samfunnsansvar og bygge forretningsmodeller som er bærekraftige». «Dette er ideologier og perspektiver som føyer seg lett inn i Hauges virke og tenkning»
- «Vi finner også mange av Hauges verdier igjen i aktuelle politiske programmer, ikke minst i FNs 17 bærekraftsmål»
- «Hauge hadde en bemerkelsesverdig evne til å tenke fritt, på tvers av etablerte sannheter og mønstre og skape verdier med utgangspunkt i menneskets og klodens grunnleggende verdier og behov. Det er kanskje akkurat hva verden trenger framover»
- «Hauge satte spor på en rekke områder, som handel, politikk, jordbruk og kirkeliv. I tillegg påvirket haugianerbevegelsen den personlige utviklingen for en lang rekke mennesker»
- «Selv om Hauge ikke var bondeopprører på linje med Lofthus, så forandret han den etablerte orden. Han fikk bønder til å innse at de måtte reformere driften av gård og grunn og at de måtte skaffe seg innflytelse»
- «I det norske samfunnet av 2020 har felleskapstanken ikke den samme sterke status som i det samfunnet Hans Nielsen Hauge kjempet for. Individualismen har til en viss grad tatt over, og det er ingen god retning for mennesker som kjemper for folkelig engasjement og demokrati»
- «Den viktigste debatten er ikke *om* Hauges verdier er relevante i dag, men *hvilken* rolle Hauges verdier har i dagens Norge»

Svein Høiden. Avsnittet «Hvem var han?». Samme bok som foran nevnt

- «Om du ikke med handling lever som du snakker, har ikke ordene dine spesielt stor verdi. Vanskeligere er det ikke å forstå hans budskap»
- «Rådene hans ble lyttet til og fulgt. Rådene var ikke bare på det åndelige plan, men kunne like gjerne være svar på praktiske spørsmål. Hans menneskekunnskap gjorde at han framsto med stor autoritet. Dette ble forsterket ved at han viste mennesker omsorg og kjærlighet, og det igjen skapte tillit»
- «Han så at folk led i sin fattigdom. Menneskene trengte mer enn forkynnelsen i et samfunn som fungerte så dårlig. Han kunne ikke lukke øynene for nøden. Derfor ble han en sterk pådriver for å endre livene deres. Det var denne utvidede erkjennelsen som ble drivkraften i Hauges liv og bakgrunnen for hans storhet»
- «I sin Haugebiografi oppsummerer Sverre Norborg Huges moralske livssyn under overskriften «De meget opplyste»: Menneskene skal være: Flittige. Simple. Sparsommelige (nødtørftige). Ydmyke. Tjenestevillige. Godgjørende»
- «Pål Repstad (2017) presenterer seks Hauge-bilder: 1) Entreprenøren. 2) Den etiske kapitalist og leder. 3) Økologen. 4) Liberalisten. 5) Den demokratiske opprøreren. 6) Feministen»
- «Selv om begrep som entreprenør og leder blir oftere brukt (undertegnede's anmerkning: Enn økolog), hevder flere at betegnelsen «miljøverneren Hauge» også kan brukes. Haukeland hevder at Hauge i dag ville gått i front for å skape en grønn økonomi»
- «Det var først etter skoleloven av 1827 at forskjellsbehandlingen skulle opphøre, likevel tok det en generasjon før dette ble en realitet. Før denne loven hadde haugianerne startet med å organisere skriveskoler»
- «Vi skal huske at det meste av hans etableringer fant sted i perioden 1800-1804, fra han var 29 til han var 33 år. Han jobbet innenfor et vidt område: som bonde, gründer, kjøpmann, entreprenør, næringslivsutvikler, bedriftsrådgiver, coach, idèskaper, headhunter og rekrutterer. I 2020 ville han vel vært kvalifisert for hvilken som helst statsrådsjobb»
- «Kraften og omfanget av bøkene gjorde at Huges forfatterskap ble sett på som politisk farlig. Hans skrifter og bøker svekket embetsmannssveldet, ikke bare i kirken, men også i samfunnet for øvrig»
- «Et anslag er at bøkene til sammen ble trykt i rundt 250 000 eksemplarer. Dette må ses opp mot at det bodde 900 000 mennesker i Norge på denne tiden. I forhold til dette folketallet gjorde dette store opplaget han til Norges mest leste forfatter fram til 1960-tallet». «Hauge skrev i tillegg til bøkene 5398 haugianerbrev. Riksarkivet har 2000 bevarte haugianerbrev»
- «Der Hauge vandret rundt i Norge, besøkte han ofte skolene. Derfor ble mange lærere haugianere. Han ønsket også å styrke lærernes posisjon og ville ta av prestelønningen for å styrke lærerlønningen og dermed læreryrkets anseelse»
- «Oversikt over større virksomheter som Hauge eide eller tok initiativ til». I punkt 12 står det «Gruvedrift i Vingelen, Nord-Østerdal»

- «En folketelling i Eiker fra 1806 viste at av 50 ansatte var 21 kvinner, 17 menn og 12 ungdommer»
- «Sommeren 1825 reiste de første nordmennene over havet med skipet «Restauration» for å skape seg et bedre liv i den nye verden. Fire år tidligere hadde de sendt eventyreren og nordlendingen Cleng Peerson i forveien for å rekognosere og finne et passende sted å slå seg ned. En gruppe på 52 mennesker hadde nå solgt det meste av det de eide, pakket snippeskene og var klare til å følge etter. Disse første emigrantene var kvekere fra Stavanger som følte seg forfulgt i den nye nasjonalstaten Norge, der jødeparagrafen åpenbart diskriminerte dem som sto utenfor den norske kirke. Blant disse fantes det også et par haugianere, og de skulle ikke bli de siste av Hauges tilhengere som forlot Norge»
- «De fleste vennsamfunnene levde videre til om lag 1840-tallet, så ble bevegelsen gradvis fragmentert. Aktiviteten ble kanalisert inn i ulike sammenhenger, som indremisjon, ytremisjon, frikirker, politisk virksomhet nasjonalt og lokalt, og bondesamvirket. Statskirkens prester fikk en mer ledende posisjon i deler av bevegelsen og dreide den i mer konservativ retning»
- Tolga er avmerket på kartet over de største vennsamfunnene i 1804

Ole Andreas Mølleløkken. Utdrag fra tale holdt i Vingelen i 2011

- Ole Andreas Mølleløkken er tipp-tippoldebarnet til Hans Nielsen Hauge. Talen ble holdt i 2011 i tilknytning til urpremieringen på «Noen må gå foran. Spelet om Sara Oust». Mølleløkken er prest
- I testamentet «der han sterkt oppfordrer sin venner til å bli i kirken slik han selv også alltid holdt fast på kirken hver søndag, hvor han enn var i landet»
- Hauge hadde aldri «noe ønske om å skape et eget samfunn eller en sekt»
- « ... derfor står jeg også i en presterekke som kan ha sitt å fortelle om haugearven, kanskje forskjellig fra den pietistiske som helst har gått for å være den genuine haugearven, skapt ikke minst av Anton Christian Bang som med sin store Haugebiografi fra 1874 gjør nettopp Hans Nielsen Hauge til grunnleggeren og far for indremisjonen og de frivillige kristelige organisasjonene som oppstod i siste halvdel av 1800-tallet»
- «Senere forskning og ikke minst dagens store Haugeinteresse har bidratt til å nyansere dette synet på Hauge og den betydning han hadde ikke bare for den åndelige frigjøring og vekkelser, men for hele det norske folks frigjøring»
- «Særlig har Dag Kullerud med sin Haugebiografi fra 1996 påvist hvordan Bang i sin beskrivelse av Hauge også tolker ham inn i sin samtids Johnsonske pietistiske vekkelserbevegelse og slik gir et fortegnet bilde av Hauge»
- «Blant annet forteller Bang intet om Hauges radikale kvinnesyn, at han kaller også kvinnelige ledere og forkynnere og fremholder likestilling og alle menneskers likeverd og at han også er den første norske legmann som forkaster verbalinspirasjonslæren og åpner for et historisk bibelsyn der ikke alt er like sentralt å forstå som Guds ord»

- «De forskjellige tradisjoner og tolkinger av Haugearven kan også peke tilbake til brytningstiden mellom pietismen og opplysningstiden som Hauge selv levde i og ble formet av. Han er både pietisten og opplysningsmannen, men det spesielle er hvordan han også forener begge i sitt kristendomssyn, eller enkelt sagt, hvordan han forener troen og gudfryktigheten ikke alene med gjerningene, men med det medmenneskelige, sosial og samfunnsmessige ansvar og kall alle har og slik også forener det åndelige med det verdslige og det kristelige med det menneskelige og skapte dets eget verd»
- «Hauge selv slo ned på alle tendenser til verdensflukt, livsfjernhet eller misforstått åndelighet. Han oppfordret sine venner til å ta et utvidet samfunnsansvar og mente at Gud hadde skapt mennesker til å tjene sin neste og menneskers og fellesskapets beste»
- «Til sammen gikk han godt 1500 mil. Overalt satte han bokstavelig talt spor etter seg og skapte vekkelser. Som eksempelvis her i Trondheim og særlig Leinstrand hvor han mye av høsten 1799 bodde på Schjefstad gård, gården til Ola Borten Moe i dag, hvor jeg for få år siden var med på et stort Hagueseminar»
- «Da han våren 1800 var i København for å trykke sine siste bøker, presterte han å holde alle byens 5 trykkerier i arbeid for seg. Det må som Dag Kullerud sier, relativt sett være det største bokslipp i Norgeshistorien. Og bøkene ble lest og kom i nye opplag. Ja de stimulerte folks leselyst slik at også flere lærte seg å lese og skrive. Han var sin tids mest leste forfatter»
- «Han var en stor gründer og skapte i alt 30 nye bedrifter og fabrikker. Han så det som Guds kall å bekjempe den store fattigdommen og klasseskillet som rådet i landet og da kunne man ikke isolere seg og bygge klostre for seg selv. Nei han ville bygge fabrikker og få folk i arbeid»
- «Uten den store mobiliseringen av dyktige ledere og personligheter som han skapte ville vel mye knapt ha vært mulig. Han var en stor menneskekjenner og psykolog. En stor strateg og taktiker med stor forretningssans og praktisk sans foruten sine allsidige kunnskaper, arbeidskraft og store gudfryktighet»
- «Tiltross for Hauge store og mangfoldige virksomhet, ble han fra første stund forsøkt stanset av øvrighet og presteskap. Mange så på ham som en opprører og svermer og fantast og en trusel både for den offentlige ro og sikkerhet som for den offentlige religion og gudsdyrkelse. De brukte både løsgjengerloven og konventikkelplakaten for å stanse ham»
- Hauge anklaget prester «for å være mer opptatt av å sikre seg selv og sin egen jordiske lykke enn å hjelpe fattige»
- «Hauge representerte en forkynnelse som frigjorde mennesket istedenfor å undertrykke det»
- «Mye av konflikten med presteskapet må nok tilskrives embetsmakten og statsforvaltningen som prestene hadde, men også teologien for så vidt som Hauge representerte en helt ny og kraftfull kristendomsforståelse som kirken og vi ennå har mye å lære av skal folkekirken fortsatt bestå og saltet ikke miste sin kraft»

Arne O. Bakken. «Haugianerne i Nord-Østerdal de første årene og lederen Sara Oust 1778-1822».
Utgitt i 1973

- Heftet ble tilegnet Vingelen menighet i forbindelse med avdukingen av minnesmerket over Sara Oust ved Vingelen kirke 11.11.1973
- Giftet seg i 1815 med Andrea Andersdatter Nyhus. Fikk barnet Andreas som ble prest
- Ble enkemann. Giftet seg på nytt med Ingeborg Marie Olsdatter fra Gjerpen. Etter at Hauge døde ble Ingeborg gift med Christen Dahler. De flyttet til Tynset. Drev en tid gården Nylænd Nedre på Neby. Ingeborg døde på Tynset og er gravlagt der
- På gården Søstu Hokstad i Tyllidalen er det oppbevart et brev fra Hauge skrevet på Bretvedt den 05.11.1823
- «Der hvor vekkelsen sto sterkest de første årene var utvilsomt i Vingelen. Hit kom folk fra flere bygdelag omkring og slo seg til der for kortere eller lengre tid»
- Mange dro til Bardu og Målselv etter oppmuntring fra Hauge
- Til tross for motstand fra kirken var haugianerne ivrige kirkegjengere

Arne O. Bakken. «Haugianerne i Nord-Østerdal de første årene og lederen Sara Oust 1778-1822».
Revidert utgave. Utgitt i 2011

- «På de nærmere 40 årene som har gått siden dette heftet kom ut første gang, har synet på Hans Nielsen Hauge og den bevegelsen han satte i gang i det norske folk endret seg radikalt blant historikerne»
- «I nærmere 100 år var nemlig bildet som biskop A. Chr. Bang hadde tegnet i sin Haugebiografi fra 1874 blitt stående som det enerådende syn. Bang tolker Hauge inn i sin samtids Johnsonske pietistiske vekkelsesbevegelse, og lar ham bli stamfar til de frivillige kristelige organisasjoner som ble etablert i siste halvdel av 1800-tallet»
- «Blant flere har Dag Kullerud med sin biografi fra 1996, tilbakevist historisiteten i et slikt fortegnet bilde av Hauge. Han mener Bang ikler Hauge sin samtids teologiske miljøes klær. Blant annet unnlater Bang å nevne noe så sentralt som at Hauge utvelger kvinnelige ledere og forkynnere på lik linje med menn, for det passet ikke inn i Bangs samtids pietistiske syn»
- «Bang unnlater videre å nevne at Hauge åpnet opp for en historisk forståelse av Bibelen ved å hevde at noe er mer sentralt å forstå enn andre ting. Huges Gud er lite dogmatisk. Bang beskriver derimot Huges opprør mot prestene som en teologisk strid. Kullerud mener den mer er å forstå som et opprør mot at prestene var embetsmenn og statens tjenere og som ikke ville gi rom for annen gudsdyrkelse enn den som var offentlig regulert. Hauge kjempet for å myndiggjøre og ansvarliggjøre menneskers åndelige liv. Han flyttet Gudsordet fra den opphøyde prekestol ned til gulvet og ut til alles hverdag»
- «Et annet viktig skille mellom den Johnsonske vekkelsesbevegelse og Hauge var synet på omvendelsen. Mens det hos dem utviklet seg en bestemt forståelse av i hvilken rekkefølge en omvendelse skulle skje etter, hadde Hauge derimot flere tiår tidligere advart mot å lage teologiske regler eller mønstre for menneskers omvendelse. Hauge mente det viktigste var at

folk tok ansvar og ble bevisstgjort sitt åndelige liv. Han er åpen for at det skjer på mange måter og ad ulike veier»

- «Styrket selvstendighetsfølelsen hos folket uansett stand, alder og kjønn - hele nasjonen følte seg integrert i samfunnet gjennom ham»
- «Mange haugianere ble ledere for bygdesamfunnet som de tilhørte og flere av dem var representanter i nasjonalforsamlingen på Eidsvoll våren 1814, og senere stortingsrepresentanter utover 1800-tallet»
- «Han glemmes fortsatt lett når likestillingens historie skal skrives»

Hans Nielsen Huges og haugianerbevegelsens samfunnspolitiske arv

Jan Olav Simensen og Ann-Jorid Pedersen. «Hans Nielsen Hauge. Alt eller intet». Utgitt i 2021

- «Hans Nielsen Hauge sto i spissen for et mer demokratisk samfunn. Han ville avskaffe nød og fattigdom. Med rette kan Hauge kalles en samfunnsbygger»
- «Arne Garborg lar i romanen «Trætte Mænd» fra 1891 hovedpersonen si at det ikke er Wergeland, men Hans Nielsen Hauge som har «skabt det nittende Aarhundrede». Også Grundtvig mener at det var haugianismen som la grunnlaget for norsk identitet. Garborg og Grundtvig har fått tilslutning fra senere historikere på dette»
- «Haugianerne dannet en elite blant bøndene og sto fremst i den politiske bondereisningen på 1800-tallet, mener Halvdan Koht som altså bruker begrepet «*politisk* bondereisning». Hauge bidro til at den norske bondebefolkningen tok viktige skritt i retning av å skape et demokrati»
- «Hauge har også blitt sett på som den første industrigründer og en av sin tids største næringsutviklere. Han bidro til å starte den industrielle utviklingen i Norge og sto for både innovasjon og samfunnsansvar»
- «Hauge var opptatt av lekfolks frigjøring fra presteskapets autoritet. På denne måten bidro han sterkt til å skape en fornyet, nasjonal folkekirke. Han bidro til allmuens frigjøring fra embetsmenn og borgerskap. Hauge var både en religiøs og sosial fornyer. Huges arbeid dreide seg om å fjerne nød og urettferdighet i samfunnet. Det er derfor vanskelig å betrakte Huges arbeid som ikke-politisk eller upolitisk. Haugianerne ble nødvendigvis også politiske da flere fra bevegelsen ble valgt inn på Stortinget i 1814»
- «Parallellen til arbeiderkjempen Kristian Lofthus er også interessant»
- «Senere kom en annen arbeiderhøvding, nemlig Marcus Thrane, som også kjempet mot det etablerte»
- «Forbindelseslinjene mellom haugianismen og arbeiderbevegelsen finnes også i det faktum at mange av dem som var med på å starte Arbeiderpartiet, var aktive metodister. Det så vi også utenlands»

- «90 prosent av Norges 900 000 innbyggere rundt 1800 var bønder og ble regnet som «*den rå almue*». Prester, embetsmenn og byborgere var en egen klasse. Overklassen ville helst ikke ha noe med bonden å gjøre. Med Grunnloven i 1814 fikk bøndene for første gang muligheten til å delta i styringen av staten»
- «Fordi haugianerne kunne lese og skrive bedre enn mange andre, fikk de viktige politiske verv»
- «I en artikkel fra 2015 framhever Ola Honningdal Grytten og Kjell Bjørn Minde følgende fire områder for samfunnsreformasjonen: 1. Stortingshaugianerne. 2. Augianerne i lokale kommunestyre. 3. Augianske gründere. 4. De mange som både før og etter hans død jobbet for å realisere hans ideer»
- «Augianerne hadde en innvirkning på hvem som ble valgt til Stortinget. I perioden 1815-1837 var det 144 bønder som møtte på Stortinget. Det er forskjellige oppfatninger om hvor mange stortingsrepresentanter augianerne hadde. Stortingshistorikeren Tallak Lindstøl nevner bare fire. Men skolehistorikeren Olav Golf hevder at det var 20. Grytten og Minde har inkludert 56 stortingshaugianere fra 1814 til 1880, men ser ikke bort fra at det faktisk var enda flere. Historikeren Arne Bergsgård opererer med over 60»
- «Det er hevet over tvil at mange av bonderepresentantene hadde en eller annen tilknytning til Hauge og hans nettverk»
- «Hommerstad peker spesielt på at augianerne hadde innflytelse på utformingen av skole- og religionspolitikken. Det var en augianer som skrev det første utkastet til norsk skolelov»
- «Grytten og Minde mener at augianerne hadde et artikulert politisk handlingsprogram – uten at Hauge selv noen gang ble politiker. Det var Huges venner, som både før og etter hans død i 1824, konkretiserte Huges ideer over til praktisk politikk»
- «Overordnet for Hauge var å bekjempe fattigdom og uvitenhet. Mange av tiltakene tok derfor sikte på å gjøre noe med dette i form av økonomisk vekst og opplysning, gjennom et sosialt og økonomisk program som var enestående for sin tid»
- Augianerbevegelsen satte i gang et reformprogram for skolen. De ønsket å endre både innhold og organisering. «Det skulle innføres bedre utdanning og bedre lønn for lærerne, og hvert prestegjeld skulle ha egen skole for de store barna. Det skulle imidlertid ta 50 år før hovedtrekkene i disse forslagene ble gjennomført. Augianerne var med andre ord forut for sin tid»
- Dette er noen av sakene som augianerne på Stortinget arbeidet med: «Sterk kontroll av rikets embetsmenn. Fjerning av embetsmenn fra saker som folket selv kunne forvalte. Større innflytelse over innenrikspolitikk. Lokalt folkestyre. Satsning på landbruksutdannelsen. Lavere porto på aviser. Statsstøtte til biblioteker»
- «Augianerne var en viktig organisasjon som «politisk læreplass». Hauge bidro til fremveksten av et sterkt organisasjonsliv, blant annet ved at folk trente seg både i å skrive

(den omfattende brevskrivingen) og i å tale. Huges virksomhet var med på å forberede bøndene på politisk selvstendighet»

- Haugianerne på Stortinget la frem mange forslag, inklusive lover. I 1815 fremmet de forslag om økt folkeopplysning
- «Haugianerne var altså en viktig del av den norske bondebevegelsen som hadde en betydelig rolle i utviklingen av det norske samfunnet»
- «Bondebevegelsen var sterkere organisert enn arbeiderbevegelsen, men de to bevegelsene hadde noen felles mål; de arbeidet mot undertrykking fra borgerskapet»
- «En annen viktig bevegelse som har enkelte felles trekk med haugianerne, er samvirkebevegelsen som hadde mange forløpere i Norge»
- «Hauge var jo bonde, og la vekt på å utvikle og forbedre jordbruket, gjennom kunnskapsformidling og samarbeid mellom bønder. Landbrukssamvirket som vokste frem på 1800-tallet, er en viktig del av etterveksten etter det han sådde»
- «Jon Simensen Grue er representant for driftige bønder på 1800-tallet. Da formannskapsloven ble innført i 1837, ble sognepresten i Tolga valgt som den første ordføreren. Men i løpet av den første valgperioden fikk bøndene erfaring og selvtillit nok til å overta ledervervet. Fra 1840 til 1847 vekslet Grue og Thore N. Røe på å ha vervet som ordfører i Tolga kommune, begge lærere og kirkesangere»
- «Det er neppe dekning for å si at de her nevnte organisasjoner (undertegnede anmerkning: OBOS og Norske Boligbyggelags Landsforbund SA), og andre folkebevegelser, har direkte utspring fra haugianerne. Men de bygde på mange av de samme prinsippene. Hovedideen var lik: Folk flest skulle få muligheter til å komme seg ut av fattigdom og leve selvstendige og gode liv. Arbeiderbevegelsen ble det politiske uttrykket for mange av de samme ideene»
- «Hauge ble et symbol for folkelig motstand mot embetsstanden»
- «Hauge var forut for sin tid også når det gjaldt jordbruk. Skogen måtte ikke rovhugges. Han anbefalte grønnsaks- og potetdyrking og rådet husmoren til ikke å koke grønnsakene for lenge. Kompost kunne lages av tare og tang»
- «Etter Lofthus kom en annen arbeiderhøvdning, nemlig Marcus Thrane. Bønder strømmet i betydelig grad til Thrane arbeiderforeninger. Han ledet rundt 1850 Thranitterbevegelsen, en betydelig politisk massebevegelse i Norge»
- «Arbeiderforeningene ble en politisk kraft, men bare kortvarig. Dommer og forfølgelse gjorde at mange trakk seg unna»
- «Mens februarrevolusjonen i Frankrike og ellers i Europa skapte bybevegelser, skiller thranitterbevegelsen seg ut ved at den største oppslutningen var på landsbygda»

- «Enkelte haugianere deltok også i Thranes bevegelse, men han fikk ikke alminnelig støtte fra haugianerne. Det var enkelte likhetstrekk mellom tidlige små sosialistiske kolonier og haugianske tiltak, som f.eks. papirmøllen på Eker, der arbeiderne og eierne levde i felleshusholdning og spiste ved samme bord»
- «Sammen med flere av de andre lederne i bevegelsen ble Thrane arrestert i 1851 og tilbrakte syv år i fengsel. Han ble dømt «for å ha forsøkt å styrte statsforvaltningen»»
- «Dommen var utvilsomt en aksjon fra myndighetenes side for å stoppe Thrane. Og så her er det en parallell til Hauge: begge ønsket å stå skulder ved skulder med arbeidsfolk, mot øvrigheten»
- «Reiulf Steen er blant de som trekker klare historiske paralleller mellom Thrane og Hauge i boka «Ørnen har landet». Det samme gjorde Martin Tranmæl da han uttalte at det burde ha vært reist skamstøtter over domstolene som dømte de to»
- «Thrane var en opprører som ville bedre vilkår for arbeidsfolk. Haugianismen var også et opprør. Reaksjonene fra det etablerte var sterke mot bondegutten fra Østfold. Han utfordret også rangordningen som innebar at rikfolk satt på de fremste benkene i kirken, mens fattigfolk satt bak og knapt kunne høre presten. For Hauge var alle folk like viktige, folk skulle ikke plasseres etter stand eller stilling. Han ville at folk skulle tenke selv, og på den måten ble han, ifølge enkelte, en fare for rikets sikkerhet»
- «I en artikkel peker Olav Randen (småbruker, bonde og bokutgiver) på at haugianismen var starten på nye grupper som ville ha en plass i samfunnet og dermed representerte en demokratisering av samfunnet»
- «Arbeiderbevegelsen har, med forskjellig tyngde gjennom årene, angrepet den private eiendomsretten til produksjonsmidler. Hauge var inne på det samme da han vurderte å erstatte den private eiendomsrett med en felles eiendomsrett etter forbilde av den første kristne menighet. Men haugianerne kom til at dette kunne mistenkeliggjøres og angripes»
- «Martin Tranmæl (1879-1976) var også en av de store høvdinger i arbeiderbevegelsen. Han trakk paralleller både til den danske embetsmannsstatens angrep på Hauge, og overgrepene mot Marcus Thrane da han selv sto for retten i 1924, tiltalt for militærnekting»
- «Det var altså flere av de ledende arbeiderhøvdningene som på forskjellige måter viste til felles trekk mellom arbeiderbevegelsen og haugianerne»
- «Hans Nielsen Hauge arbeidet for å skape et åpent og mer demokratisk samfunn, fattigfolks frigjøring og økonomisk utvikling/hjelp til de fattige, kvinners frigjøring, opplysning (undertegnede anmerkning: Med dette mener forfatterne lesing og skriving), bøndernes kamp for å frigjøre seg fra øvrigheten, effektiv drift av jordbruket»
- «Jørn Buer Olsen (rådgiver og siv.ing. med doktorgrad i ledelse og etikk), har sagt at den fremste årsaken til at Huges bedrifter var så lønnsomme, lå i hans tillit til sine venner. Tillit ga haugianerne et konkurransefortrinn»

- «Ravnåsen bekrefter at Hauge «ville samfunnsendring», og at han spilte en viktig rolle for frigjøring og selvstendiggjøring av store grupper, noe som utviklet seg til en landsomfattende fellesskapsfølelse»
- «Uttrykt i en politisk sammenheng kan det sies at Hauge og hans bevegelse bidro til en frigjøringsprosess der nordmenn gikk over fra å være undersåtter til medborgere»
- Det refereres til Nina Witoszek ved Universitetet i Oslo samt Atle Midttun ved Handelshøyskolen Bergen. «De to kommenterer den nordiske humanistiske arv som gjennom generasjoner har fremmet ansvar, samarbeid, samfunnsengasjement og rettferdighet. De mener at denne arven går tilbake til Hans Nielsen Hauges modell for sosialt entreprenørskap som har «sivilisert» norsk kapitalisme»
- «Når Kirkens Bymisjon sier at de vil stå opp mot makt og meninger som skaper fattigdom og urettferdighet, er det ikke vanskelig å finne paralleller til haugianismen»
- «Hauges ånd, hans budskap og arbeidsform, lever videre i mange sammenhenger i dag, både i og utenfor kristne trossamfunn. Vi finner den i det diakonale arbeidet i svært mange trossamfunn. Den lever i samvirkeorganisasjoner og bedrifter som vil ivareta de ansattes og hele samfunnets interesser, ikke bare eiernes. Den lever videre i brede allianser på tvers av tradisjonelle grenser for tro og livssyn, for en bærekraftig utvikling og sosial rettferdighet for fattige og flyktninger. Vi kan kjenne den igjen i kampen mot rasisme og for integrering og inkludering»
- «En rekke mennesker og miljøer går nå i bresjen for å revitalisere Hauges tanker og verdier»

Kvinnenes stilling i haugianerbevegelsen

Finn Wiig Sjørus. Boka «Den haugianske periode (III), 1796-ca 1850 : nr. 5 : Artikler om Hans Nielsen Hauge, haugianismen og bevegelsens betydning for kultur- og opplysningsarbeid». Kapittelet «Kvinnens stilling innen den haugianske legmannsbevegelse». Utgitt i 1997

- I tillegg til den ovenstående boka skrev han «Den Haugianske periode, 1796-ca 1850 : 3 b: Litterær produksjon av og om Hans Nielsen Hauge og haugianerne: en bibliografi», «Den Haugianske periode, 1796-ca 1850 : 4 : Historien om haugianismen : en forskningsoversikt, kildeoversikt og personalhistorisk register» samt «Den haugianske periode, 1796-ca 1850 : nr 6: Haugianismen i Amerika»
- «Kvinnens stilling må tolkes ut fra datidens forhold»
- «Omkring år 1800 er det intet som tyder på at emnet var særlig konfliktfylt i Norge. Den gryende kvinnesaksbevegelse i England og på kontinentet, som var blitt utløst ved den franske revolusjon, hadde ennå ikke nådd Norges kyster»
- «Hvordan så datidens norske samfunn ut? Det var et standssamfunn bestående av embetsstand, en borgerstand, en bondestand og en tjenestestand, og det var et nesten rent bondesamfunn der over 90% av befolkningen ernærte seg av jordbruk, fangst, fiske og litt bygdehåndverk»

- «Folk flest levde hele sitt liv på det sted de var født. Unntagelsene var det høyeste og laveste sjikt, nemlig embetsmennene som flyttet til nye embeter, og de fattige og eiendomsløse som ofte begav seg ut på vandring»
- «På 1800-tallet var det flere husmenn enn selveiende bønder i Norge»
- «Folk ble født inn i stand og yrke»
- «Lovverket prioriterte i de fleste tilfelle mannen, men i noen tilfelle kvinnen. Arveretten frem til 1854 gav sønner dobbelt så stor arv som døtre»
- «Når det gjelder den kirkelige lovgivning, er det særlig den såkalte Konventikkelplakaten (Forordning av 13. januar 1741) som har interesse for vårt emne, både fordi den skulle komme til å spille en stor rolle i rettssaken mot Hans Nielsen Hauge og fordi den sterkt krenket allmuens og især kvinnens menneskeverd. Denne ordrike og omstendelige forordningen, som inneholdt 17 artikler, fastsatte bestemmelser om «gudelige Forsamlinger uden for den offentlige Guds Tieneste». «Den var utstedt av Majesteten «af særdeles Faderlig Omsorg for Sand Christendom saavel som og god Orden og Roelighed til Vores kiære og troe Undersaaters Bedste at befordre». «Hovedinnholdet var at legfolk innen meget trange grenser kunne samles til oppbyggelse når presten eller kateketen eller en annen person som presten hadde godkjent, var til stede. I artikkel 6 het det at kvinner ikke kunne være til stede uten tillatelse av sine menn, og i artikkel 8 at oppbyggelser i private hus måtte kun skje av «Mandfolk med Mandfolk, Qvinder med Qvinder, dog disse sidste aldrig uden Direction at en Præst eller Catechet eller anden gudelig og erfaren Person, som af Præsten dertil beskikkes at være tilstede». «Artikkel 16 satte forbud både for menn og kvinner, gifte og ugifte, mot å reise omkring alene eller i følge under påskudd av å ville styrke og oppvekke andre. Især kvinner og ugifte skulle bli på sitt sted, tjene og arbeide og oppbygge seg selv i stillhet. De skulle ikke «inbilde sig noget Kald til at lære og prædige». Konventikkelplakaten inneholdt ingen straffebestemmelser. I tiden fram mot 1800 later det til at Konventikkelplakaten var glemt av de fleste». «Men da hadde de ikke regnet med presten. Han tørket støvet av Konventikkelplakaten og brukte den mot Hauge og hans bevegelse. Og han fikk sentralmyndighetene med seg. Det danske kanselli innskjerpet i 1799 at Konventikkelplakaten var gjeldende lov»
- «Den annen hovedbestemmelse som kom til anvendelse overfor omreisende predikanter, var datidens «løsgjengerlov», dvs anordning av 9. august 1754»
- « ... mange lensmenn likefrem saboterte rettsmyndighetens pålegg om å transportere omreisende haugianske predikanter tilbake til sine hjemsteder»
- « ... særlig bondesamfunnet syntes å være egnet til å sette mann og kvinne på lik fot, og det av flere grunner»
- «Barnas valg av ektefelle hørte inn under foreldremyndigheten, og bare sjelden falt det barna inn å motsette seg denne myndighet selv om hjertets stemme sa noe annet»
- «Vi kan altså konkludere med at i det norske standssamfunn var mann og kvinne langt på vei likestilte innen sin stand. Det er intet som tyder på at spesielt kvinnene følte seg underordnet, undertrykket eller misbrukt på grunn av sitt kjønn, eller at de faktisk var det, men både menn og kvinner kunne bli undertrykket og misbrukt på grunn av sin stand»

- «Hauge ble arrestert og fengslet 10 ganger før sin store fengsling i 1804. Hans anseelse tok ikke skade av den grunn. Både han og hans venner innså at dette var forfølgelser for Kristi navns skyld»
- « ... vi har også en lang rekke lysende eksempler på at ikke minst kvinnene, fulgte sin leder i tykt og tynt, forsvarte ham kraftig mot de mektige myndigheter og åpenlyst demonstrerte hvor deres sympati lå»
- «Da forfølgelsen kulminerte under Hauges lange fengsling og hans skrifter ble beslaglagt, stagnerte vekkelsen og den ytre aktivitet. Men mange av vennene gjemte bort skriftene på loft og i kjeller og under steiner og leste dem i hemmelighet på samme måte som nordmenn gjemte bort sine radioapparater under den tyske okkupasjon av vårt land i senere tid»
- «Og da Hauge slapp fri strømmet ungdom til Bretvedt for å tjene ham»
- «Andreas Aarflot betegner Hans Nielsen Hauge som den første virkelig frigjorte legmann i norsk kirkehistorie. Det er en presis karakteristik, vi kunne bare tilføye: Ikke bare i kirkehistorien, men i det nye Norges historie. Det er den tanke Arne Garborg målbærer når han lar hovedpersonen i «Trætte Mænd» uttale at «det er ikke Henrik Wergeland, men Hans Nielsen Hauge som har skabt det norske nittende Aarhundrede»»
- «Han hadde ingen revolusjonære ideer og skapte likevel en revolusjon fordi han ble redskap til den omveltning som skjer i hjertet når mennesket ved evangeliets frigjørende kraft blir reist opp fra sin trelldom under synden til sin høye stand i Jesus Kristus»
- «Hans Nielsen Hauge oppfattet kristenlivet i denne verden som et fellesskap av likeverdige og likestilte mennesker og en nestekjærlighetens omsorgstjeneste»
- «Han brøt klart med Konventikkelplakaten av 1741, og det ble han dømt for. Og det var de haugianske stortingsmennene som førte an i kampen mot denne nedverdiggende bestemmelsen som først ble opphevet i 1842»
- «Han skrev 33 skrifter og utgav ytterligere 7 av andre forfattere. Det samlede volum utgjør omtrent 2500 trykte sider, og det samlede opplag skal dreie seg om 250 000 eksemplarer. Dertil har vi oppbevart over 500 brev fra Hauges hånd»
- «Ingen annen enkeltperson har vel betydd så meget som Hans Nielsen Hauge når det gjelder å legge grunnlaget for allmueopplysningen i Norge ved oppøvelse av leseferdigheten. Hans venner ble da også kalt «leserne»»
- «Haugianismens hovedelementer var altså den kristne frigjøringen, det kristne vennsamfunnet og den jordiske kallstanken. Disse tre til sammen og i gjensidig vekselvirkning utgjorde bevegelsens sprengkraft, og skapte et myndig og handlekraftig legfolk som gav haugianismen sin særegne profil og reisning»
- «Flere haugianske familier brøt opp fra Gudbrandsdalen og Østerdalen og ble pionerer i koloniseringen av Bardu og Målselv»
- «I historisk perspektiv fremstår altså haugianismen som en åndelig nybrottsbevegelse med en innebygget sosial oppdrift som brøt vei for større rettferdighet i samfunnet»

- «Blant førstegenerasjons haugianerne (d.e. i Huges levetid) fantes ikke en eneste embedsmann og ikke en eneste akademiker. Det var en ren legmannsbevegelse. Bare en generasjon senere, blant førstegenerasjonens barn, vrimlet det av akademikere, hvorav mange ble embedsmenn»
- «Ved slutten av sitt liv skrev Hans Nielsen Hauge i et brev til professor Stener Stenersen: «Jeg sagde Professoren ved en Samtale, at jeg ikke anmoder Qvinder til at tale». «Denne uttalelse må bero på en feilerindring fra Huges side, på et tidspunkt da hans helse var sterkt svekket. Hele det veldige kildematerialet som særlig klokke H. G. Heggveit har gravet frem, peker bare i en retning, nemlig at Hauge før sin lange fengsling og før teologene begynte å anfekte hans tro, ikke så forskjell på mannens og kvinnens funksjoner i vennesamfunnet, og at han ikke bare tillot kvinner å tale, men endog oppmuntret dem til det. Og Huges egne skrifter bekrefter denne praksis»
- «I mars 1798 reiste Hauge til Grundset marked i Elverum, og blant dem som ble vunnet for Guds rike, var tre unge kvinner som må ha hatt særlige nådegaver. Disse tre er de første kvinnelige legpredikanter vi vet om innen haugianismen, og vi må anta at de dannet skole»
- «En av de mest kjente predikantene var Sara Ousten (Ust) (undertegnedes anmerkning: Sara Oust) fra Vingelen i Tolga. Hun ble vakt ved Huges forkynnelse, antagelig i år 1800, og hun følte straks en sterk trang til å vitne om sin tro. Hennes venner hadde betenkeligheter ved at hun holdt oppbyggelser og gikk til Hauge for å høre hans mening»
- Tradisjonen beretter at Hauge spurte: «Tror I, at hun er en alvorlig og ydmyk Kristen med saa stor kristelig Kundskab og Erfaring, at hun er skikket til at veilede andre?». Til dette svarte de ubetinget ja. «Er hun dygtig og flittig i sitt jordiske Kald?» spurte Hauge videre. «Ja, hun staar over de andre» lød svaret. «Da kan I uhindret la hende tale» sa Hauge». (Undertegnedes anmerkning: Forfatteren viser til Heggveit som kilde)
- «... finner vi hos Hauge ikke et spesielt programmatisk syn på kvinnen eller kvinnens funksjon i vennesamfunnet. Han opptre på ingen måte som «kvinnesaksforkjemper», og tanken om en spesiell kvinne-emansipasjon eller kvinnefrigjøring er ham helt fremmed. Derimot står Hauge for et integrert menneskesyn, der ung og gammel, fattig og rik, kvinne og mann føres ut på lik linje og blir tillagt lik verdi»
- «Huges oppfatning var normativ innen bevegelsen»
- «Ute i folket later det heller ikke til at de kvinnelige predikantene fikk en annen mottagelse enn de mannlige, selv om det var en litt større merkverdighet å få besøk av en kvinne enn en mann»
- «Det er ingen tvil om at den unge professor (undertegnedes anmerkning: Stener Johannes Stenersen) har prøvet å belære den gamle høvding. Og noe senere utga Stenersen sin kirkehistorie, der han omtalte haugianerne som «sværmere» som holdt Blodsprekener uten øvrighetens tillatelse»
- Forfatteren drøfter flere forhold i tilknytning til Huges testamente. «Huges originale og egenhendige testamente fra 1821 m/rettelser fastsetter altså ingen begrensninger når det gjelder kvinnes talerett». «Vi skal ellers ikke kaste oss inn i diskusjonen om hvilken utgave som gjengir Huges siste vilje. Vårt poeng er å påvise at haugianerne i de første 50 årene etter Huges død bare hadde avskriften å holde seg til, og at denne versjonen av

testamentet må ha hatt en betydelig innflytelse på haugianismens videre utvikling når det gjaldt kvinnes stilling i venneflokken, selv om de gamle haugianerne visste bedre. Da mesteren var borte, var det heller ikke så lett lenger å stå imot presset fra fagteologien og andre retninger som beilet til de mektige haugianerne, men fant seg beføyet til å korrigere deres allehånde «villfarelser», slik at det kunne bli skapt ro både i kirken og fedrelandet»

- «Som vi har sett, var samfunnet omkring år 1800 mer preget av standsdiskriminering enn av kjønnsdiskriminering, og synet på kvinnes stilling var forbausende liberalt. Så langt var Hauge på linje med tidens mote når han satte kvinnene i arbeid. Det som skilte Hauge fra moteretningen, var premissene - hans bibelske begrunnelse og hans integrerte menneskesyn som stilte mann og kvinne på lik fot når det gjaldt tjenesten i vennsamfunnet og som førte til at han gav kvinnen oppgaver som hun ikke hadde hatt før»
- «Vi vender tilbake til haugianismens første tid, til den opprinnelige haugianisme da vekkelsens vind strøk over landet og vekkelsen var ung, frisk og umiddelbar». «Det er en lang rekke lysende personligheter vi møter. Fra det store folkedypet stiger de brått fram på historiens arena, tilsynelatende uten noen som helst kausal overgang, utvikling eller vekst. Ganske unge kvinner på omkring 20 år står frem som ledere og veiledere både i åndelige og timelige spørsmål, de vandrer til fots over hele landet - alene eller to og to - og de blir offentlig æreskjelt fra prekestolene, de blir forfulgt, slått og fengslet, og de bevarer gjennom alt dette sin verdighet, myndighet og ydmyket»
- « ... de fleste av de første kvinnelige predikantene og lederne kom fra disse miljøene og i det hele fra det vi kaller gode, kristne hjem. De var vokset opp i sin barnetro, og selv om de hadde bare minimal skolegang bak seg, var de etter tidens målestokk godt skolerte på grunn av den opplæring de hadde fått hjemme både i troens saker og i praktiske gjøremål. Alle disse kvinnene kunne lese, og de fleste av dem hadde også lært å skrive allerede i barneårene. Deres oppdragelse var av en slik karakter at den utviklet dem til selvstendige og selvhjulpne mennesker i pakt med den norske bondes beste tradisjoner. Det var slike egenskaper, kunnskaper og ferdigheter Hauge spurte etter, jf. hans spørsmål om Sara Ousten»
- «Den første kvinnelige legpredikant som vi kjenner navnet på, er tidligere nevnte Marthe Knudsdatter (1774-1859) fra Elverum. Hun ble vakt ved Hans Nielsen Hauge under hans besøk på Grundset-markedet i 1798, og det var Hauge som kalte henne til forkynnertjenesten»
- «Den kanskje mest kjente og avholdte av disse pioner-predikantene var Sara Ousten (1777-1822) (undertegnedes anmerkning: Født 1778) fra Vingelen i Nord-Østerdal. Også hun fikk sitt kall stadfestet av Hauge selv, og hun må ha vært en meget modig og likevektig personlighet»
- «En gang holdt hun (undertegnedes anmerkning: Sara Oust) en oppbyggelse for troende venner i Tynset og var nettopp i ferd med å synge en sang fra Hauges «De sande Christnes udvalgte Salmebog», da selveste prosten styrtet inn, rev salmeboken fra henne og kastet den på ilden, og tildelte henne noen kraftige ørefiker. Da hun ikke gav lyd fra seg, utbrøt han: «Du syntes vel at jeg har gjort deg urett og behandlet deg dårlig?». «Å nei» svarte Sara, «det kan ikke skade meg, for jeg tror at alt hva Herren lar meg vederfares, skal tjene meg til gode. Men det forekommer meg at prostens handling er ille mot seg selv». Ved disse ord brast presten i gråt og gikk sin vei». (Undertegnedes anmerkning: Forfatteren viser til Heggveit som kilde)

- «Sara Ousten (undertegnades anmerkning: Sara Oust) reiste meget sammen med Randi Hevle (1782-1844) fra Drivdalen». «På en lensmannsgård ble de arrestert og tatt i forvaring. Randi Hevle fortalte senere at «om vi var bundne på hendene, så kunne han ikke lukke vår munn. Vi sang, bad og talte, så lensmannen selv ble beveget, løste båndene og satte oss på frifot». (Undertegnades anmerkning: Forfatteren viser til Heggveit som kilde)
- Omtaler hendelsen på Nordaune gård « ... hvor folkets kristentro hadde utartet til religiøst hysteri som hos enkelte artet seg som det rene vanvidd». (Undertegnades anmerkning: Forfatteren viser til Heggveit som kilde)
- «Da den store forfølgelsen brøt løs etter Huges fengsling i 1804 og mange av de mannlige lederne dukket hodet av frykt for myndighetene, ser vi flere steder at «kvinner selv stod opp og strede, som om de vare menn»»
- « ... og her er vi vel fremme ved et av haugianismens gode vitnesbyrd overfor verden. I det gamle standssamfunn kunne godseieren og storbonden tross lov og rett herse med husmenn og tjenerskap omtrent som han ville, og for bagatellers skyld kunne han drive folk fra gård og grunn. Med haugianismen kom en ny ånd inn i det verdslige samfunn, en omsorg for hele menneske, og en ny dimensjon for oppdragelse og utviklingsarbeid. Derfor hadde denne vekkelsen magnetisk tiltrekningskraft på noe av det beste i folket»
- «Når haugianismen ble en mektig løftestang for folkets frigjøring i det 19. århundrede, så har ikke minst de haugianske kvinnene æren for det»

Aud. V. Tønnesen. «Kall, kvinner og rettferdighet. Et historisk blikk på haugebevegelsen». Utdrag fra foredrag på Olavsfest 30.07.2021

- «Historikeren Linda Haukeland har prøvd å moderere den feministiske bestemmelsen noe ved å snakke om en særskilt «haugiansk feminisme». Med det mener hun at Hauge la vekt på likeverd mellom mann og kvinne, ikke moderne likestilling»
- «Björg Seland har i en nylig utgitt artikkel manet til en viss forsiktighet når det gjelder å knytte begreper som likestilling og feminisme til Hauge, fordi det kan føre til en for stor vektlegging av det radikale og hindre en i å se de konservative trekk i Huges kvinnesyn»
- «Jeg er enig i det at Hauge ikke var noen feminist i moderne forstand, heller ikke en likestillingsforkjemper, og at det var noen klart konservative trekk ved hans syn på kvinner og forholdet mellom menn og kvinner. Samtidig fikk kvinner i den tidlige perioden av vekkelsen som han startet, roller som både forkynnere og ledere. Hvordan skal vi forstå det? Hvorfor fikk de disse roller? Og - hvorfor forsvant de så etter noen tiår som forkynnere og ledere?
- «Kvinner hadde en sentral rolle i den tidlige Hauge-vekkelsen, som kan dateres til perioden 1796 til omkring midten av 1820-årene»
- «Det har vært antydning at om lag 25% av de haugianske forkynnerne de første tiårene var kvinner og at drøye 20% kvinner var såkalte tillitsvalgte, de som skulle føre tilsyn med bevegelsen og lede vennsamfunn, altså en slags regional leder»
- «Om Sara Oust, den nok mest kjente kvinnelige forkynner i Hauge-vekkelsen, fortelles det at hennes mann deltok og hjalp til med postillelesninger under vennsamlinger, mens det var hun som forkynte»

- «I studier som Hanne Sanders, professor i historie ved Lund universitet, har gjort av bondevekkelser i Sverige og Danmark fra samme tid som Haugevekkelsen, går det frem at kvinner i disse vekkelsene bare unntaksvis hadde roller som predikanter og at de for det meste hadde en passiv og tilbaketrukket rolle»
- «I følge Hauge skulle verken ekteskap eller tradisjonelle kjønnsroller hindre kvinner i å ta i bruk sine evner og virke som reisende forkynnere og ledere. Av det materiale som er kjent, var det også slik de forsto sin rolle. Det har fått professor i sosiologi, Inger Furuseth, til å kalle Hans Nielsen Hauge en moderniseringsagent på kjønnsområdet, for hans utradisjonelle holdning til kjønnsroller og arbeidsdeling»
- «At flere fortsatte sitt virke også etter at de var gift, som for eksempel Sara Oust, tyder på at Huges budskap om at kvinner og menn måtte kunne gjøre tjenester som brøt med tradisjonelle kjønnsrollemønstre, ble hørt og praktisert. Inger Furuseth mener kvinnene i Haugebevegelsen virket som mobiliseringsagenter, at de rekrutterte familie og hushold til å bli med i vekkelsen. Dette finnes det flere eksempler på var tilfelle, mens det vanlige i sammenliknbare vekkelsener i Danmark og Sverige var at det var mannen som var den førende. Der fulgte kvinnen med mannen og ikke omvendt. Haugevekkelsen skiller seg altså fra andre samtidige vekkelsener gjennom den rollen som kvinner fikk»
- «I presteskapet så man med uro, forskrekkelse og forakt på det kall, den forkynnelse og praksis som Hauge og hans etterfølgere sto for. Han ble regnet som en svermer og fanatiker, en revolusjonær og statsoppgiver»
- «Allerede i noen av de første bøkene om Hauge ble kvinnene viet en viss oppmerksomhet, og først og fremst negativt. Teologiprofessor Stener Johannes Stenersen mente det var en stor feil, en «Blindhed», som han sa, at Hauge hadde gitt kvinner rett til å «lære Offentlig» og å reise omkring som forkynnere. I sin biografi om Hauge som kom ut i 1828 avviste han Huges kvinnesyn som en «Yttring av Sværmeri»»
- «Udvækster» som historien hadde fjernet; slik omtalte biskop og kirkehistoriker Anton Christian Bang kvinnene i sin biografi over Hans Nielsen Hauge, utgitt i 1874»
- «Om Hauge kan kalles en moderniseringsagent på kjønnsområdet, slik Inger Furuseth gjør, pga den rolle som han ga kvinner som forkynnere og ledere, var han likevel mer av en tradisjonalist når det kom til synet på ekteskap og på forholdet mellom mann og kvinne»
- «Hauge problematiserte ikke ekteskapets orden eller dens institusjonalisering av over- og underordningsforholdet mellom mann og kvinne. Det var det andre som gjorde, men Hauge fulgte eksempelvis ikke kvekerne som avviste det statskirkelige ekteskapsritualet og underordningsdogmet»
- «Det fantes ikke lite av et press på kvinner for at de skulle gifte seg med en mann fra bevegelsen. Noen opplevde det også som tvang»
- «Og nettopp kallet kan forklare hvorfor kvinner fikk en større plass i den tidlige vekkelsen enn det som var vanlig ellers»
- «De som hadde evner skulle bruke dem i Guds tjeneste, og da ble det ikke gjort forskjell på menn og kvinner»

- «Kvinner ledet oppbyggelsessamlinger for både menn og kvinner i Haugevekkelsens tidlige fase. Det var radikalt i sin tid og langt inn i det 20. århundret. Da bispemøtet for eksempel i 1930-årene prøvde å kontre det politiske arbeidet for kvinners prestetjeneste var det med et forslag om å opprette en særskilt kirkelig tjeneste for kvinner, en tjeneste som også kunne romme kvinner som forkynnere, men da kun som forkynnere for andre kvinner eller barn og unge. Her var Hauge radikal og foregrep en forståelse av at kvinner kunne ha samme religiøse autoritet som menn og overfor menn, og han, lå langt foran i forhold til den utvikling som skulle komme. Likevel kom kvinnene til å forsvinne ut av vekkelsen da vi kommer på 1830-tallet. Hva skyldtes det?»
- «Jeg vil peke på to forhold som kan kaste lys over denne utviklingen». «Skillet mellom lek og lærd spilte liten rolle, og det var en bevegelse som først og fremst rekrutterte blant bønder og småkårsfolk. Med institusjonalisering og borgerliggjøring blir skillet mellom mann og kvinne sterkere, påpeker Breistein»
- «Det andre forholdet som kaster lys over utviklingen er den konservative kjønntendensen som lå latent i bevegelsen, der den patriarkalske kjønnsorden ble tatt for gitt. Selv om Hauge la vekt på at kvinner kunne forkynne og lede på linje med menn, var de fortsatt underordnet mannen i samlivet. Kvinnene var forventet å gifte seg, og ekteskap ble arrangert, til dels påtvunget kvinner»
- «Så da Haugevekkelsen gikk over i en ny fase med fastere organisering og struktur, slik tilfellet var utover på 1830- og 40-tallet, baserte den seg på en patriarkalsk kjønnsorden og en patriarkalsk organisering av det religiøse livet»
- «Når møtevirksomheten flyttet ut av husstanden og inn i bedehusene var det ikke lengre plass for den kvinnelige forkynner. I stedet ble kvinnene igjen i hjemmet, mens den mannlige forkynneren overtok rollen i den nye religiøse offentlighet som bedehuset representerte»
- «Det er et visst paradoks i den videre utviklingen av Haugebevegelsen. Mulighetsrommet som kvinner hadde fått av Hauge var større enn det som var vanlig ellers for kvinner på den tiden, og det kan ha gjort vekkelsen særlig attraktiv for dem»
- «Institusjonaliseringen og foreningsdannelsen som fant sted utover i andre halvdel av 1800-tallet bidro til å konsolidere Haugevekkelsen som en politisk og sosial kraft i samfunnet, men svekket kvinners rollen og kvinners mulighetsrom»
- «Det betydde ikke at kvinner ble virkeløse. I misjonsvirksomheten som i deler var nært forbundet med haugianske miljøer, hadde kvinner en sentral oppgave gjennom foreningsvirksomhet å samle inn penger og sørge for en vesentlig del av det økonomiske grunnlaget. Dette skjedde imidlertid innenfor private sammenhenger, og i den grad det ble invitert inn forkynnere var disse menn»

Det haugianske familielivet

Sigbjørn Ravnåsen. «Ånd og hånd. Hans Nielsen Huges etikk for liv og virke». Kapittelet «Det haugianske familielivet» av Linda Helen Haukland. Revidert utgave. Utgitt i 2015

- Boka er skrevet av Sigbjørn Ravnåsen. I den reviderte utgaven er det kapitler av flere forfattere

- Haukland har funnet tre særtrekk ved de haugianske familiene. «For det første var dette hus hvor alle husstandsmedlemmer hadde *lik, iboende verdi*. For det andre var de haugianske hjemmene *fostrings- og omsorgsstasjoner* preget av en gjestfrihet og åpenhet som ikke begrenset seg til husstandens egne medlemmer. Det siste fellestrekket er den *lese- og skrivekulturen* som preget disse hjemmene, de var såkalte «song- og lesarhus» hvor bibel, sang og bønn daglig samlet husfolk til fellesskap»
- «Hauges radikalitet lå nettopp i å demonstrere likeverdet der det til nå var uvanlig å forfekte det»
- «I den haugianske vekkelsen ble menneskeverdet fristilt fra alder, kjønn, helsetilstand, utdanning, sosial tilhørighet eller geografi. Denne anerkjennelsen av menneskeverdet er en av grunnsteinene i alle fungerende demokratier»
- «Et av de viktigste særtrekkene ved de haugianske familiene, var at kvinnene ble bemyndiget av trygge, ydmyke menn»
- «De tok imot «sinnslidende, fyllefanter og fintfolk» som det heter i lokallitteraturen fra Skjåk»
- «Hjemmene fungerte som «bedehus, gjestgiveri, barne- og ungdomshjem, bibliotek, skolestue og sosialkontor - i ett og samme hus. Eller gjerne flere. Her møtte fattigfolk bokverdenen for første gang, de lærte seg å lese og skrive og ble dermed myndiggjort fordi de nå kunne sette sine egne tanker ned på papiret. Her var det ikke «mine barn og andres unger»»
- «I det haugianske nettverket fikk ekteskapsinngåelser en forsterket funksjon fordi hjemmene tjente som sentre for bevegelsen, man inkluderte foreldreløse og syke i familien og adopterte unge som ble forvist hjemmefra på grunn av deres haugianske tilhørighet»
- «En viktig del av fattigdomsbekjempelsen, var å hjelpe andre inn i en lese- og skrivekultur som gav bøndene en ny selvbevissthet og selvstendighet i møte med myndighetene og nye næringsveier»
- «Det skjedde altså en myndiggjøring av kvinnene som gjorde dem i stand til å fungere som ledere for både husfellesskap og større forsamlinger i disse hjemmene»
- «Den mest betydningsfulle forfatteren etter Hauge, var Berthe Canutte Aarflot»
- «I løpet av en generasjon etablerte de ny moral, en ny sosial standard og samvittighet, et menneskeverd uavhengig av individets evner eller mentale tilstand»
- «Slik Hauge tok imot biskoper og prester i sitt hjem etter at en nær sagt samlet prestand hadde sørget for at han mistet sin fysiske og psykiske helse under sin langvarige fengselsperiode, åpnet menn og kvinner dørene for sine tidligere forfølgere landet rundt»
- «Denne forsoningstanken, hvor alle mennesker er inkludert i fellesskapet, om de er venner eller fiender, var en eldgammel kristen likeverdstanke som ble materialisert i den haugianske bevegelsen. Det bidro til å dempe konfliktnivået i årene etter 1814. Haugianernes harmonisyn på relasjonen mellom rik og fattig, lek og lærd, syk og frisk, mann og kvinne, venn og fiende utfordrer oss i dag til å se hvert enkelt menneske som unikt og skapt av Gud

uavhengig av disse merkelappene. Det utfordrer oss i møte med våre ledere; ser vi på lederskap i utgangspunktet som en trussel? Det utfordrer oss i møte med dem som havner utenfor arbeidsmarkedet; er de en utgiftspost eller er de fortsatt unike bidragsytere i storfellesskapet? Det utfordrer oss i møte med annerledes tenkende; har de krav på vår respekt og vårt vennskap, eller skal vi, om det skjer privat, latterliggjøre og stigmatisere dem? Kanskje er det flyktningene som søker ly i Norge som i dag har størst behov for familier med åpne dører»

- «Hjemmene er fortsatt viktige arenaer hvor det haugianske menneskesynet kan omsettes i praktisk handling gjennom gjestfrihet og oppriktig omsorg for vår tjeneste»

Kvinner i haugianerbevegelsen

Biskop Solveig Fiske. «Kvinner i Haugerørsla. Spesialavhandling i kyrkjesoge på Menighetsfakultetet». 1980

- «Nye planter vart dyrka, poteten vart jo til dømes svært vellukka. Poteten opna for at arbeidsfolk kunne rydja seg plassar i utmarka, der som det før ikkje var grunnlag for livberging. Men sjølv om det på mange måtar var framgong å spora, så var dyrtid og uår likevel ein realitet. Dette førde til elende og naud i dei ulike landsdelane»
- «Iflg. Helge Fæhn dominerte følgjande moment ortodoksien sitt kvinnesyn: A) «Den ærbare hustru og fruktbare moder er den rette kvinne». B) «Som følge av syndfallet skylder kvinnen å underordne sig sin mann, mens han på sin side skylder henne heder og ære». C) «Kvinnekjønnen er «persona privata» og tilhører det huslige livs tilbaketrukne sfære, mens mannen er «persona publica», og hans gjerning tilhører det offentlige liv». D) «Alt dette er en Guds ordning, grunnet Skriften, dvs. at bak denne samfunnsideologi står Gud selv, som den øverste autoritet i samfunnet». «Dette synet dominerte, «og det var med på å prega den ålmene oppfatning av kvinna på 1600-talet og framover, ja til og med det meste av 1800-talet. Luther si lille katekismus med tillegget om hustavla vart ei viktig lærebok for den lutherske kyrkja. Ho vart offisielt vedkjenningsskrift og læredokument»
- «Ellers var det nok gjennom Eric Pontoppidan at katekisma sitt syn på kvinna fekk størst påverknad på oppfatninga i Noreg»
- «Kvinna skulle vera ei underdanig og føyeleg hustru, som skulle bøygja seg for autoritetane»
- « ... alt i alt må ein seia at samfunnet var patriarkalsk, med stor foreldreautoritet både over gutar og jenter. Vi høyrer mellom anna at den seinare så kjende haugianaren, John Haugvaldstad vart tvinga til å gifta seg med Malene, som han ikkje ville ha. For kvinnane sin del var jo dette vanleg, at giftarmål vart avgjort utan deira vilje»
- «Hauge meinte det var ein uskikk at ein på enkelte stader heldt det for upassande at kvinner arbeidde ute på jorda, under sjukdom eller i krigstid ville det vera godt at kvinnene kunne ta over arbeidet ute. Av same grunn ville han at mennene burde vera i stand til å utverka klede»
- «Venene var ottefulle over dette at ho (undertegnades anmerkning: Sara Oust) som var kvinne, heldt oppbyggjning. Dei kontakta Hauge for å undersøkje kva han meinte»

- «Ein gong drog ho og Ester Olsen Røe ifrå Vingelen til Oppdal i Sør-Trøndelag for å treffa Hauge. Dei ville tala med han om framgangsmåten på samlingane» (Undertegnedes anmerkning: Det var Esten Olsen Røe)
- «Seinare reiste Sara Ousten og ei venninne rundt om i Gauldalen for å forkynna. Dette var truleg i 1803. Dei kom til garden Nordaunet i Holtålen. På denne garden var folket interessert i kristendomen, men dei hadde vorte vasa inn i tunge grubleri»
- «Etter giftemålet verka Sara Ousten mest i heimbygda. Ho var flink med husarbeid, «styrede sitt hjem fortrinnet og var i Trondhjem bekjendt for sitt gode smør»». (Undertegnedes anmerkning: Forfatteren viser til Heggteveit som kilde)
- «Ein gong Sara Ousten var på vitjing i grannebygda, Tynset, var ho hjå venene Bersvend og Gure Holen. Då kom prostens Andreas Fuglesang Dirks stormande inn. Prosten hadde høyrte gjetord om at Sara Ousten var der hjå Holen sine. Han reiv frå Sara Ousten salmeboka som ho hadde i handa og gav ho eit par øyrefiker. Prosten bråka og skjende, utan å få noko svar. Han spurde så Sara: «Du synes vel, at jeg har gjort Dig Uret og handlet ille mot Dig?». «O, nei svara Sara, «det kan ei skade mig, thi jeg tror, at alt, hva Herren lader mig vederfares, skal tjene mig til Gode, men det forekommer mig at Prosten har handlet mest ille mod sig selv». Dette svaret gjorde at prostens byrja å gråte - og gjekk ut». (Undertegnedes anmerkning: Forfatteren viser til Heggteveit som kilde)
- «Hauge reiste gjennom Oppdal i 1801. Ein del menneske vart da omvendt og mellom desse var Randi Persdotter Hevle». «Randi drog ut. Ho vart kjend med den tidlegare nemnde Sara Ousten. Desse to reiste mykje i lag. Ein gong bad dei om husvere hjå ein lensmann. Da han oppdaga at dei høyrde til Haugevenene, sette han dei like godt i arresten i to dagar»
- «Men ein må og seia at den religiøse frigjeringa kvinner i Haugerørsla opplevde, nok var med å frigjorde kvinna si stilling i samfunnet i det heile teke»
- «Ei slik folkerørsla som haugerørsla var, måtte jo verka inn på andre felt i samfunnet og. Ei så stor folkereligjøs vekkjing var heilt ukjend i Noreg si soge tidlegare»
- «I 1830-40-åra gjekk det fleire vekkjingar over landet. Men no forsvann kvinnene litt meir i bakgrunnen»
- «Da Haugerørsla gjekk inn i samband med Johnsonvekkjinga, vart kvinnene heilt avsette som forkynnarar»
- «Dr. A. Chr. Bang er og med mellom dei som ser negativt på kvinnene si forkynning i Haugerørsla. I 1874 skriv han at kvinner si verksemd var eit misgrep frå Hauge si side»
- «Ein ser altså at kvinnene forsvann som forkynnarar i tida etter 1. generasjons-haugianisma, og at fleire av kyrkja sine menn uttala seg svært negativt om kvinnene si forkynning i Haugerørsla»

Jens O. Simensen og Ann-Jorid Pedersen. «Hans Nielsen Hauge. Alt eller intet». Kapittelet «Når ord blir handlinger» av Svein Høiden. Utgitt i 2021

- «Det er mange som fremhever Huges arbeid for å løfte fram kvinner, og han gjorde det i et likeverdsperspektiv. Ja, det er til og med brukt uttrykket haugiansk feminisme. At dette var et

radikalt kvinnesyn i sin tid, hersker det ikke tvil om. For Hauge var det viktigste at kvinnene kunne gjøre en god jobb. Han valgte de beste uavhengig av kjønn»

- «Hauge løftet fram kvinnene på mange måter og var utvilsomt en pioner på området. Men hans utgangspunkt var ikke å drive kvinnesakpolitikk. Frihet for kvinner var ikke noe mål i seg selv, men et resultat av Hauges likeverdstanke. Oppgaver skulle gjøres. Om den ble løst av en kvinne eller mann, var ikke avgjørende. For Hauge var det viktige å få budskapet ut»
- «Det er dokumentert at kvinners politiske innflytelse var sterkere i tiden før 1814 enn etterpå. En del av forklaringen er ifølge Hilde Sandvik haugianernes arbeid»
- «Historiker Olaf Golf skriver at kvinnene fra bondesamfunnet var «kommet betydelig lenger i utvikling av skriveferdigheter enn det som var vanlig blant kvinner flest». Linda Helen Haukland har pekt på at haugebevegelsen «utløste latente ressurser hos kvinnene. Hun konkluder med at det er tydelig at Hauge så kvinnen som likeverdig og som aktiv medvandrer»»
- «At kvinnene kunne skrive, bekreftes av haugianerbrevne. Av 193 brev i perioden 1796-1804 er 28 prosent skrevet til eller av kvinner»
- «Hauge imøtegikk Paulus'ord om at kvinner skulle tie i forsamlinger. Han mente at Paulus pekte på et ordensproblem og ikke generelt ga et forbud for kvinner om å tale. At en ulærd bonde fra Østfold skulle tolke Bibelen på denne måten, overrasket. Han var nok ikke så ulærd som mange trodde»
- «Den positive utviklingen for kvinner gikk ikke videre i samme grad etter Hauges død. Det ble hevdet at konservative kvinner overtok for radikale i lekmannsforkynnelsen. Dette konservative synspunktet hadde vært der også under Hauge, men uten å vinne fram»
- «Inger Furseth har vist til at kvinnes stilling i haugianerbevegelsen kom under press på 1800-tallet. Mange av kvinnene forsvant fra den offentlige sfære. Det er pekt på flere årsaker til dette: Prestskapet begynte å få innflytelse over bevegelsen, og de angrep kvinnes stilling. Bevegelsen ble mer og mer organisert, og de fremste posisjonene ble gitt til menn. Et tredje element var at bevegelsen ble mer urbanisert, og at kvinnene gikk tilbake til hjemmets privatsfære»

Kirsten Fossen, Kvikne. Reiste sammen med Sara Oust

H.G. Heggveit. «Den norske Kirke i det nittende Aarhundrede : et Bidrag til dens Historie. Bind 2 : Haugianismens Tid : Anden Halvdel, 1821-1850». Utgitt 1912-1920

- «Af Kvinder virkede i denne Tid en hel Del, skjønt ei saa mange som under Hauges første Optræden. Deres Deltagelse i Arbeidet for Guds Rige mødte nu mere Motstand og Kritik end tidligere. Her skal omtales nogle av de mærkeligste»
- «Det er allerede tidligere berettet om Mette Fossens Virksomhed og gribende Død i Orkla 1812 (1. Bind Side 260). Datteren Kjersten var sin Moder lig. Hun blev født paa Kvikne, en av de nordligste Bygder i Østerdalen, Sommeren 1784»
- «Den begavede Datter fikk en omhyggelig Opdragelse og Undervisning af sin sjeldne Moder. Særlig lagde denne Vægt paa Arbeidsomhet og Guds frykt»

- «Kjersten blev snart fortrolig ikke alene med Luthers «Katekismus», men ogsaa Pontoppidans «Sandhed og Gudfryktighed» og lærte desuden udenad en Mængde af vore beste Salmer»
- «Dette var dog ikke en død Skat i hendes hukommelse, men en levende kristelig Kundskab, som hun heller ikke lod ligge ubrugt. Omkring Aar 1800 gjentog Kjersten sit Daabsløfte»
- «Fra den Tid og udover blev hendes Troesliv mere og mere bevidst og udviklet; det voksede en skøn Vekst. Moderens seierrige Hjemgang gjorde naturligvis et dybt og uudsletteligt Indtryk paa Datteren og manede til at følge den Bortgangnes lysende Eksempel»
- «Datteren deltog flittig i de haugianske Sammenkomster i Bygden ved Sang, Bøn og lidt formaningsstale. Men især virkede hun gennem kristelige Samtaler. Den unge Pige evnede paa en egen fængslende, vækkende og gribende Maade at formane folk til at omvende sig til Herren»
- «Man sagde, at hun reiste og holdt Oppbyggelser; men egentlige Samlinger holdt hun maaske neppe. Derimod er det sikkert, at hun ikke alene i Hjembygden, men ogsaa langt udenfor denne gik om i Husene fra Gaard til Gaard, fra Grænd til Grænd, fra Prestegjæld til Prestegjæld og framsagde udenad eller læste opp passende Spørgsmaal og Svar af Pontoppidans forklaring, sang med sin vakre Røst af Hauges «Udvalgte Salmer» og formanede folk til at praktisere Børnelærdommen»
- «Omkring 1822 kom hun, som tidligere antydte, paa sin Vandring for at vidne om sin Tro og inbyde til Guds Rige en Paaskeaften til Ødegaard i Kleive, bærende en «Bylt», der indeholdt Klæder og Bøger. Hun bad om at faa være der om Natten»
- «Konen syntes, det var galt at lade hende gaa igjen i saa rusket Veir; det havde nemlig regnet og sneet om hinanden hele Dagen. Døtrene paa Gaarden blev «leie» paa Moderen, da de kom ind og saa, hvor vaadt Gulvet var blevet af det Vand, som randt af den fremmedes Klæder, og bebreidede hende, fordi hun lod et sligt omfarende Kvindfolk blive der og skjæmme ud igjen det Gulv, som de med stort Stræv og flid havde vasket til Helgen»
- «De kjendte ikke Kjersten Fossen og troede nærmest, at hun var en af de mange, som den gang gik omkring og tiggede. Denne fandt frem tørre Strømper og andre Klæder af sit Knytte og tog paa sig istedetfor de vaade»
- «Da alle Husets folk var komne ind om Kvelden, og Kjersten havde «tinet» op igjen, spurgde hun om Lov til at synge en Sang. Familien var særdeles musikalsk og tillod hende meget gjerne dette. Hun sang vakkert og gribende af Hauges nysnævnte Salme»
- «Under sangen blev baade Moderen og Døtrene grebne av Sandheden. Den mellemste af disse har selv fortalt: «Det før gennem min Sjæl en underlig fornemmelse med en Gang; jeg syntes aldrig at have hørt noget slikt»»
- «Da Sangen var endt, og Husfolket sad som fastnaglet, spurgte den fremmede, om hun fik læse lidt af Pontoppidans «Sandhed og Gudfryktighed». Det blev med Glæde tilladt, og hun læste da om Veien til Livet nogle Spørgsmaal og Svar. Ved hvert enkelt stansede hun og sagde omtrent følgende: «Saa har vi læst her, og saa maa det bli med os, om det skal gaa os vel for Tid og Evighed!». Hver enkelt i familien blev vagt til Bekymring for sin Sjæls frelse; det blev en salig og uforglemmelig fest; de fikk opleve baade Korsets Paaske og Opstandelsens Paaske»

- «Kjersten fortsatt videre over fjeldene til Isingvaagen i Kværnes for at træffe Venner paa Vasgard og i Bolli. Til sistnævnte Sted havde der indflyttet en familie fra nordre Østerdalen; Manden var fra Tolgen og Konen fra Fossen paa Kvikne, en Søster af Kjersten»
- «Efter en Tids Ophold her reiste denne hjem igjen, men virkede, som tidligere anført, overalt, hvor hun færdedes. Saaledes fortsatte Kjersten flittig fra Aar til Aar sin beskjedne, fordringsløse, men velsignelsesrige Virksomhed. Guds Aand lærte hende flittig at bruge de Gaver, Gud havde givet hende, til Gavn for sig selv og mange andre. Det siges, at hun gjorde flere saadanne Reiser som den nys omtalte»
- «Der skrives fra hendes Hjembygd af en gammel Haugianer: «Hun fôr vidt omkring, formanede folk til Omvendelse og Tro, og hendes Vitnesbyrd synes at haave baaret glædelige frugter, særlig ude ved Romsdalskysten og deromkring, hvor «Syvstjernen» tidligere havde arbeidet saa betydningsfuldt for Guds Riges fremvekst»
- «Hun blev senere gift med en Mand fra Vingelen i nordre Østerdalen ved navn Knud. De kjøbte Gaarden Langtjernet paa Kvikneskogen, fik et Barn ved Navn Ingeborg og tilbragte der resten av af sit Liv. «Hver gang hun saavel i yngre Aar som i den senere Alder besøgte Barndomshjemmet, var formaning til Guds frygt det viktigste Samtaleemne»
- «Manden døde længe før hende; hun levede igjen i en lang Række af Aar som en ret Enke, «dær sætter sit Haab til Gud og bliver ved i ydmyke Begjæringer og Bønner Nat og dag»
- «Saavidt Kræfterne tillod det, og Anledning gaves, fortsatte hun lige til det sidste at bekjende sin Tro, indtil Gud den 10. februar 1875 kaldte sin trætte og tro Tjenerinde hjem i en Alder af 90 ½ Aar; hun er begravet paa Kvikne Kirkegaard»
- «Hendes før nævnte, eneste Barn reiste til Trondhjem for at tjene; her blev hun omsider gift med en Mand ved navn Knud Forboran fra indre Strinden; de var begge gudfrygtige folk, som har efterladt sig Børn; men nærmere Besked savnes»
- «En fra Kvikne skriver: «Denne Fossefamilien har været evnerig ... »»

Randi Pedersdatter Hevle Grendahl, Oppdal. Reiste sammen med Sara Oust

H.G. Heggveit. «Den norske Kirke i det nittende Aarhundrede : et Bidrag til dens Historie. B. 1 : Haugianismens Tid : første Halvdel, 1796-1820». Utgitt 1905-1911

- «Især Nordenfjelds virkede et Par begavede Kvinder, som endnu fortjener at omtales. Randi Pedersdatter Hevle eller Grendahl blev født den 18. Juli 1782 paa Gaarden Hevle i Drivdalen, der tilhører Opdals Prestegjæld i søndre Trondhjems Amt. Forældrene var Gaardbruger Peder Ingebrigtsen Hevle og Hustru Mali Hansdatter fra Tønset i Østerdalen»
- «Da Hauge Aar 1801 reiste gjennom Opdal, blev han ved Guds Ords forkyndelse Midlet til nogles Vækkelse og Omvendelse, og blant disse var Randi; hun gikk da i sit 20. Aar. Ved Opmunting af Hauge fik hun Trang og Lyst til i Kjærlighed at virke paa sine Medmennesker gjennom Sang, Bøn og formaning til at omvende sig, tro paa Jesus og følge ham efter i Ydmyghed, Lydighed og Selvfornægtelse»

- «Da hun drog ud, blev hun kjendt med den før omtalte troende Pige Sara Ousten fra Vindgelen i nordre Østerdalen. «De havde begge annammet Naadegaver af Gud, især udmærkede Sangstemmer»»
- «Under sine Vandringer i søndre Trondhjems Amt kom de engang til en Gaard, hvor der boede en Lensmand. Uden at ane noget Ondt bad de om Logi. Da han forstod, at de hørte til Hauges Venner, sagde han: «Jo da, I skal faa Herberge, men jeg skal ikke slutte Eder i «Bolt og Jern» før i Morgen». Han satte dem da i Arrest i to Dage»
- «Randi har senere fortalt til en af sine Sønner: «Om vi var bundne paa Hænderne, saa kunde han dog ikke lukke vor Mund; vi sang, bad og talte, saa Lensmanden selv ble bevæget, løste Baandene og satte os paa fri Fod»
- «Ikke lenge efter kom de til Aalen, øverst i Guldalen. I en ensliggende Grænd under et Fjeld, som kaldes Bukhammeren, ligger omtrent $\frac{3}{4}$ Mil fra den almindelige Landevei til Røraas Garden Nordaunet». Det som skal ha skjedd på Nordaune gård er beskrevet i et av undertegnede andre notater
- «Efter at have reist saaledes om en Tid og i nogle Aar været hjemme hos sine forældre tog hun Tjeneste hos en af Hauges Venner, Trond Grendahl, som foran omtalt. Han boede den gang på Gaarden Utheim i Kvernæs Prestegjæld ved Kristianssund. Med ham blev hun gift i 1811 og boede der antagelig til 1822, da de flyttede til Torvigen i Øre Sogn paa Nordmøre, hvor de henlevede resten af sit Liv»
- «Hun var en usædvanlig dyktig og driftig Husmoder, en trofast Ægtefælle og en kjærlig og omsorgsfuld Moder, der ved Handlinger, Ord og lysende Vandel blev til Velsignelse for sine Omgivelser og alle, hun kom i Berørelse med, og omtales som «en venlig, mild og blød Kvinde, der ved Kjærlighed drog folket til sig»»
- «Selvstændige Opbyggelser holdt hun nu ikke, men deltog ved Bøn og opbyggede især ved sin vakre, hjertegribende Sang. Hun talte ogsaa «privat» med den Enkelte og blandede sig i Samtalen med Liv, Varme og rig kristelig Erfaring, naar Venner kom sammen»
- «Da hun kom op i Sekstiaarene, begyndte Kræfterne at svinde, indtil hun blev lagt paa Sygeleiet, pleiet af kjærlige Hænder og ofte besøgt af kristelige Venner. Hun talte saa meget om Jesu ubeskrivelige Kjærlighed og Taalmodighed i sine Lidelser, at hun knapt følte sine egne Smærter»
- «Da det stundede mod Enden, blev Stemmen svag; hun vinkede paa sin yngste Søn, hviskede og sagde: «Ingebrigt! Frygt Gud overalt og følg Jesus efter; vi skilles nu; jeg forlader Eder og gaar gjennem Døden til det evige Liv for at krones af Jesu Haand; lad mig faa se Dig i Ærens Rige!»
- «Hun formaaede da ikke mere. Dette var den 24. December 1844; Kl. 12 Julenatten hensov hun med de Ord: «Jeg ser et stort Lys! Sluk nu Lampen!». Hun blev begravet paa Øre Kirkegaard og 1 $\frac{1}{2}$ Aar senere fulgte hendes mand efter hende»

Sara Oust

Arne O. Bakken. Heftet «Haugianerne i Nord-Østerdal de første årene og lederen Sara Oust 1778-1822». Utgitt i 1973

- «Fødselsdatoen er ikke kjent». (Undertegnades anmerkning: Sara Oust ble født 15.03.1778). Foreldrene var Engebret Engebretsen Vingelen og Mari Persdatter fra Gammelstu Røe. De hadde også datteren Ingrid som ble gift på Nygård
- Haugianerbevegelsen i Nord-Østerdal utmerket seg med kvinnenenes fremtredende plass. «Den som trer sterkest fram er Sara Oust fra Vingelen»
- Mormor Ragnhild Toresdatter fra Oppistu Røe (Vangstrøa) var en særs evnerik kvinne. Ble talsperson for mange. Meglet også i konflikter
- Saras far døde i 1785. Døtrene måtte derfor hjelpe til på gården fra de var små. Saras mor var kjent som en dyktig kvinne
- Sara gikk på omgangsskole hos Torgeir Amundsen Nordvang, født Røe
- Noen av Hauges bøker finnes på Oustutrøa. (Undertegnades anmerkning: Det finnes ingen bøker på gården)
- «Har i folkeminnet blitt stående som en An-Magrittskikkelse»
- Sara var «navngjeten» for sin dyktighet i praktiske gjøremål
- Omtales som et menneske med gode evner
- Var kjent som en kvinne med gode talegaver. Hadde et særs vinnende vesen. Kjent som en god sjelesørger
- «For mange var Sara god å gå til når de skulle føre sin sak fram for øvrigheten. Hun ble talsmann og tolker for mange som vanskelig klarte å finne de rette ord»
- «Det levde lenge gjetord om Saras dyktighet som husmor, og ikke minst ble hun kjent for sitt gode smør og sin gode ost». Hun solgte produktene flere steder, blant annet på Røros og i Trondheim
- Om vinteren deltok hun i leiekjøring til Røros verk sammen med søsteren
- «Haugevekkelsen nådde Vingelen antakeligvis høsten 1799»
- Sara snakket, leste og sang på møter
- Hun skrev egne sanger, men snakket ikke høyt om dette
- «Det er en av de beste (undertegnades anmerkning: Sara Oust) som kom fram i «Haugekrinsen»». Forfatteren viser til Nils Sivertsens bok om Hans Nielsen Hauge som kilde

- Seks mann kontaktet Hauge fordi de reagerte på at hun som kvinne «holdt oppbyggeser». Det er mulig at de oppsøkte Hauge da han kom sørover Gudbrandsdalen. Hauge sa at hun skulle få snakke
- Sara ble leder av haugianerbevegelsen i Nord-Østerdal
- Moren giftet seg på nytt med Torger Persson fra Lillegjelten. Da slapp Sara flere av forpliktelsene på gården som hadde krevd mesteparten av hennes tid
- Hun reiste deretter rundt i de fleste bygdene i Nord-Østerdal og mange i Trøndelag. Dette bekreftes i lensmann Skogstads brev fra 1804. Hun reiste som regel sammen med en haugianer til. Sara vandret i lengre tid i Drivdalen sammen med Randi Persdatter Hevle. Hennes mor var kanskje fra Tynset
- Var i Gauldalen våren 1801
- Kom til lensmannsgården i en bygd i Sør-Trøndelag. Ba om overnatting. Fikk det, men lensmannen sa samtidig at de ville bli arrestert dagen etter. Satt fengslet i to døgn. De sang og snakket. Til slutt ble lensmannen så beveget at de ble løslatt
- «Vi vet ikke noe om Sara led flere overgrep fra øvrighetens side enn den gang i Trøndelag. Men det ble holdt stadig oppsyn med hennes og vennenes virksomhet»
- Sara vandret også sammen med Kirsten Fossen fra Kvikne som oppsøkte Hauge i Trondheim
- Under et møte på Tynset kom prost Andreas Fuglesang Dircks. «Han hadde fått nyss om at Sara var på besøk. Han rev boken fra henne og kastet den på ilden, samtidig som han ga henne en ørefik. Prosten sa «Du synes vel jeg har gjort det urett og handlet ille mot deg?» Sara svarte: «Å nei, det kan ikke skade meg for jeg tror at alt som Herren lar meg vederfares, skal tjene meg til gode. Men det forekommer meg at presten har handlet mest ille med seg selv». Da skal Andreas Fuglesang Dircks ha begynt å gråte
- «På Tolga var Nicolai Brønning sokneprest i denne tida fram til 1907 da han døde. Under bispevisitasen i 1806 karakteriserer biskop Beck han som «en ærverdig Olding, men hans nesten uttømte Helbred tillade han ikke meget lenger at bære Embetets Byrder». Brønning var i motsetning til de fleste av sine kolleger ikke rasjonalist, men forfektet en ortodoks oppfatning av den kristne tro. Han gikk derfor imot at den nye evangeliske salmebok, som kom i 1799 skulle brukes i hans kall, bl.a. fordi ord som Djevel og Satan var visket ut i den. Men dette til tross inntok han en kjølig holdning overfor Huges venner. Som de andre prestene syntes han nok at haugianernes virksomhet var et inngrep i hans oppdrag og ansvar. I en innberetning fra 3. august 1804 kaller Brønning vekkelsen et «Onde». Riktignok var han glad for at de vakte møtte opp i kirken og holdt sangen oppe. For tross all motstand fra prestene var Hauge og hans venner ivrige kirkegjengere. Selv om de i prekenene fikk liten næring til sitt religiøse liv fulgte de denne regel»
- «En gang vennene på Tolga hadde besøk av Sara hadde Brønning oppspurt deres forsamlingssted. Han kom inn og satte seg ved døra. Vennene visste ikke riktig hvilket ærend presten hadde og fryktet at han skulle forby videre sammenkomster, hvilket han kunne gjøre etter Konventikkelplakaten av 1741. Da var det en av vennene straks ba Sara om å synge salmen:

Jeg er hos Gud i naade
hva skader verden mig
om den en stund faa raade
og stænge vil min veg

Presten ble grepet av sangen hennes og gikk ut igjen like mild og fredelig som han kom. Senere en gang traff Brønning Sara i et bryllup i Vingelen. Han ba henne da synge den samme salmen en gang til, og det er sagt at presten takket med tårer i øynene»

- «Mye tyder på at de en stund levde i et samfunn likt det de første kristne hadde, hvor de hadde alt felles». «Det var en tanke Hauge tidlig i vekkelsen var besnæret av, men som han senere gikk bort fra»
- Etter arrestasjonen i 1804 fikk lensmann Skogstad streng beskjed fra fogd Lind om å holde øye med haugianerne. 13.01.1805 ble Konventikkelplakaten av 1741 lest opp ved Vingelen kirke. Det samme skjedde 20. og 27. januar samme år. Lensmannen dro deretter rundt i bygda sammen med to vitner. De fant en forsamling på 18 personer. «I sin påtegning til amtmann Bendeke spør fogd Lind om disse Hans Nielsen Huges tilhengere bør på lovlig måte tiltales. Men amtmannen henla saken»
- Etter arrestasjonen av Hauge ble det vanskeligere for haugianerne å fortsette virksomheten i samme utstrekning som tidligere
- Nordvangsvollen ble sannsynligvis også brukt som samlingssted etter arrestasjonen av Hauge. (Undertegnede anmerkning: Dette er vårsetra som tilhørte Oust)
- Sara giftet seg med Ole Thoresen Haugen Utistuhaugen den 26.07.1805. Dette resulterte i mindre reisevirksomhet. Ole var også haugianer. Han snakket ikke i forsamlinger, men hjalp Sara med å lese postillen
- Sara og Ole fikk tre døtre. Mari som døde som barn, Ingeborg og Mari. Sistnevnte tok senere over gården sammen med Engebret Amundsen fra Norstu Røe (Undertegnede anmerkning: Vetlnorsa)
- Etter at moren giftet seg på nytt fikk Sara og Ole det halve av Ousta, og bygde opp gården Oust som i dagligtale heter Oustutrøa. Ekteparet omtales som flittige og dyktige arbeidsfolk
- «Forholdet mellom embetsmennene og haugianerne ble mer forsonet med årene»
- Sara døde sannsynligvis i barselseng
- Gravstedet er vanskelig påviselig på grunn av forandringer på kirkegården
- «Den haugianske ånd er ofte blitt forstått som mørk, streng, pietistisk og livsbenektende. Et utvidet kjennskap til Hauge og hans tidligste venner tvinger oss til å revurdere dette syn»

Hallvard Gunleikson Heggveit. «Den norske Kirke i det nittende Aarhundrede: et Bidrag til dens Historie: Bind 1: Haugianismens Tid: første Halvdel, 1796-1820». Utgitt i 1911

- Utdrag fra omtale av Sara Oust. Det er blant annet gjengivelse av en av salmene som Sara skrev, samt omtale av hennes og Randi Hevles besøk på Nordaune gård i Holtålen
- «I Vindgelen, Anneks til Tolgen i nordre Østerdalen, levede for henved 100 Aar siden en Kvinde ved Navn Sara Ousten, (undertegnedes anmerkning: Det vises til fotnote 137: «Meddelelser fra Kirkesanger Sv. Østvang i Vindgelen og især samtidig Optegnelse af Haugianeren Carsten Ottesen») som virkede til stor Velsignelse ikke alene inden sin Egn, med ogsaa i flere andre Bygdelag. «Hun blev født 1777 (undertegnedes anmerkning: Født 1778) paa Fædrenegaarden Ousten» eller Vindgelen søndre og var den ældste av to Søstre; begge omtales som meget begaavede, især Sara. Om hendes Hjem og Ungdom vides kun, at forældrene var agtværdige Gaardsfolk, der opdrog sine Børn til Arbeidsomhet, Nøisomhed og Sædelighed. Sara siges å have lagt for Dagen kristelig Interesse allerede fra Barndommen af; men hun blev vagt ved H. N. Hauge, som engang reiste over «Vindgjela» Kobbergrube. Guds ord tog snart dype Rødder i hennes modtagelige Sind, og det varede ikke længe, før hun begyndte at bekjende sin Tro for sine Slægtninger og nærmeste Omgivelser»
- «Hendes Venner havde Betænkeligheder ved, at hun holdt Opbyggelser og henvendte sig til Hauge for at faa vide, hvad han mente. Denne spurgte: «Tror I at hun er skikket til at vejlede andre?». Herpaa svarede de ubetinget «Ja». «Er hun dygtig og flittig i sitt jordiske Kald?». «Ja, hun staar over de andre». «Da kan I uhindret lade hende tale!» var Hagues Svar», s. 229. (Undertegnedes anmerkning: Det vises til fotnote 138. «Mundtlige Meddelelser fra Gammel Tyldøl efter Tradition paa Stedet)
- «For sin Tro og Bekjendelse maatte hun lide adskillig Forfølgelse»
- «Engang var hun paa Besøg i Nabobygden Tønset hos et Par kristelige Venner, Ægtefolkene Bersvend og Guri Holen som Forfatteren N. Østgaard i sin «Fjeldbygd» saa symphatisk har skildret fra deres yngre Dage. Her sad hun sammen med dem og netop sang en Salme i den af Hauge udgivne «De sande Kristnes utvalgte Salmebog», da Presten paa Stedet, Provst Andreas Fuglesang Dircks (1763-1828), der havde hørt Nys om hendes Besøg, kom stormende ind. Han rev Bogen fra hende, kastede den paa Ilden og gav hende et Par dygtige Ørefigen. Konen i huset, som sad tæt ved, fikk ved Hjælp af en Kjep karret Bogen til sig, og den var til deres Forundring uskadt. Provsten skjældte og larmede imidlertid dyktig en Stund; men da han intet videre Svar fik, taug han endelig og nærmede sig Døren. Men pludselig stansede han, vendte sig mot Sara og sagde: «Du synes vel, at jeg har gjort dig Uret og handlet ilde mot Dig? «O, nei» svarede denne; «det kan ei skade mig; thi jeg tror, at alt, hvad Herren lader mig vederfares, skal tjene mig til Gode; men det forekommer mig, at Provsten har handlet Ilde mot sig selv. Ved dette Svar brast han i Graad, vendte sig om og gik ud», s. 229. (Undertegnedes anmerkning: Det vises til fotnote 140: «Samtidige Optegnelser af Carsten Ottesen. Meddelelser af Kirkesanger Sv. Østvang og Lærer H. N. Trøen i Tønset)
- «Det fortælles, at hun en gang sammen med Esten Olsen Røe fra Vindgelen foretog en reise til Opdal i søndre Trondhjems Amt for der at træffe Hauge i Anledning af Spøragsmaal om Fremgangsmaaden ved Opbyggelser eller Samlingerne, som de helst kaldtes i hendes Hjembygd»
- «En anden Gang, formentlig i 1803, reiste hun og en kristelig Veninde omkring i Guldalen for at bekjende sin Tro. Under sin Vandring her kom de til en Gaard, Nordaunet i Holtaalen, hvor

Husets Folk var vakte, men af mangel paa aandelig Veiledning havde henfaldt til Sværmeri, ja en af dem var endog angrepen af Religiøst Vanvid. Ved Samtale, Sang og Bøn lykkedes det Sara Ousten og hendes Ledsagerske at rettlede de stakkels Folk, saa de kom til Besindelse og blev sunde i Troen. Deres Hjem blev fra den Tid af et Midtpunkt for kristeligt Liv og Virksomhed i Bygden, og der har saavidt vides indtil denne Dag været kristeligsinnede Mennesker paa denne Gaard. (Undertegnede anmerkning: Det vises til fotnote 141: «Meddelser af Kirkesanger Sv. Østvang»)

- «Det siges at hun var kjendt og agtet i vid Omkreds. Iethvertfald har hendes Minde bevaret sig forunderligt friskt og levende intil nu, ikke alene i Hjembygden, men ogsaa paa andre Steder, hvor hun virkede»
- «Da hun (undertegnede anmerkning: Randi Hevle) drog ud, blev hun kjendt med den før omtalte troende Pige Sara Ousten fra Vingelen i nordre Østerdalen. De havde begge annammet Naadegaver af Gud, især utmærkede Sangstemmer. Under sine vandringer i søndre Trondhjems amt kom de en gang til en Gaard, hvor der boede en Lensmand. Uden at ane noget Ondt bad de om Logi. Da han forstod, at de hørte til Hauges venner, sagde han: «Jo da, I skal faa Herberge, men jeg skal ikke slutte Eder i «Bolt og Jern» før i Morgen». Han satte dem da i Arrest i to Dage. Randi har senere fortalt til en af sine Sønner: «Om vi var bundne paa Hænderne, saa kunde han dog ikke lukke vor Mund; vi sang, bad og talte, saa Lensmanden selv ble bevæget, løste Baandene, og satte os på fri fod»
- Haugianere i Vingelen. «... her var Sara Ousten (undertegnede anmerkning: Så korsets tegn) 1821 og hendes Mand Midtpunktet for Bevægelsen». (Undertegnede anmerkning: Sara Oust døde i 1822)

H.G. Heggveit. «Den norske Kirke i det nittende Aarhundrede : et Bidrag til dens Historie. Andet Bind. Anden Afdeling». Utgitt 1912-1920

- «I Aarene 1799 til 1803 gennemreiste Hauge flere Gange hele Trondhjems Stift 179), Lige fra Grændsen mod Søndmøre, og til øverst i Namdalen. Han besøgte de allerfleste Bygder og holdt Oppbyggelser ofte to til tre Gange om Dagen. I dette sit Arbeide blev han flittig støttet af sine ældste Venner fra andre kanter af Landet. Der maa især nævnes Lars Iversen fra Voss, Ole Sivertsen fra Lyster, Iver Olsen Gabestad fra Trøgstad, Ole Olsen Bache fra Nummedal, Lars Hemstad fra Stange, Nils Iversen Riis fra Kongsberg og Sara Usten fra Vindgelen Anneks til Tolgen»

H.G. Heggveit. «Den norske Kirke i det nittende Aarhundrede : et Bidrag til dens Historie. 2:2. Anden Afdeling». Utgitt 1912-1920

- «Nordligst i Østerdalen ligger Tolgens Prestegjæld. Her fik den haugianske Bevægelse tidlig Indgang baade i Hovedsognet og Annekset Vindgelen. Paa begge Steder var det mange Vakke, især sistnævnte Sted. Det kristelige Liv var en Magt i disse Bygder; derfor kunde man hindre de kraftige Forsøg, som gjordes for at indføre den rationalistiske «Evangelisk-kristelige Salmebog»
- «Den betydeligste og mest virksomme af Vennerne i den ældre Tid var Sara Ousten, født 1777, (undertegnede anmerkning: Født 1778) død allerede 1822. Hun er tidligere omtalt»

Hans Nielsen Hauge. «Hans Nielsen Huges Reiser og viktigste Hændelser. Beskrevet av ham selv». Utgitt i 1914

- Omtaler hendelsen på Nordaune gård i Holtålen. «Senere kom der til Gaarden to Piger». «Den ene var Sara Ust fra Vingelen Anneks til Tolgen»

Anton Christian Bang. «Hans Nielsen Hauge og hans Samtid. En monografie». Utgitt i 1888

- Sara Oust omtales i forbindelse med Nordaune gård i Holtålen

Sigbjørn Ravnåsen. «Ånd og hånd. Hans Nielsen Huges etikk for ledelse og næringsliv» Utgitt i 2002

- «Kvinnene reiste fra sted til sted og talte og sang. På denne måten fikk rikt utrustede kvinner større mulighet til å bruke sine evner til skapende arbeid som forkynnelse, sang og skriving i tillegg til det mer tradisjonelle husarbeidet i hjemmene»
- Kjønn, alder og/eller stilling hadde ikke noen betydning for Hauge
- Talefør ung kvinne med god sangstemme
- «Hun hadde pugget Erik Pontoppidans bok Sandhet til Gudfryktighet, og brukte ellers mye tid på å lese annen kristelig litteratur»
- Skrev flere salmer
- «Forkynnervirksomheten til Sara ble etter hvert kritisert av andre haugianere, som mente det var uverdig at ei ung kvinne reiste rundt i bygdene og holdt møter på denne måten»
- «Utsendingene hadde fått klar beskjed om hvordan de skulle se på Sara Oust som forkynner. Ikke nok med det, Sara ble etter dette også betraktet som den legitime åndelige leder for de haugianske vennene i Vingelen»
- «Fortsatt snakkes det om den særegne haugianerkvinnen. I fjellbygdene Tynset og Vingelen sammenlignes Sara Oust med An-Magritt»
- «Begge kvinneskikkelsene var vel kjent med det barske fjellivet og hadde en god kombinasjon av tøffhet og nærhet, av pågangsmot og ansvarsfølelse for de nære ting. Begge viste kraft og mot som på mange områder overgikk de mannfolkene som de ferdes iblant»
- «Viste stor dyktighet i praktisk arbeid»
- «Hun ble mye brukt som rådgiver for folk når de skulle føre sin sak for øvrigheten. Med stor dyktighet og et uvanlig godt skjønn veiledet hun dem til å velge de riktige ordene som skulle til for å føre fram sin sak. På den måten opparbeidet hun stor tillit blant bygdefolket. Folk møtte stor åpenhet i hjemmet»

Dag Kullerud. «Hans Nielsen Hauge. Mannen som vekket Norge». Utgitt i 1996

- Omtaler Sara Oust med etternavnet Ust

- Født i 1777 (undertegnedes anmerkning: Født 1778)
- Sara og søsteren Ingrid omtales som «meget begavede»
- Hauge irettesatte menn som ikke ville drive med huslige ting. «Det er altså ikke bare snakk om kall, om det å oppbygge hverandre og utbre Guds ord, det er i realiteten et for sin tid revolusjonerende standpunkt til forholdet mellom kjønnene»
- «Hauge må ha vært en av de første som i skrift og gjennom praksis har gitt et bidrag til likestilling mellom kjønnene». «Dette passet ikke inn i den Johnsonske indremisjonsvekkelse». «Mer oppsiktsvekkende er det at kirkehistorien helt frem til i dag har viet dem og temaet lite plass, i den nesten uendelige rekken av teologer som har beskjeftiget seg med Hauge, er det få som har gitt dem mer plass enn et par avsnitt i deres bindsterke verk. Vi må til en klokke for å finne unntaket i kirkelig sammenheng, nemlig H.G. Heggteveit. Hans kirkehistorie om det 19. århundrede rommer biografiske opplysninger om hundrevis av haugianere»

Eystein Eggen. «I faret etter Hans Nielsen Hauge på ferdene hans i Nord-Østerdal og Trøndelag». Årbok for Glåmdalen 1961

- «Mange av østerdølene i Bardu og Målselv hadde fått sin åndsdaup og mykje av sin arbeidstrott i samvær med Hauge. Ein kan berre nemne Ola Avleson Steien frå Alvdal og Ola Olsen Utgård frå Tynset»
- «Granskar ein mykje av den harde medferda dei første haugianarane vart ute for, da lyt nok skylda kvile tungt på dei som her misbrukte retten sin»
- «I Vingelen er det mange minne om ei ung kvinne som heitte Sara Ousten eller Oust. Hauge kom dit rundt året 1800 og fekk satt i gang ei kisgruve som Rørosverket seinare dreiv. Samtidig verka han mellom bygdefolket og heldt samling i den gamle grenda Vingelsgar'n på garden Ousten der det har stått att ei gamal stugu som var møterom for dei vekte»
- «Heggteveit seier at baa døtrene var sær s evnerike. Det hadde klokke Svend Østvang i Vingelen fortalt. Den yngre gjenta heitte Ingrid og vart gift på Nygård i Vingelen»
- Omtaler hendelsene med prost Andreas Fuglesang Dircks, prest Nicolai Brønning og besøket på gården Nordaune i Holtålen
- «Da Hauge i 1801 gjekk frå Oppdal over Kvikne hadde han vekt ei ung jente som heitte Randi Pedersdatter Hevle». «Randi følgde med Hauge til Vingelen. Der møtte ho Sara Oust, og dei to slo lag på vekingsferder»
- «På ein av ferdene sine i Sør-Trøndelag kom dei til ein lensmannsgard og bad om husvære. Lensmannen skjøna at dei var haugianarar. Jau, dei skulle få husrom natta over, men frå morgonen av måtte han legge dei i bolt og jarn som lovbrytarar»
- «Det er fortalt at Sara saman med Esten Olson Røe frå Vingelen reiste til Oppdal for å råke Hauge der. Dei ville spørja han om framgangsmåten med samlingane»
- «Den gode budrotten hennar av smør og ost, vart det spurnad etter i Trondheim, hadde Heggteveit høyrte»

- Omtaler Mette Simensdotter Veen fra Kvikne
- «Haugianarrørsla heldt seg lenge i Nord-Østerdal. Enkja etter Hauge, Ingeborg Olsdotter, vart gift att med Christen Borgersen Dahler på Eiker. Dei fekk dottera Helena, gift med Melchior Tangen i Tynset. Ingeborg Olsdotter følgde med dottera og vart buande hos Tangen»

Ivar A. Streitlien. Brev til Eystein Vingelsgaard av 30.10.1971

- «Eystein Eggen har i Årbok for Glåmdalen 1961 s. 36 skrevi om Randi Pedersd. Hevle, ho som følgde Hans Nilsen Hauge og vart kjend med Sara Oust. Så seier han at mor til Randi var Mali Hansd. frå Tynset»
- «Randi kunne vera fødd i 1775-1780, og mor hennar kanskje kring 1745. Det finst ingor slik Mali Hansd. på Tynset. Frå Statsarkivet i Trondheim har eg fått oppgitt at mor til Randi heiter Mari Ingebrigtsd. frå Opdal g. m. Peder Hevle»
- «Eystein Eggen seier vidare at garden Hevle ligg i Drivdalen. Namnet Hevle er eit Vin-namn, og garden er av dei eldste i Oppdal saman med 6-7 andre Vin-namn-gardar. Den opprinnelege Hevle-garden ligg i sjølve Oppdal, og det er lite truleg at det er nokon stad i Drivdalen som heiter Hevle, i alle høve ikkje kring 1750-årene»

Jacob Breda Bull. «Hans Nielsen Hauge». Utgitt i 2020. Første gang i 1908

- Sara Oust omtales i forbindelse med Nordaune gård i Holtålen

Solveig Salbu. «Kvinner med tæl». Årbok for Nord-Østerdalen 1990

- «I året 1850 ble det skrevet kvinnehistorie i Tynset. Tre gjeve kvinner ved navn Maria Madsen, Helene Tangen og Andrea Müller startet Eggen misjonsforening i det året»
- «Det var uhørt på den tid at kvinner skulle tre fram for offentligheten på den måten, for kvinnes plass var i hjemmet»
- «Helene Tangen var bare 23 år. Hun var gift med landhandler og gårdbruker Melchior Tangen på Neby. Hjemmet deres var på mange måter et sentrum i bygda. Der var både forretning og pensjonat, og mye folk ferdedes ut og inn til stadighet»
- «Helene var datter til Ingeborg Marie og Christen Dahler. Hennes mor var enken etter Hans Nielsen Hauge. Hans Nielsen Huges eneste sønn Andreas, var derfor hennes halvbror»
- «Andreas Hauge var teolog, og han reiste rundt for å vekke misjonsinteressen i bygdene». «I 1851 besøkte han Tynset, og det er beskrevet som en stor begivenhet i bygda. Tenk, Huges sønn fikk tale fra kirkens prekestol!»
- «Hauge hadde et utradisjonelt syn på kvinnen. Han betraktet dem som likeverdige og oppmuntret dem til oppgaver i Guds rike arbeid. Fra Nord-Østerdalen kan vi nevne noen eksempler på sterke haugianerkvinner som satte spor etter seg. Det var Sara Oust fra Vingelen, Mette Fossen fra Kvikne og Guri Holen fra Tynset»
- «Dessuten ble kvinneforeningene stedet hvor det ble formidlet kunnskap. Ved siden av Guds ords lesning, ble misjonsbladene flittig lest, og de fikk lære om andre land og kulturer. Etter

hvert ble misjonskvinnene ivrig opptatt av spedalskarbeidet på Madagaskar og av at blinde og døve måtte få sine skoler»

- «En kan regne med at disse kvinnene ikke gikk forbi hvis en nabo trengte hjelp, men de hadde også oppfattet misjonsbefalingen om å gå ut til alle folkeslag»
- «Kvinnene har gjennom kvinneforeningene lært å ta ansvar, bli selvstendige og frigjorte kvinner»
- «Vi som er med i foreningen i dag, ser det som et privilegium å få være med i et slikt verdensomspennende og meningsfylt arbeid som misjonen er»

Olav Golf. «Vekkerrøst fra kvinner i Hans Nielsen Huges fotspor». Utgitt i 2006

- Forfatteren sier følgende om haugianerkvinnene: «For de aller fleste av dem eksisterer bare et spinkelt kildemateriale»
- «Det finnes biografisk kildemateriale om haugianerkvinnene i Huges brever, Huges skrifter, haugianerbrever, sjølbioграфier skrevet av haugianerkvinner, og notater i Claus Pavels' dagbøker. Dessuten finnes det beretninger i den lokalhistoriske litteratur og i kirkehistorisk arbeid av A. C. Bang og H. G. Heggtveit»
- «Det er sannsynlig at opp til en firedel av predikantene var kvinner fram til 1830-åra»
- «Fra 1840-åra får vi haugianske kvinneforeninger. Når en historisk sett skal betrakte fakta, er det nærliggende å vurdere dem som en gryende kvinnebevegelse som fulgte i Huges spor»
- «I mars 1798 sendte Hauge ut sine første kvinnepredikanter da han holdt vekkelsesmøter på Grundsetmarken på Elverum»
- «Blant dem som da kom med i haugebevegelsen, var tre unge kvinner som han oppmuntret til å bli hans medarbeidere»
- «Disse er de tre første kvinnelige predikanter vi kjenner. Et par år senere kom Sara Ousten (undertegnedes anmerkning: Sara Oust) fra Vingelen i Tolga med i bevegelsen»
- «Da hun begynte å holde oppbyggelse, gikk noen av hennes venner til Hauge for å høre hans mening. I følge tradisjonen skal han da ha spurt: «Tror I, at hun er en alvorlig og ydmyg Kristen med saa stor kristelig Kundskap og Erfaring, at hun er skikket til at veilede andre?». Hauge fikk på sitt spørsmål et ubetinget ja, og han spurte da videre: «Er hun dygtig og flittig i sitt jordiske Kald?». Da Hauge fikk til svar at «hun staar over de andre», sa han: «Da kan I uhindret lade henne tale». (Undertegnedes anmerkning: Forfatteren viser til Heggtveit som kilde)
- Hans Nielsen Hauge var på tur fra Trondheim til Bergen. «Men tre mil fra Trondheim ble han arrestert. Han ble anklaget blant annet for at hans religiøse virksomhet hadde forårsaket at tre brødre på gården Nordaune i Holsådal (undertegnedes anmerkning: Holtålen) hadde blitt sinnsforvirret. En av dem hadde lemlestet sin bror. Adressavisen hadde en sjokkerende beskrivelse av tragedien. Men Hauge nektet for at han hadde noe ansvar for ugjerningen, og han ble da satt på frifot»

- «Til denne avsidesliggende garden kom haugianerpredikantene Sara Ousten fra Vingelen i Tolga og Randi Hevle fra Drivdalen. Sara var da 25 år og Randi 20 år gammel. Det fortelles at de «forstod å vise folkene på Nordaunet den rette vei i salighetens sak»»
- «Før deres besøk hadde det vært fullstendig kaos heime hos bonden Ole Nordaunet og hans to brødre, Anders og Østen». «Tungsinnet la seg over brødrene»
- «Da de to nevnte kvinnepredikantene møtte brødrene, fikk de hjelp. Randi og Sara gav seg til der i flere dager. Og det fortelles at gardsfolket vendte tilbake til et normalt liv». «I følge Bang ble denne garden forvandlet til «et Lyspunkt» for haugianismen der i dalen». (Undertegnede anmerkning: Når det gjelder det som skal ha skjedd på gården viser forfatteren til Hauge og Bang som kilder)
- «Sara Ousten var kommet med i Haugebevegelsen et par år tidligere og ble en av de mest kjente kvinnepredikantene»
- «Hauge valgte kvinner til å ta seg av lederfunksjoner i vekkelsen. Allerede i 1802 oppnevnte han 5 kvinner blant 33 tillitsvalgte»
- «I konflikter med øvrigheten viste de stor selvbevissthet. De betraktet seg åpenbart som jevnbyrdige med mennene. Disse kvinnene talte som regel til oppbyggelse og fikk derved øvelse i å opptre og formulere sine meninger, noe som kom dem til hjelp i konfliktsituasjoner med prest og lensmann»
- «Samlet sett utløste Huges virksomhet betydelige ressurser hos kvinnene. Det ble mer likestilling i de haugianske vennsamfunnene. Denne prosessen fikk ringvirkninger til samfunnet for øvrig. Flere av disse haugianerkvinnene ble ruvende lederskikkelser blant allmuens kvinner i første halvdel av 1800-tallet»
- «Hauge forsøkte å bryte ned skillet mellom kvinne- og mannsarbeid. Han skaffet også kvinner arbeid i sine bedrifter fra 1801. Slik sett var Hauge representant for kvinnefrigjøring»
- «Flere av haugianerkvinnene var både i sitt menneskesyn og i sin opptreden representanter for en begynnende kvinnebevegelse i vårt land. De var talskvinner for mer jevnbyrdighet og likestilling, så vel i forkynnervirksomhet som i arbeidsliv fra begynnelsen av 1800-tallet»
- «Vennesamfunnene hadde friere omgangsformer enn i kirken, hvor kvinner og menn satt på hver sin side, og hvor plassering for øvrig var fastsatt etter sosial status»
- «Påfallende mange kvinner er omtalt i kildematerialet som ledere, særlig blant bygdehaugianerne». «Det var som regel unge ugifte kvinner som ikke var bundet til familie og dermed lettere kunne reise omkring»

Olav Golf. «Den haugianske kvinnebevegelse». Utgitt i 1998

- «Haugianerkvinnenes innstas har til denne tid vært lite påaktet»
- «Vår tids kvinnebevegelse kan føre sine tradisjoner tilbake til siste halvdel av 1800-tallet». «Kvinnebevegelsen kjemper blant annet for frigjøring fra personlig og sosial undertrykkelse. Denne protestholdningen finner vi også blant haugianerkvinnene tidlig på 1800-tallet i deres konflikter med øvrigheten»

- Etter Hauges død «ble det en innsnevring i kvinnes predikantvirksomhet. Ved midten av forrige århundre ser det ut til at den med få unntak stoppet opp. I følge Helge Fæhn skyldtes det sannsynligvis *den sterke lutherske konfesjonalisme og stramme biblisme som får makten både i teologien og i kirkelivet nettopp omkring 1850*»
- «Et lyspunkt finnes dog, og det i forbindelse med debatten i Stortinget om kvinners stemmerett i 1890. Den haugiansksinnede Andreas Lavik (f. 1854), en av Vestlandets betydeligste predikanter, hørte til mindretallet som ville gi kvinnene stemmerett, et standpunkt som har forbindelseslinje tilbake til Hauge»
- Sara Oust og Randi Hevle fra Drivdalen ble arrestert i en bygd i Sør-Trøndelag
- «De satt i arresten i to dager for sin møtevirksomhet. Til en av sønnene sine fortalte Randi: «Om vi var bundne paa Hænderne, saa kunde han (lensmannen) dog ikke lukke vor Mund; vi sang, bad og talte, saa lensmanden selv ble bevæget, løste Baandene og satte os paa fri Fod». (Undertegnede anmerkning: Forfatteren viser til Heggveit som kilde)
- «Tidligere er nevnt pionerpredikanten Sara Ousten. Det fortelles at da hun hadde oppbyggelse på Tynset, kom presten på besøk. Han kom styrtende inn mens hun sang fra Hauges salmebok». (Undertegnede anmerkning: Forfatteren viser til Bang og Kullerud som kilder)
- «Flere av haugianerne ble bøndenes talsmenn i den politiske aktivitet i første halvdel av det 19. århundre. I 1814 på Eidsvoll møtte minst 3 av Hauges venner, på Stortinget året etter 8 haugianere, og antallet steg til 11 i 1836»
- «Mange ungdommer, kvinner og menn, fulgte Hauge på hans vandringer gjennom daler, langs fjorder og over fjell og vidder. Det var en ny tid som var i emning i et samfunn med 900.000 mennesker. En gryende kvinnebevegelse fulgte i Hauges spor allerede fra begynnelsen av 1800-tallet. Slik sett kvalifiserer Hauge til å få sitt navn i kvinnebevegelsens historie, hvor han til denne tid ikke er nevnt»

Jens Halstein Nygård. Forfatter av «Haltdalen og haltdalingen». Bind I. Utgitt i 1949

- «Ifølge «konventikkelplakaten» var det dog forbudt for lekmenn å holde samlinger om Guds ord. Hauge ble derfor hardt forfulgt av kirkens menn»
- «Av Hauges egne reiseberetninger framgår det at han var 3 turer til Trøndelag, i tida 1799-1803. Skjønt han da besøkte mange av trøndelagsbygdene, kom han aldri til Haltdalen. Hauges lære fikk likevel tidlig innpass her oppe»
- «Det var Ole Nordaune og hans hus som først ble grepet av Hauges lære her i bygda». «Sent og tidlig grublet han over disse menneskelivets viktigste spørsmål». (Undertegnede anmerkning: Syndenes forlatelse, tro, bli salig og omvendelse)
- «Det vaktet alvorstanker hos familien - og lengsel etter omvendelse»
- «Vinteren 1800-1801 satt Ole og broren Esten ofte og samtalte om disse spørsmål, men uten at de kom til klarhet». «Tvert imot ble deres åndelige tilstand mer og mer mørk, særlig hos Ole. Til slutt brøt det ut i fullstendig vanvidd. Under et anfall av dette kom Ole til å mishandle

Esten stygt. Også en tredje bror, Anders, fikk noe mèn. Denne sørgelige tragedien i Nordaune er utførlig omtalt på annet sted i boka»

- «Ole ble nå bundet og holdt i forvaring»
- «Presten i bygda skulle jo ha vært den nærmeste å sende bud etter, men han var en verdsligsinnet rasjonalist. Det kunne ikke falle noen engstet sjel inn å henvende seg til ham for å få lys i sin salighetssak. Prestene betraktet vekkelsen bare som svermeri. Enkelte av dem anbefalte offentlig at den skulle motarbeides og utryddes ved årelating og dans»
- «Klokker Erling Mortensen fra Tolga ble budsendt til Nordaune, men han var ikke den rette mannen»
- «Da det hadde gått ei tid, kom det to unge jenter til Nordaune. Det var Sara Ousten (undertegnades anmerkning: Sara Oust) fra Vingelen og Randi Hevle fra Oppdal. Dette var antagelig i 1802. Jentene var blitt omvendt ved å høre Hauge, Randi under Hauges besøk i Oppdal i 1801 og Sara da Hauge en gang gjorde en avstikker til kobbergruva i Vingelen». «Begge var utstyrt med rike nådegaver, og særlig vitnet de med den vakre sangen sin»
- «Disse jentene kom da til Nordaune sent en kveld, trøtte og slitne etter reisa. De ble mottatt som Herrens sendebud. Etter at de hadde sunget og bedt kveldsbønnene sine, gikk de til sengs og sovnet straks. Folk på gården trodde at disse lyse, vakre jentene var to engler som Gud hadde sendt til hjelp i den åndelige nød. De gikk derfor opp på rommet til jentene for å se om det ikke skulle være en stråleglans over hodene deres. Men, nei! Jentene lå der i sin gode, trygge søvn akkurat som andre mennesker»
- «Da jentene vakna næste dag, forsøkte de under samtale, bønn og sang å veglede disse stakkars villfarne. Jentene fortalte hva de sjølve hadde opplevd, og vitnet på sin enfoldige måte om vegen til livet. De ble på Nordaune noen dager»
- «De bekymrede sjeler løstes fra syndens og vanviddets knugende byrde». «De ble lykkelige, varme kristne på Nordaune»
- «Tragedien i Nordaune - og en noe liknende hendelse i Leksviken på samme tid - ble utbasunert i avisene over hele Norge og Danmark, ja til og med i Tyskland. Det gjaldt jo å finne bevis for de skadelige følger av Hauges lære. Hauge har sjøl omtalt disse hendelsene i ei av bøkene sine»
- «Det ble reist tiltale mot Ole Nordaune, men han ble frifunnet som utilreknelig i gjerningsøyeblikket. Etter vekkelsen ble imidlertid Nordaune et fredlyst sted - et åndelig lyspunkt og haugianismens faste borg i Haltdalen». «Ole Nordaune ble kjent vidt utover»
- Ole Nordaunes datter Ragnhild ble sendt til Hans Nielsen Hauge på Bakkehaugen. Da var hun 17 år. Hauge satt fengslet, men hun fikk være der av på grunn av helseproblemer. «Foruten at hun skulle være tjenestejente, var det også hensikten at hun skulle bli styrket i troen». På Bakkehaugen traff hun en annen haugianer, Ole Sivertsen. De ble gift og bosatte seg på Røros. Deretter bodde de blant annet på Tynset

Leif Jørn Hvidsten (red). «Noen må gå foran. Festskrift til Rosemarie Køhn». Utgitt i 2006

- Festskriftet har flere forfattere, blant annet Berge Furre som undertegnede referer til i det nedenstående:
- Berge Furre har fulgt Huges vandringer i Hedmark og Oppland. Hauge besøkte mange steder i disse to fylkene, men det står ikke noe om Nord-Østerdal eller Vingelen
- Berge Furre skriver at Hauge var «ned det meste av Østerdalen» og «som da han varsla at skulle koma til Østerdalen i september 1803»
- «I Huges rørsle stod motige kvinner fram offentlig - særleg i Hedmark og Oppland. Den mest kjende av predikantane var Sara Ousten» (undertegnades anmerkning: Sara Oust)
- «Men Sara var ikkje den einaste. Kyrkjehistorikaren Hallvard Heggteveit meiner å ha spora opp 62 aktive predikantar som reiste rundt og hadde «oppbyggelsar»»
- «Sara Ousten hadde stor respekt og tiltru. Ho døydd i 1822 som «en sjelden elskelig Kristen»»

Jon Ola Gjermundsen, Amund Haugen Steinbakken og Thea Sørensen. «Tolga og Os gjennom tidene. Fra steinalder til om lag 1840». Utgitt i 2011

- «Huges energiske vandringer, forkynnelser, bøker og korrespondanse resulterte i en voksende skare av tilhengere. Kombinasjonen av det religiøse og det antiautoritære i budskapet hans slo an»
- «Det styrket alminnelige menneskers tro på egen tankekraft og egen verdi. Det var en virkning som pekte framover fordi den bidro til å berede grunnen for de brede lags senere innmarsj i samfunnsstyringen»
- «I Nord-Østerdalen ser det ut til at vekkelsen tidlig fant god jord å vokse i. Vennene i de ulike bygdene besøkte hverandre ofte, og samkvemmet førte også til giftermål»
- «De første åra later det til at kvinner hadde en framskutt plass. Av disse merker Sara Ingebretsdatter Oust (1778-1822) fra Vingelen seg mest ut. Alt som barn var hun sterkt kristelig interessert, og tok snart til å lese, tale og syngte på samlingene etter at vekkelsen hadde nådd Vingelen, antagelig høsten 1799»
- «På den radikalpietistiske fløyen var det uproblematisk at menn og kvinner jevnbyrdig løste religiøse oppgaver. I Vingelen skapte Saras oppbyggelser etter ei tid usikkerhet. Gikk det an for en kvinne? Det er fortalt at seks menn tok kontakt med Hans Nielsen Hauge for å høre meningen hans, mulig våren 1800 da Hauge kom fra Trondheim nedover Gudbrandsdalen»
- «Etter at hun gifta seg i 1805, ble det vanskeligere å fortsette som før. Det skyldtes også at myndighetene fulgte nøyere med»

Ole S. Fløttum. Artikkelen «Fotefar etter Haugerørsla i dei øvre Gauldalsbygdene».
«Gauldalsminne. Årbok for bygdehistorie og folkeminne». Utgitt i 1986

- Omtaler hendelsen på Nordaune gård i Haltdalen, jf. annet sted i notatet
- «Ein dagen - truleg sein vinteren 1801 var det to unge kvinner som tok vegen opp frå «Trakteriet» på Grøt, over Kjølén og til Aunegrenda. Det var haugianarkvinner. Den eine var Randi Persdotter Hevle frå Drivdalen i Oppdal, «ei ung kvinne som syng og vitnar på møtene» for å sitere Albert Olafson: «Da Haugerørsla kom til Oppdal». Den andre var Sara Ousten (undertegnades anmerkning: Sara Oust) frå Vingelen»
- Omtaler reisen som stangesokningene Ole Berg og Lars Hemstad foretok til Røros i 1799. Dette for å holde møter og spre Hans Nielsen Hauges skrifter. «Disse fremmedkarene holdt samlinger her, og der fortelles at stuene blev stappende fulle av folk. Deres virke her oppe blev dessverre av kort varighet da geistligheten grep inn og forbød deres videre opphold her»
- «Et år etter kom en annen av Hauges venner «Samson Trå» hitop. Men hans besøk blev som det synes ennu kortere enn Hemstads, takket være prestens inngripen»
- «I 1804 kom Sara Usten fra Vingelen og en venninde av hende, men også de blev utvist. (Som ein ser møter me Sara Ousten i Aunegrenda kring 1800 og på Røros i 1804!))»

Omtale av Sara Oust i bygdebøker om Vingelen

«Bygdebok Vingelen. Bind I». Under Oustutrøa. Utgitt i 2006

- Sara ble født 15.03.1778. Døde 25.10.1822. Gift med Ola Toresen Røe (Utistuhaugen). De fikk barna Mari Olsdatter Vingelen (f. 29.12.1812, d. 07.03.1813), Ingeborg Olsdatter Vingelen (f. 18.02.1817, d. ikke angitt) og Mari Olsdatter Vingelen (f. 23.11.1818, d. 05.11.1881). Sistnevnte overtok gården. Ingeborg ble gift med Esten Iversen Moen (Fremmermoen). (Undertegnades anmerkning: Jostein Røe, medlem av Vingelen Bygdeboknemnd, har sagt til undertegnede at det ikke er tvil om at Saras fødselsdato og fødselsår er korrekte. Kirkeboka inneholder samme opplysninger)
- Oustutrøa ble fradelt Vingelen Søndre (Ousta) som var en av de eldste gårdene i Vingelen. Derav navnet Oustutrøa
- Kongeskjøte på gården i 1837
- «Sara hadde både frå mors- og farsleia ervd mange gode eigenskaper som av henne vart utnytta i åndeleg og verdsleg lei»
- «Det vart visst aldri reist klagemål mot henne personlig»

«Bygdebok Vingelen. Bind I». Under Ousta. Utgitt i 2006

- «Ousta hadde frå først av vore en bra stor eigedom, men i den siste halvta av 1700-åra, gjekk det attende med drifta, meddi at døden reiv bort husmora Ingrid Eriksdotter og seinare den eine sonen Engebret i ung alder. Den gamle mannslina døydde og ut med han. Kona Mari Persdotter var vel ei dugande kvinne, men ho evla ikkje med alt som garden kravde av tungt og hardt utarbeid. Dei to døtrene Sara og Ingrid, fekk tidleg røyne seg på karsida»

- Saras mor giftet seg på nytt med sin dreng Torger Pedersson Røe (Veltgjelta)
- Ousta er fredet
- Det er funnet en jernpil på gården som «visstnok er fra vikingetida»
- Det er en Olavskilde nær gården. «Det har vore sagt at vatnet i ho hadde helsebringande kraft og at dei gamle ville ha av det på det siste sjukelægjet». Det er funnet en steinkølle ved Olavskilda. (Undertegnades anmerkning: Olavskilden er dessverre ikke synlig i dag)
- Ousta kom på auksjon på begynnelsen av 1900-tallet. Mye hadde allerede blitt solgt

Eystein Eggen. «Vingelen. Sogeminner frå heimbygda». Under Oustutrøa. Utgitt i 1968

- «Denne egedomen vart i 1815-1820 frådelt Vingelen søndre eller det gamle Ousta som var av dei eldste bruka i Vingelen. Derav kjem daglegnamnet Oustutrøa»
- «Det var i Ousten dei første haugianarene møttest»
- I Trøndelagsfylkene vandret Sara sammen med Randi Pedersdotter Hevle
- Sara var mye sammen med Guri Holen fra Tynset. Nicolai Ramm Østgård har skrevet om henne i «En fjellbygd»

Eystein Eggen. «Vingelen. Sogeminner frå heimbygda». Under Ousta. Utgitt i 1968

- Engebret Engebretsson den andre ble gift med Ingrid Eriksdatter. Hun døde i barselseng 36 år gammel. De hadde sønnen Engebret som ble gift med Mari Persdotter fra Gammelstu Røe. «Ein finn ikkje noko om at Engebret gifte seg att»
- Saras far, Engebret Engebretsson den tredje, ble bare 30 år gammel

Eystein Eggen. «Vingelen. Sogeminner frå heimbygda». Avsnittet om «Åndsliv». Utgitt i 1968

- «Dei mest evnerike samla seg mykje kunnskapar på eige hand»
- «Dei strenge naturvilkåra ga ikkje høve til vidare skuleutdanning for ungdomen»
- «For kvinnfolka var utvegane enno trongare, men ein finn døme på att «kvinner selv stod opp og strede som de vare menn»»
- «Til prov for dette har me ei kvinne av gamal bygdeætt, som har vunne seg eit gjevt ettermæle. Det har nok gjennom tidene vore dikta og spunne til mykje om djervskapen og dygdene hennar, såleis at ho skulle ha gjort ei Danmarksferd og tala med kongen om ein egedomssak, men desse lause segnene finn ein ikkje noko prov for. Derimot har denne kvinna fått ei høg stjerne innanfor bygda, og her var det ho merkte seg ut med eit rikt og reinskore huglag. Ho heitte Raghild Toresdotter og var født Oppistu Røe»
- «Framifrå evnerik, og det var den åndelege gløggskapen hennar som ga henne førarromet både millom kvinnor og menn. Det var noko av den gamle høvdingskapen som tedde seg når ho møtte fram på tinget eller til rådlegging med bygda sine beste menn»

- «Kvar messehelg møtte Ragnhild fram i kyrkja. Ho var av dei få som kunne tekstene og songane or boka, og når presten heldt ei god preike, kunne ho etterpå gjeva innhaldet att ordrett»
- «I Ragnhilds ætt vart dotterdottera Sara Ousten eller Oust ei ny merkeskvinne»
- «Hauge hadde sin egen venekrets i alle bygder, og i Vingelen var det Sara Oust som først kom i samband med den merkelege foraren og folkelæraren. Hauge var sjølv ein god songar, og han sette pris på at ungdomen møtte fram når han var på vitjing i bygdene. Under eit slikt høve var det at han la merke til Sara Oust og den vakre songrøysta hennar, og etter kvart som ho øvde seg opp, vart ho ein god ærendsvein og tolk for det religiøse reisingsverket hans»
- «Sara hadde òg ei lyrisk åre, som ho fletta inn i sine religiøse hugsviv. Det var helst i stille stunder på setra og i gjetleskogen at ho dikta songane sine. Etterpå song ho dei for venene sine, men ingen visste kven som var dikteren»
- «Presten Brønning i Tolga, var nok som dei fleste embetsmennene, ingen yndar av lekmannsverksemda som Hauge dreiv, men han sette stor pris på at haugianarane møtte fram i kyrkja og held oppe songen. Sara var og ein fast kyrkjegjengar»
- «Ho vart nytta i ymse ærend der det ofte var vanskeleg for dei beste talsmennene å bera fram ordet slik at det vart til gagn og vokster for dei som lite skjønna av den nye læra eller var sjuke på sinnet. Her måtte det helst noko personleg vinnande til, som verka meir på kjenslene enn forstandslivet, og etter samråd med Hauge og venene hans gjorde Sara mange ferder i fylje med andre vekte ungdomar eller på eiga hand»
- «Det må ha vore ei sterk indre kraft som dreiv henne ut i dette apostelkallet med fåre for å bli hekta eller sett fast av embetsmennene, meddi at mange av dei første haugianarane vart rekna som landstrykarar eller fårlege oppviglarar»
- «Me møtar i Sara Oust og hennar livsførsel ein rik og sund kristendom. Det er ei songglad sjel som blenkjer fram i skuggen av krig, dyrtid, og åndeleg trongsyn, og folkeopplysningar fekk frametter 1800-åra sin gode kveik frå Haugerørsla»
- «Hauge hadde med sine mange materielle tiltak vore ei drivfjør for næringslivet, og m.a. vart Vingelsgruva sett i drift»

Eystein Eggen. «Vingelen. Sogeminner frå heimbygda». Avsnittet om «Åndsliv». Utgitt i 1943

- Omtale av hendelsen med prest Brønning da han kom på en haugianersamling på Tolga, jf. annet sted i notatet
- Omtale av hendelsen på Nordaune gård i Haltdalen, jf. annet sted i notatet

Eystein Eggen. «Vingelen. Sogeminner frå heimbygda». Avsnittet om «Næringsvegar». Utgitt i 1943

- «Det var Hans Nielsen Hauge som rådde folk til å selja det dei kunde avsjå av ost og smør, og Sara Oust var den første husmora som selde smør, segest det»

Sigrid Svendsen. «Tre haugianere og deres samvær med Hans Nielsen Hauge». Utgitt i 1936

- De tre haugianerne som omtales i boken er stangesokningene Lars Hemstad, Ole Berg og Ole Røhrsveen. De omtales også i andre kilder. Undertegnede har tatt med et utdrag fra boka fordi Lars Hemstad (1765-1847) og Ole Berg (1777-1851) besøkte Røros i 1799. Undertegnede har ikke sett sikre kilder på at Sara Oust møtte dem der. Hun var flere ganger på Røros i forbindelse med kullkjøring. Sara er for øvrig nevnt i boken, jf. omtale lengre ned i utdraget
- «En dag i slutten februar 1798 kom Hans Nielsen Hauge for første gang gående til Hedemarken. Han hadde en skreppe bøker på ryggen. Med den skulle han til Grundset marked». «Fra Tangen gikk de videre gjennom skogbygden til Stange hovedsogn»
- «Han tok inn på gården Berg, og den unge mannen blev omvendt. Han var på Hemstad; der vant han den næst eldste av sønnene»
- «Hauge var innom flere gårder i Stange, rimeligvis også i Romedal»
- «Av ledere fra denne tid kjenner vi Paul Vik, Johan Dæhlin, Ole Berg, Kiel Røhne og Lars Hemstad»
- «På østre Hemstad bodde den gang gårdbruker Ole Olsen Hemstad, hans foreldre Ole og Mari og hans bror Lars»
- «Lars Olsen Hemstad var født 1765, og altså 33 år gammel da Hauge første gang kom til Stange». «Under Hauges ophold i Stange 1798 blev han overbevist om hvad der var den rette vei for menneske, og la siden sitt liv an efter den». «Han fikk efter sin omvendelse en sterk trang til å vidne for andre, derfor begynte han snart å tale Guds ord både i Stange og nabobygdene»
- «Konflikten mellom haugianerne i Stange og øvrigheten i begynnelsen av 1799 stanset ham ikke. Den sommeren planla han tvert imot å ta en tur opover Østerdalen sammen med en kamerat, og holde samlinger og sprede Hauges bøker. Og da skårønnen var forbi gjorde de sig i stand og reiste. Tradisjonen sier at hans følgesvenn var gårdbrukeren på Berg, Ole Siemensen»
- «Det er ikke tenkelig at disse hedmarksbønder som var vant til å kjøre korn til Østerdalen, nettopp denne gang skulde ta sig til å gå den lange veien, især da de hadde med sig en stor forsyning av Hauges bøker, som de skulde føre lige til Røros»
- «De har kjørt opigjennem dalen. Og nogen lang stans har de ikke gjort på veien. Det kan ikke sees at de har vakt prestenes opmerksomhet i de bygdene de for igjennem. Og det vilde de nok ha gjort, om de hadde begynt nogen virksomhet der (De vilde ikke ha kunnet holde på lenge, f.eks. i Aamot, hvor stedets prest, A. Wulfberg, skriver at han «beklager vort arme Norge» fordi myndighetene ikke har tatt affære, og vil ha sværmerne deportert «uden Skaansel til Grønland, Vestindien, eller maaske til at befolke de Nicobariske Øer»

- «Så kom de en høstdag innover vidden til Røros by». «Da Lars Hemstad og Ole Berg hadde installert seg i sitt losji, bestemte de samling om kvelden. De henvendte seg ikke til øvrighet eller prest, det hadde erfaringer hjemmefra lært dem av med. Men Ole hadde reisepass med, og Lars sitt pass som dragon»
- «På Røros kjente man jo av rykte haugianernes virksomhet, og når disse to fremenkaran vilde holde samling blev det fort kjent i byen»
- «Stuen blev stappende full. Det berettes at det var mørkt i værelset». «Der kom to til inn gjennom døren, hans velærverdighed sogneprest P.S. Krag (Peter Schnitler Krag, f. 1759, sogneprest til Røros, 1797-1805, d. 1818), og selve verkets direktør E.O. Knoph (Erik Otto Knoph, f. 1764, direktør, Røros, 1790-1813, d. 1818). Rektøren! Der blev enda mere stilt og spent i forsamlingen»
- «Lars Hemstad reiste sig». «Det var sikkert ingen preken i de oratoriske vendinger, som datiden yndet, men den jevne manns henvendelse til sine like, med svar på hjertenes trang og spørsmål». «Så talte Ole Berg»
- «Men efterpå grep presten ordet. Han spurte de fremmede, hvad nu egentlig hensikten og meningen var med dette, å komme her og holde taler?»
- «Til slutt anviste direktøren dem losji hos en av sine håndgagne menn, så han kunde ha dem under opsikt, og befalte dem å forholde sig rolige»
- «Men næste kveld holdt de fremmede samling igjen. Og direktøren og presten var atter til stede. Presten talte også da til slutt, og sa til de forsamlede at det de nettop hadde hørt bare var noget snakk, og at disse fremmede ikke selv forstod hvad de talte om»
- «Neste morgen lot Ole Berg sitt pass påtegne og reiste hjem. Lars Hemstad hadde tenkt seg videre til Trøndelagen. Han blev ennu i byen og bestemte et møte til. Om dette er der bare referert, at presten fant at Lars ikke engang kunde lese innenat i bok, og at de nu forbød ham å opholde sig lenger på Røros»
- «Næste morgen begav han sig da på vei nordover. Men han kom ikke længre enn til Nyplassen, en halv mil utenfor byen. Der har han truffet folk som vilde høre. For han stanset i tre dager og holdt møter og snakket med de bekymrede. Men da ryktes det til byen, og presten fikk vite om «denne uorden». Han reiste da straks derut og kom midt op i et «vekkelsesmøte»»
- «Lars måtte igjen svare på en del spørsmål fra presten, og møtet endte med at presten talte til de forsamlede om at de ikke måtte tro på denne fremmede, for han bare bedrog dem. Så tok han Lars med sig, ledsaget av to menn, og førte ham tilbake til direktør Knoph, med anmodning om å transportere ham videre til nærmeste lensmann»
- «Et år efter kom en annen av Hauges venner, Samson Traae derop. Men hans besøk blev som det synes enda kortere enn Hemstads, takket være prestens inngripen»

- «I 1804 kom Sara Usten fra Vingelen og en veninde av henne. Men de blev også hurtigst utvist»
- «Han (undertegnede anmerkning: Lars Hemstad) vandret nedover og kom til Trondhjem under markedet som begynte 1. oktober»
- Lars Hemstad ble arrestert flere ganger i Trøndelag. «Stiftsmann i Trondhjem var den gang grev Gebhard Moltke. Han er bekjent som en gjennom rettsindig og velvillig embedsmann. Hauge hadde også hatt en samtale med ham. Moltke uttalte da sitt bifall til hans virksomhet og la ingen hindringer i veien for ham. Hauge fattet endog det håp at greven vilde bli «blant de Godes tal»». «Grev Moltke var også rimelig mot Lars Hemstad. Han lot ham gå igjen, med den beskjed at «han måtte være hvor han vilde», når han bare ikke holdt samlinger mere»
- «Så gikk Lars Hemstad igjen, og han opsøkte naturligvis vennene i Trondheim. Der traff han også Hauge. Og nu blev de i følge under Hauges virksomhet i Trøndelagen i ca. 2 måneder»
- En annen gang ble Lars Hemstad arrestert sammen med Hans Nielsen Hauge. Det var i Trondheim den 18.12.1799. «Således var nu grev Moltke reist til Danmark for en tid og konstituert stiftsamtmann i hans sted var Erich Angell, som er bekjent for sin strengt mot Hauge og hans venner»
- «Nettop nu før forhøret og meget ugunstig for Hauge, kom der også til stiftsdireksjonen en skrivelse fra sogneprest Krag på Røros, med beklagelse overhaugianerens virksomhet. Hauges bokpakker var nemlig nu kommet derop»
- «Nogen har fortalt presten, at der var kommet bøker fra Hauge. Han meldte det igjen til direktøren, som straks tok sig av pakkene. De åpnet dem i fellesskap og så på innholdet. Presten merket sig især at der var mange uinnbundne eksemplarer, så han tenkte sig at «den listige Hans Nielsen» nu kanskje vilde komme efter selv, for å binde dem inn og selge. Direktøren forseglede bokpakkene, og de er aldri kommet lengere»
- «Sogneprest Krag hadde ikke tidligere sendt nogen skrivelse til øvrigheten angående Hemstads og Bergs ophold på Røros. Han fikk dem jo ganske fort ut av byen. Men nu var han litt redd for at virksomheten skulle begynne på nytt. Og akkurat samme dag som Hauge og Hemstad var innkalt for biskopen i Melhus prestegård, den 16. desember, satt sogneprest Krag og skrev følgende til stiftsdireksjonen ... »
- Det foran nevnte brevet av 16.12.1799 fra Peter Schnitler Krag er gjengitt i sin helhet. Undertegnede har valgt ut følgende sitat: «Da det paaligger Staten at vaage over den offentlige Rolighed, og at hindre Sværmere fra at holde FolkeForsamlinger, hvor der vækkes Foragt for Skoler og Kirker, Mistanke til de beskikkede Lærere og utilladelig Lyst til Lediggang, ja maaske til Slutning Ulygighed mod Regieringens beste Foranstaltninger, saa anser Jeg det for min Pligt at melde dette til deres Høy Velbaarenhed og Høyærværdighed, som Stiftets Formænd, og udbeder deres gunstige Resolution, om min Fremgangsmaade i denne Sag fortienet Bifald, og hvorledes Jeg i Fremtiden skal forholde mig, om enten Hans Nilsen eller andre af hans Slæng infinder sig, og foraarsage Sammenstimlinger»
- Hans Nielsen Hauge og Lars Hemstad ble sluppet fri den 04.03.1800

- «Om Ole Berg har vi en del opplysninger. Han er også den eneste av haugianerne på Hedemarken som har etterlatt oss skriftlige optegnelser»
- «Han hadde allerede i sin ungdom fått smak på brennevinet, men blev omvendt ved Huges første besøk i Stange, 21 år gammel»
- «Ole Berg tok ivrig del i bevegelsen i Stange og Romedal i 1798 og 99. Og høsten dette år reiste han, som nevnt sammen med Lars Hemstad til Røros»
- «Om våren 1800 finner vi ham hjemme i slutten av mars eller begynnelsen av april. Da fikk han besøk av Hauge, som om gående sydover fra Trondhjem efter utstået tugthusstraff. Men ellers har Ole Berg reist en del i det år»
- «En gang gikk han sammen med Hauge fra Østlandet til Sogn. En tid opholdt han sig i Huges hus i Bergen. Og om sommeren 1804 var han og Hauge sammen om en handel der. Det siste vi vet Hauge foretok sig i Bergen var nemlig å kjøpe eiendommen Strudshavn til Ole Berg hvor han fikk i gang tre møllebruk»
- «I Huges tid var det få som reiste så mye som Berg. Han vandret gjennom næsten hele Norge. Overalt var han velkommen og han samlet skarer om Guds ord»
- «Men i de tunge år fra 1804, da vennene måtte oppgi den virksomhet som de følte sig kallet til, og sjeldnere kunne komme sammen om Guds ord, da sløvedes livet hos mange av dem. Det har de senere fortalt. Således gikk det også med Ole Berg»
- «Efter 1814, da der ikke blev lagt nogen hindring i veien for haugianernes virksomhet, begynte også Ole Berg å reise igjen»

M. Veflingstad. «Stange bygdebok. Bind II. Gårds- og slektshistorien». Utgitt i 1952

- «Ole Simensen var en av Hans Nielsen Huges venner og selv en kjent predikant. Ved tinget 22/2 1810 avlegger Ole Simensen Berg vidnesbyrd om Hans Nielsen Huges virksomhet. Han forklarte seg i forhøret 25. - 26. mai 1804. Det var 12 spørsmål som skulle besvares»

H.G Heggveit. «Den norske Kirke i det nittende Aarhundrede : et Bidrag til dens Historie. B. 1 : Haugianismens Tid : første Halvdel. 1796-1820». Utgitt 1905-1911

- «Her blev de (undertegnede anmerkning: Hans Nielsen Hauge og Lars Hemstad) af den konstituerede, lidet velvillige Stiftamtmand Angell satte under Tiltale; han lod dem føre tilbage til Melhus og der eksaminere». «Desuagtet blev de førte tilbage til Trondhjem og satte i Forvaring, indtil Dom faldt i Sagen; Hauge fik 1 Maanedes Tugthussraf og hans Reisefælle (undertegnede anmerkning: Lars Hemstad) 1 Maanedes Fæstningsarbeide for sin Overtrædelse af den saakaldte Konventikelplakat om gudelige Forsamlinger»

Haugianismen som utviklingsfaktor i Nord-Østerdal

Jan Inge Nordeng. «Neby og hematesia 1700 og 1800 tallet». Utgitt i 2020

- «Han (undertegnede anmerkning: Hans Nielsen Hauge) var på Grundsetmart'n i Elverum første gang i 1798. Her traff han mange mennesker, og delte ut sine skrifter. Også folk nordfra traff nok Hauge her på mart'n»
- «Han fikk kjøpt Bakke gård i 1811, og her satte han bo med et mindre omflakkende liv. Han anla frukthage og bygde et møllebruk ved Akerselva. Og han ble betrodd stillingen som fattiginspektør på Sagene, samtidig som han tegnet seg for bidrag til stiftelse av et norsk universitet»
- «Våren 1817 fikk han med venners hjelp, kjøpt storgården Bredtvedt i Østre Aker. Hit inviterte han mange venner til oppbyggelige møter. Også haugianerkvinner fra Nord-Østerdal besøkte han på Bredtvedt. Fra prekeners rundt i hus og hjem, ble det nå møter med venner fra kirke- og embetsstand, samt handelsmenn og politikere»
- «Han kom aldri personlig til Nord-Østerdalen». (Undertegnede anmerkning: Dette kan ikke fastslås med sikkerhet. Det er også forhold som kan tyde på Hans Nielsen Hauge var i Nord-Østerdal, jf. annet avsnitt i notatet)
- «I en alder av 44 år giftet han seg med sin husholderske Andrea Andersdatter Nyhus. Sammen fikk de sønnen Andreas f. 12.12.1815. Andrea døde en uke etter fødselen»
- «Hans giftet seg på nytt med Ingeborg Marie Olsdatter, som hadde jobb på papirmøllen på Eiker. Hun var da 25 år gammel. De fikk tre barn sammen, Niels (1817), Oline Maria (1819) og Nille Marthea (1821). Barna ble bare 3, 2 ½ og 5 år før de gikk bort»
- «... vennebrev ble sendt til Johan Stejen, er datert Bredtvedt 30. desember 1823, og forefinnes i original på garden Søstu-Hogstad i Tyllidalen. Det begynner med: «Elskverdig medtroende» og er undertegnet av Hans Ni Hauge. Brevet er langt. Hauge skrev om åndelig lunkenhet, om årsaken til den, og hvordan den kunne bekjempes. Videre pekte han på at mye jordisk gods kunne bli en fristelse og fare»
- «Hos Hogstad er det også et brev fra den utflyttede haugianer Ole Avlesen Steien i Bardu til sin søster Sigrid og venner i Alvdal»
- «I Riksforsamlingen på Eidsvoll i 1814 var det tre haugianere blant representantene»

- «Hauge ble nektet å reise til Østerdalen av prestene og øvrigheten. Han kom aldri lenger enn til Elverum. Vennekretsen i Nord-Østerdalen ble likevel stor»
- «Sommeren 1799 kom Lars Hemstad fra haugianermiljøet i Stange til Nord-Østerdalen. Han preket og delte ut Huges skrifter. Egne vennegrupper ble stiftet på Tønset og i Tyllaldalen»
- «I motsetning til forkynnerne i kirken, ønsket Hans Nielsen Hauge kvinnene velkommen som predikanter. I Tynset er nevnt spesielt Mari Bersvendsdatter Holen (f. 1760) og hennes sønn Bersvend og svigerdatter Guri Mortensdatter Bjørnsmoen. De bodde på garden Holmen Øvre, som lå der Skjøtskiftgården er i dag. Mari holdt samlinger og vekkelsesmøter i heimen»
- «Av andre kjente haugianerkvinner er nevnt Sara Oust fra Vingelen, Mette Fossen fra Kvikne og Sigrid Steien fra Alvdal»
- «Sara Oust ble lagt merke til av Hauge på grunn av sin vakre sang. Hauge var selv en god sanger. Sara laget flere lyrisk stemte sanger som hun gjerne framførte. Gjennom sin sang ble Sara Oust ei merkeskvinne for haugianerne, men også i kirken og i de religiøse sammenkomster rundt omkring i bygdene i regionen»
- «Haugianismen var i hovedsak en vekkelsesbevegelse blant norske bønder. Selv om det var et opprør med den etablerte pretestanden, så fikk «vennene» lokalt et relativt godt forhold til sine prester. Et unntak var konfrontasjonen mellom Sara Oust og prost Andreas Fuglesang Dircks (prost 1798-1818) i heimen til Mari Holen»
- «Haugianerne på Alvdal hadde tilhengere på flere gardar. Storsteigen søndre, Norsen, Olen, Lillesteien søndre, Steinmosteen, Steifetten og Randmælen»
- «Peder Tangen kom til Neby i 1811, hvor han giftet seg med Melchior Blombergs datter, og overtok garden og gjestgiveriet på Neby Østre. Peder var da 27 år gammel. Fra flere kilder går det fram at Peder var haugianer. Han kom fra Stange, hvor det på den tiden var et stort og sterkt miljø for «vennene» til Hans Nielsen Hauge»
- «Peder hadde, som handelsmann, et stort nettverk av bekjente. Han utviklet og utvidet både gard, gjestgiveri, handel og sitt nettverk av bekjente utover det ganske land i de 34 årene han drev virksomheten»
- «Ungdommen på Neby samlet seg til vekkelsesmøter med lesing, sang og prekener i foreningen «Selskabet for religiøse Skrifters læsing», under ledelse av Peders eldste sønn, Iver Julius Tangen»
- «Etter søknad hadde de fått tillatelse fra prost Paludan (prost 1828-1837), til å ha andaktsmøter på søndager hvor det ikke var gudstjeneste i kirken. Det ble ellers holdt møter hver uke på Neby eller på gardar rundt omkring i bygden»
- «Lesesirkelen hadde mye litteratur, blant annet postiller av Luther, salmer av Hauge, religiøse brev og ellers oppbyggelige religiøse skrifter, som skulle hjelpe vekkelsen til å finne ro i Guds velsignelse»

- «Etter at Iver Julius døde overtok Morten Mortensson Utgård som leder i foreningen i 1841. Han var handelsbetjent hos Peder Tangen, og slik sett med blant «vennene» på Neby. Men det gikk ikke mer enn et par år, så ble «Selskabet» avviklet»
- «Morten Mortensson ble gift med søsteren til Iver Julius, Anne Petronelle («Petra») Tangen, og gardbruker på Øya og i Einabu i Elvdalen. De fikk sønnene Per Mortensson (direktør ved Kongsberg Sølvverk) og Ivar Mortensson Egnund (forfatter og sogneprest)»
- «Morten var svært samfunnsengasjert, han var herredsstyremedlem, ordfører, stortingsrepresentant og formann i en rekke kommisjoner. Han var i en periode medeier og bestyrer ved Folldal verk»
- «Jacobine Mechalie Tangen (04.09.1816-12.04.1878) var nest eldste datter til Peder Tangen. Hun ble gift med Iver Knudsen Lykke». «Iver var født og oppvokst på garden Nylykken på Kvikne. Han jobbet seg fram i livet. Blant annet hos den kjente haugianer Michel Grendahl i Kristiansund, som drev trelastforretning, skipsbyggeri og brennevinsbrenneri. Under Grendahls innflytelse sluttet Iver seg til haugianismen. Iver jobbet også hos den eldste og kanskje mest kjente haugianer i Trondheim, Arent Solem, som var personlig venn med Hans Nielsen Hauge»
- «Lykkes første kone døde i 1839. Gjennom vennekretsen fant han sin nye kone blant Peder Tangens døtre, som han giftet seg med på Neby i 1840»
- «Iver Lykke var trofast haugianer til det siste, og i 1854 var han initiativtaker til stiftelsen av Legat til Hans Nielsen Huges Minne»
- «Peder Tangens andre sønn, Melchior Blomberg Tangen (29.03.1824-12.11.1905), ble sendt til Peders vennekrets i Trondheim for utdanning som 8-åring. 10 år gammel begynte han på Katedralskolen. Han var bestemt på å skaffe seg en akademisk utdanning. Da broren døde i 1840 ble han hentet hjem til Neby for å overta virksomheten etter sin far»
- «Melchior var haugianer». «I 1846 giftet han seg med Inger Dorothea Wessel». «Samme året døde både Inger Dorothea og deres nyfødte datter»
- «2 år senere fant han sin nye kone i haugianermiljøet på Bredtvedt. Det var Helene Christensdatter Dahler, som bodde på Bredtvedt sammen med sin mor og far. Hennes mor var Ingeborg Marie Olsdatter Hauge, som var enke etter Hans Nielsen Hauge. Hennes far var Christen Borgersen Dahler»
- «Helene fikk utflyttingstillatelse fra Aker Prestegjeld og flyttet til Neby den 06.07.1849 hvor hun ble gift med Melchior. Helene viste seg å være en aktiv haugianer, men ikke aktiv deltager i møtene med legpredikantene»
- «Helenes foreldre, Ingeborg og Christen flyttet også til Neby. De var alle tre trofaste haugianere som satte sitt preg på miljøet rundt patriarken Peder Tangen på Neby Østre»
- «Etter 1842 ble det lovlig med religiøse (kristne) møter med forkynnelse og vekkelse utenfor Guds hus, arrangert av lekpredikanter og kristne foreninger. Den moderne indremisjons- og

misjonsbevegelse ble grunnlagt. De lokale prestene ble ledere og foregangsmenn i foreningene. «Vennebevegelsen» til haugianerne gikk sammen med prestene inn i dette arbeidet. Så også på Tynset og på Neby»

- «Kvinner var velkommen som predikanter i haugianerbevegelsen, men i den første misjonsforeningen i Tynset var de ikke velkomne. På stiftelsesmøtet og de første årene var det kun menn som var velkomne på møtene»
- «Mot slutten av 1800-tallet ble det mye kaos og strid i det religiøse miljøet på Tynset. *Lesere* og *nylesere*, omreisende (svovel-) predikanter, og fritenkere som Arne Garborg var aktive»
- «Sjøl om det førte til forsoning og samarbeid om felles interesser i den religiøse bevegelsen blant haugianerne og kirkens menn, kom ikke kvinnene til sentrale posisjoner i kirken. De ble værende i menighets- og misjonsarbeidet, og det skulle gå mange år før de første kvinnene fikk aksept i de kristne embeter. Haugeianerne hadde sitt utgangspunkt i bondestanden, og «vennene» ble etter hvert de beste og mest suksessfulle gründere utover det ganske land»

Per M. Finne. «Haugianismen som utviklingsfaktor i Nord-Østerdalen». Årbok for Nord-Østerdalen 2000

- Peder Iversen Tangen 1783-1864. Født i Stange. Tok over gården Neby ved kirka. Gjestgiveri og landhandel. Sistnevnte var den eneste i Nord-Østerdal
- «Stange var på denne tid blitt en viktig node i det nettverket som Hans Nielsen Hauge bygget opp»
- «Han startet og utviklet en kampanje mot embetsmenns, og spesielt presters overgrep, og deres lunkenhet som kristne. Han forfektet en enkel kristendom, og hevdet at det ikke var nok med tro for å bli frelst, det var hvordan kristendommen ble praktisert som var det vesentlige»
- Hans Nielsen Hauge «fikk så mange tilhengere at det voldte bekymring hos øvrighetspersoner, ikke bare hos de som følte seg personlig angrepet, men mange fryktet nok generelt påvirkningen fra den franske revolusjonen. Lensmenn og fogder fikk pålegg om å arrestere «løsgjengerne», som misjonærene ble kalt»
- Konventikkelplakaten ble brukt mot haugianerne. «Men da den ikke inneholdt noen straffebestemmelser var det vanskelig å håndheve den»
- «Hauge ble arrestert i 1803, og satt fengslet i mange år før saken kom for retten. Dom falt først i 1813, han ble dømt til 1000 spdrl i bot for brudd på konventikkelplakaten og fornærmelse av pretestanden»
- «Peder Iversen Tangen hadde uten tvil vært i kontakt med vennene på Stange, og sikkert spredt budskapet under sine vandringer»
- «Vi vet ikke i hvilken grad det var et aktivt vennesamfunn på Tynset før Peder Tangen kom dit. Men det er sannsynlig at de var etablert der som andre steder i Nord-Østerdalen. Haugeiansamfunnet i Vingelen er særlig bemerkelsesverdig. Etter tilråding fra Hauge satte de i gang grubedrift på kobberforekomst»

- «På Neby ble det opprettet leseforening. I februar 1833 møttes 12 personer». Foreningen fikk navnet «Selskabet for religiøse Skrifters Læsning». Den ble nedlagt i 1843. Da hadde foreningen 97 medlemmer fra Tynset, Alvdal og Tyllidalen
- «Det var lærerskole på Tynset i 1862 til 1868, og videregående skole med almenfag i 10 år etterpå»
- Ynglingeforening stiftet i 1875. Det ble arrangert juletreffester, skirenn, sammenkomster på 17. mai med mere. Det var også temamøter om blant annet Bjørnstjerne Bjørnson, målsaken og avskaffelse av dødsstraff
- Deretter ble Tønsets Fremskridtsforening stiftet og Læseforeningen Fram i 1878. Fra 1888 kunne også kvinner delta med like rettigheter. I 1890 var 12 av 123 medlemmer kvinner
- «På denne tiden flyttet Arne og Hulda Garborg til Kolbotn, og Ivar Mortensson (Egnund) til Tynset». «Disse to radikale karene var med i diskusjonene i Ungdomslaget Fram»
- Hans Nielsen Hauges sønn Andreas Hauge var teolog. Han besøkte Tynset i 1851 og holdt preken i kirken
- I 1850 ble Tønset Missionskvindeforening stiftet av tre kvinner
- Omtale av Sara Oust i avsnittet «Vennesamfunn i Nord-Østerdalen»
- «Peder Tangen var uten tvil en uvanlig begavet mann, som omsatte de impulsene han fikk blant annet fra haugianersenteret i Stange til et nytt senter på Neby»

Leiv Ryalen. «Emigrasjon og annen utflytting fra Hodalen». Arne O. Bakken (red). «Hodalen i 350 år». Utgitt i 2017

- «Den radikale Thranebevegelsen ble tidlig etablert her i fjellregionen. Foreningen i Hodalen ble startet i 1851 av Esten Estensen Øyen (1812-1869), og hadde ifølge avisen Arbeider-Foreningens Blad for 1. februar 1851, allerede i stiftelsesåret 20 medlemmer». (Undertegnede anmerkning: Et annet sted i «Hodalen i 350 år» står det at Øyen var haugianer «og et jern til å drive på»)
- «Vi vet lite om virksomheten i denne lokale foreningen, men selve grunntanken og hovedideen i Thranebevegelsen var å arbeide for bedre betingelser for den etter hvert store arbeiderklassen og for andre småkårsfolk, dessuten motstand mot embetsverk og embetsmenn, og krav om allmenn stemmerett»
- «Etter landsmøtet i Christiania i juni 1851, kalt «Lilletinget», slo myndighetene hardt til mot bevegelsen. En av de 133 som ble kjent skyldige mot statens sikkerhet, var Esten Embretsen Trøan (1807) fra Os, som ble idømt tre års tvangsarbeid. Han var blitt valgt til å representere arbeiderforeningene i Røros, Os, Vingelen og Tolga (og Hodalen) på dette landsmøtet»
- «Esten Embretsen Trøan utvandret til USA i 1857»

Gruvedrift i Vingelen

H.G. Heggveit. «Den norske Kirke i det nittende Aarhundrede : et Bidrag til dens Historie. Andet Bind. Anden Afdeling». Utgitt 1912-1920

- «Under en Reise i nordre Østerdalen 1803 blev han i Vindgelen Anneks til Tolgen kjendt med en Kobbergang, som en af hans venner havde opdaget. Han tilraadede da nogle at skyde Penge sammen for at drive Malmfeltet; de fulgte hans Raad og fandt rig Kobbermalm der; med da Hauge blev arrestert i 1804 for sin Lægmandsvirksomhed, begyndte en anden at paastaa, at det laa indenfor hans Eiendomsomraade; saa de ikke skulde faa Lov at drive Malmen til Kobber»

Arne O. Bakken. «Haugianerne i Nord-Østerdal de første årene og lederen Sara Oust 1778-1822». Revidert utgave. Utgitt i 2011

- «Av embedsmennene ble Hauges venner, eller svermerne som de ble kaldt av dem, betegnet som unyttige samfunnsborgere, og som bare henga seg til åndelige sysler. Da lensmann Skogstad skulle karakterisere haugianerne i Tolga skriver han i et brev til fogd Lind i 1804: «De henholdes til ledighet, forsømme deres egentlige Arbeide og derimot ofre deres meste tid til at streife om på Forsamlinger»»
- «Et eksempel på at de hadde pågangsmot og villighet til å utnytte de muligheter som fantes for å hjelpe opp næringslivet i bygdene viser haugianernes befattelse med Vingelen Kopperverk»
- «I boken «H. N. H. Reiser og viktigste Hændelser beskrevet av ham selv» forteller Hauge at da han var kommet til Gudbrandsdalen på vei sørover fra Nord-Norge-turen i 1803 «blev jeg bekjent med en Kobbergang i Vingjela i nærheten av Østerdalen, hvor en av mine venner hadde oppdaget samme, jeg tilraadede nogle Participanter at skyde Penge sammen, og de begyndte at drive samme Gang, og fant rig Kobbermalm der»
- «Denne «Kobbergang i Vingjela» var først satt i gang av Røros verk sist på 1700-tallet. Men denne gruvedrifta som ble drevet i Gruvvola, østre del av Vingelskletten, lot Rørosverket ganske snart avvike, mulig fordi de hadde større og bedre forekomster andre steder»
- «Etter at det flere år hadde ligget brakk, mente Hauges venner at det her var muligheter for drift, og etter å ha fått Hauges egen godkjenning tok de så til med arbeidet med å vinne ut malmen»
- «Hit kom venner fra de omkringliggende bygder, bl.a. vet vi at det var flere folldøler som arbeidet der»
- «Da arbeidet var kommet godt i gang gjorde Rørosverket igjen gjeldende sitt krav om eiendomsrett til gruva. I boka om Røros verk av H. Dahle fortelles det at overdirektøren syntes dette foretagende vanskelig kunne harmonere med haugianernes «foregivende Hellighed og Guds frykt» og ga dem beskjed om å vike fra skjærfet. Men det gjorde de ikke, de trosset overdirektøren og gikk inn til Rentekammeret med ansøkning om å få «confirmation på en Convention» de hadde opprettet seg imellom. Men søknaden ble ikke innvilget og haugianerne måtte trekke seg tilbake. De ble så løst ut av Foldal Verk som overtok driften til 1818. Foldal Verk ble hele tiden mistenkt for å ha spilt under dekke med haugianerne»

- «I 1821 opptok Rørosverket igjen arbeidet». «Men malmgehalten ble mindre og mindre, de siste årene måtte det mottas statstilskudd for i det hele tatt å holde oppe driften, inntil den ble innstilt i 1835»
- «Selv om haugianerne ikke fikk beholde gruva si lenge, er det i alle fall bevis på at de ikke lot ting gå fra seg uten å prøve de muligheter som ble budt»

Stein Sagbakken. «Gruveindustrien i Nord-Østerdalen gjennom tidene». Årbok for Nord-Østerdalen 1980

- «Bergverksdrifta i N-Østerdal startet i begynnelsen på 1600-tallet og skulle i hundreåra som fulgte vise seg å få stor betydning. Bosettingen fikk et oppsving, idet det særlig omkring smeltehyttene grodde opp større samlinger med hus og plasser som senere dannet grunnlaget for gardsbruk»
- «Malmforekomstene i Nord-Østerdal ligger i det såkalte trondhjemske kislelt. Det strekker seg fra Folldal i sør til Namdalen i nord». «Malmene i det trondhjemske felt er vesentlig kobbermalm og svovelkis. I tillegg finnes det jernmalm»
- «Det oppstod derfor store forhåpninger da det i 1631 gikk det gledens budskap over Danmark/Norge at det var funnet «lovene Kobberfelter udi den Bygd Kvikne i Østerdalen»
- «Bergverket på Røros ble opprettet i 1644 og ble allerede fra starten av et av landets største og viktigste bergverk. Det var kobbermalm som var det drivverdige»
- « ... ble den for Røros Verk underliggende Hytte i Tolgen satt i drift omkring 1670»
- «Vingelsgruva, 3 km nord for Vingelen kirke, ble også startet opp av folk fra Rørosverket. Omfattende undersøkellesarbeider og litt smådrift startet på slutten av 1700-tallet. Skikkelig drift ble det først fra 1804. Røros Verk var da eier, senere ble den overdratt av Hauges venner, som igjen ganske snart overdro gruva til Folldal verk. I 1823 begynte Røros Verk driften av et nytt skjerp på Vingelsvola. Malmen fra gruvene i Vingelen ble smeltet ved hytta på Tolga. Drifta ved Vingelsgruva ble innstilt i 1835»
- «Denne perioden (undertegnede anmerking: 1880-1900) er preget av svært liten aktivitet for bergverkene i Nord-Østerdal. Med unntak av aktiviteten på Røros, var virksomheten lik null i det tidligere så rike gruvedistriktet i Nord-Østerdal»
- «Det er nok riktig å si at for de fleste gruvens vedkommende var malmkvaliteten liten. Dette sammen med vanskelige økonomiske forhold på denne tid, gjorde at den smule kobbermalm som var mulig å drive ut, ble driftsøkonomisk sett lite lønnsom. De fleste gruvene i Nord-Østerdal hadde for dårlig kapitalgrunnlag til å makte dette, og resultatet var nedleggelse av omtrent alle gruveforetak i distriktet»
- «Rundt 1905 kom imidlertid en ny sterk oppgangstid for gruveindustrien i distriktet vårt». «Og det som særlig skulle få stor betydning for Nord-Østerdals gruveindustri, var den økende viktighet svovelkisen fra nå av fikk innen industriutviklingen». «Her kan nevnes slikt som gjødningsindustri, treforedlingsindustri, våpenindustri og forskjellige typer industri». «I alle kobberfelter er det jevnt over bestandig også en god del brytbar svovelkis»

- «Vi bør også nevne noen ord om den gamle Vingelsgruva. I 1907 ble gruveselskapet «Vingelen» stiftet. Aksjekapitalen var bare 12 000 kroner, og selskapet hadde kontor i Kristiania hvor aksjemajoriteten også lå. Selskapet drev en god del undersøkelsesdrift og smådrift i det gamle gruvefeltet i Vingelen, men arbeidet svarte ikke til forventningene, slik at selskapet ble nedlagt, og videre drift stanset rundt 1915»

Arild Alander. Artikkelen «Gruvedrifta i Vingelen». Bygdebok Vingelen. Bind I. Utgitt i 2006

- «Også i Vingelen var det gruvedrift både på 1700- og 1800-tallet, og først på 1900-tallet var det en del aktivitet særlig i tida fra omkring 1915-1920»
- «Men etter at verdenskrigen var over i 1918, vart tidene raskt dårligere og prisene på produktene falt»
- «Et kobberverk fins inntegnet på kart fra 1723. Det var gruver flere steder, både i Nonsvola og i Vardtjønnområdet, men det var mest aktivitet i Kletten og Gruvvola»
- «Delvis var forskjellige gruver drevet på samme tid av ulike interessenter, og det var ikke fritt for en viss krangel mellom partene. Området lå jo innafor Røros Kobberverk sin sirkumferens, så dette selskapet hevdet sin driftsrett her og motarbeidet andre som prøvde seg»
- «Rørosverket drev gruvevirksomhet i Vingelen i perioder fram til 1804. Så drev ei kort tid et interessentskap som bestod av hovedsakelig lokale haugianere den samme gruva som Rørosverket hadde drevet. Også Frederiks Gave kobberverk i Folldal drev virksomhet i Vingelen en periode fra 1804 til 1819, muligens på andre skjerp i området»

Henrik Christian Dahle. «Røros Kobberverk 1644-1894». Utgitt i 1894

- «Vingelen Skjærp. I 1804 blev Vingelen Skjærp, som tidligere var blevet drevet for Værkets Regning, og som laa indenfor Circumferensen, taget i Besiddelse og belagt af «Hauges Tilhængere». Overdirektionen, som fandt, at dette Skridt ikke harmonerede synderlig med deres «foregivne Hellighed og Guds frykt», gav dem et alvorligt Tilhold om at vige Skjærpet, men saa langt fra at agte paa dette gik de ind til Rentekammeret med Ansøgning om at faa Konfirmation paa en «Convention», de havde oprettet sig imellem. Ansøgningen blev dog ikke indvilget, og Hauges Venner eller «sværmere», som de ogsaa kaldtes, trak sig hermed tilbage. Skjærpet blev derpaa taget i Belæg av Foldals Værk, som man den hele Tid havde mistænkt for at spille under Dække med Haugianerne»
- «I 1818 nedlagde Foldals Værk sin drift i Vingelen, hvorpaa Gruben i 1821 blev muthet og optaget av Røros Værk»

Hans Nielsen Hauge. «Hans Nielsen Hauges Reiser og viktigste Hændelser. Beskrevet av ham selv». Utgitt i 1914

- «En Kobbergang i Vingjela i Nærheden af Østerdalen i Vingelen Sogn, Anneks til Tolgen, en Fjerding's Vei nord for Vingelen Kirke, fandtes et Svoelkis-Felt, 3 Meter magtigt og 2-300 Meter i Utsrækning; her var hidtil drevet et Skjærp for Røros Kobberværks Regning, da Hauges Venner optog Driften. Vingelen Grube blev siden drevet av Foldals Kobberværk»
- «Efter 1826 af Røros Værk»

Utdrag fra tidsskrift, aviser med mere

Olaf Røst. «Ragnhild Tjønmoens Slægt». Dagsposten 21.03.1884

- «Præsten Dircks paa Tønset, der var Indehaver af Sognekaldet imellem 1798 og 1818, var en afgjort Modstander af «Læseriet. Hans Uvilje i den Retning gik saa vidt, at han under selve Konfirmand-Undervisningen trak de tre Kvinder frem ved Navn og rev ned paa deres Vækkelses-Arbeide - i Børnenes Overvær»
- «Engang indfandt Præsten sig paa en «Samling» i Holen. Sara Usten holdt Bøn, da han kom. Han afbrød paa en voldsom Maade Andagten og tog et finstilet Testamente op af Lommen og bad hende læse op af samme; med klar, flydende Stemme læste hun flere Vers i den hellige Bog, meddens den dybeste Stilhed herskede i Forsamlingen; hun klarede sig altsaa paa en udmærket Maade fra denne Prøve»
- «Dircks tilhørte den fritænkerneske Retning, og for at faa sagen i Gang, betalte han sine Tjenere, for at skulde slide og slæbe den Dag som ellers i Ugen. Endvidere havde han et svare Stræv med at faa indført en «Spørsmålsbog», der skulde lære Tønsetingerne den nye Moral, som «Oplysningstidens» Talsmænd lovpriste i saa høie Toner»
- «Bogen blev nok ogsaa nyttet en Del af Konfirmand-Ungdommen. De senere Præster i Bygden har heller ikke vist sig synderlig venlige mod Hauges Tilhængere»

Eystein Eggen. «Haugianarkvinna Sara Oust frå Vingelen». Fjell-Ljom 24.12.1937

- «Ein vårdag i 1795 kom ho (undertegnades anmerkning: Sara Oust) og drengen kjørande frå Sorknes i Aamot med korn. 16 år gamal satt ho der på lasset og mulla på ein salmestubb medan dei singla over isen på Storsjøen i Ytre Rendal: «Så kummerlig er verdens gang at akk o ve vi siger. Men i den gode hyrdes fang vi jubler ut vårt hjertes trang og skuer himmelriger»». «Drengen hadde stana på Otnes». «Men gamle Ola Otnes hadde fått ei tidend om at Hans Nielsen Hauge var i kjømda». «Det bar inn i storstugu på Otnes, og Mattea Torgalsdotter bar fram frå kjellar og bur». «Hauge bad lenge før han åt, og etterpå song han bordsalmen. Sara song med att, og Otnesen vart våt i augo. Han kjente bestefaren Engebret Ousten frå tingmøtene på Tynset, og det var hesteklokka som fortalde kvar som Sara var i frå». «Denne kvelden på Bergseth bar si rike førstegrøde for haugianarane i Nord-Østerdal». «Hauge stana der denne gongen»
- «Til Sara Oust som han kalla henne, skikka han brev og bod ofte, og ein sumardag i 1801 stod han i heimen hennar. Embetsfolket var ute efter Hauge stødt, og futen på Tynset fylgte faret hans til Vingelen. Ein kveld det var samling i Ousten kom det ein ung tynseting ridande og varsla at futen var i helane på ham. Dei fekk tak i hestar, og med Østen Olsen Røe (undertegnades anmerkning: Den samme personen som Esten Olsen Røe) i brodden bar det beinast fjell-leida over til Orkdalsfjøret. Sara var med, og dei tri rømlingane kom til gode vener i Rennebu. Her møtte Sara si åndelege søster i den unge gjenta Berit Jonsdotter, og saman med Hauge tala dei Guds ord og song på møtene hans»

Arne Dag Østigaard. Menighetsbladet «Vegen» Tynset kommune. «Predikanten Sara Oust», «Sara Oust». «Haugianerne i Nord-Østerdalen», «Hans Nielsen Hauge på heimebane», og «Haugianerne i Fjellheimen». 16 artikler, hvorav noen med samme tittel. Perioden 2012-2015

- Artikkel 11: «Det var nettopp denne hustrige høsten (undertegnedes anmerkning: 1803) at den populære og landskjente predikant, Hans N. Hauge, råda haugianerne i Vinnilla å slå seg sammen for å drive ei koppergruve i Vinnilskletten». «I sjølbioografien «H. N. H. reiser og viktigste Hændelser beskrevet av ham selv», (undertegnedes anmerkning: Korrekt tittel er «Beskrivelse over Hans Nielsen Huges Reiser, vigtigste Hændelser og Tildragelser. Beskrevet av ham selv») forteller forfatteren at da han rusla nedover Gudbrandsdalen på vei sørover fra den vellykka vekkelsesturneen til Nord-Norge i 1803, ble han kjent med en koppergang i «Vingjela i nærheden af Østerdalen, hvor en af mine venner hadde oppdaget det samme. Jeg tilraadede nogle som Participanter at skynde Penge sammen, og de begyndte at drive samme gang, og fandt rig Kobbermalm der». «Trulig var det Sara sjøl og Esten O. Røe fra Stornorsa som var de ledende utsendingene til den skjellsettende audiensen ... ». «Etter at gruva hadde ligget brakk, mente derfor Sara og Huges venner i Vinnilla at det her var muligheter for gruvedrift i Huges ånd. Og etter Huges velsignelse og godkjennelse, tok de så i gang med virksomheten med å vinne ut malmen». «Fortjenesten kunne lett omgjøres til mat og klør for fattige vinnilsinger»
- Artikkel 12: «Vinnilsgruva til Sara og hennes trufaste disipler ble sjølsagt en torn i øyet på det dominerende og arrogante Røros Kopperverk». «I alt utgjorde gruvesamfunnet omkring ti personer av begge kjønn, kan informant Irgens berette» (undertegnedes anmerkning: Hytteskriver Christian Frederik Irgens). «I koppergruva trengtes det først og fremst profesjonelle bergbrytere og kraftige tømmermenn for at gruva ikke skulle rase sammen, samt grundige og fingernemme sjeidere. De sistnevnte skulle «vaske» eller ta ut de aller beste malmstykkene, som ble fraktet sørover på vinterføre med hest og slede ned til Lovise hytte på Vetlelvdalsplassen. I dag bare Plassen. Sjeiding var ofte arbeid for unger og kvinnfolk»
- Artikkel 15: «Overdirektør Erik Knoph på Røros syntes som sagt at kobbergruveforetaket vanskelig kunne harmonere med haugianernes foregitte hellighet og guds frykt, og gav vennene klar ordre om å vike fra kopperverket. Men det gjorde Sara og kollektivet sjølsagt ikke. De trossa direktøren og sendte Rentekammeret - regjeringa - i kongens by en ansøknings om å få «Confirmation paa en Convention» som de hadde opprettet seg imellom. Altså et slags aksjeselskap. Men søknaden ble ikke innvilga. «Haugianerne som var lovlige sjeler, måtte derfor trekke seg tilbake etter ei tid. De ble så løst ut av Frederiks Gaves Verk i 1806, som overtok drifta fram til 1818». Kopperverket i Folldalen som den tida gjorde alt for å pine og plage Rørosverket, ble satt under mistanke for å ha spilt under dekke med haugianerne. Skogfogd Nicolai Hersleb Ramm på Rammsmoen i Tynset drev stadig og megla mellom partene, men la seg ikke opp i striden om koppergruva i Vinnilskletten. I 1821 tok Røros over att med statstilskudd uten at drifta ble regningssvarende». «Drifta ble en saga blott i 1835»

Randi Krohn. «På sporet etter haugianere i Østerdalen». Hamar Arbeiderblad 22.08.1963

- «I sitt brev til fogden beretter lensmann Skogstad at i 5 år har gården Haugen vært samlingssted for haugianerne i Vingelen, siden oppsitteren på gården, Knud Toresen med hustru, to brødre og en søster er haugianere og eier mange av Huges bøker»
- «Lensmannen forteller videre at da han kom til Haugen med to vitner for å kontrollere hvem som deltok på møtet, var det samlet der, foruten Toresen og hans familie: «Ole Olsen Grind

fra Røraas Præstegjeld, som har forlatt sit Grubearbeide paa Røraas og med sin Moder og hele Boe-skap i Martii Maaned dette Aar, er kommet til dette Sted, samt en Qvinde fra Tønset Præstegjeld, Kirsti Evensdtr. som har forladt Mand og Huus og Hiem, har medtaget sig et Barn, en Koe m.m. samt en Person fra Tolgen Sogn, Niels Raben»». «Lederen for menigheten er en kvinne, Sara Ingebretsdtr. Nergaard som i fem år har vandret rundt i bygdene både i Tolgen, Tynset og Røraas Præstegjeld og preket Hans Nielsen Hauges lære og med sit Farisæiske Væsen har ført mange til Modløshed og fanatiske Inbildninger»

- «Det ville være ønskelig, sier lensmann Skogstad til slutt i sitt brev, «at strenge forholdsregler nå kunne råde bot på dette omstreiferi - og at de som tillot slike møter i sitt hus måtte bli mulktert»»
- «Fogden over Østerdalen er meget interessert i å høre hva hytteskriver Irgens mener om haugianernes arbeid med skjerpet og om sjansene til lønnsom drift. I amtmannsarkivet fant jeg også et brev fra ham til fogden datert 17. aug 1804». (Undertegnedes anmerkning: For noen år siden var jeg i kontakt med ulike arkiv for å finne det omtalte brevet fra hytteskriver Irgens til Fogden over Østerdalen av 17.08.1804, men uten resultat)
- «Den ommeldte Sara kaldte jeg engang til mig (undertegnedes anmerkning: Hytteskriver Irgens). Jeg anstillede mig begierlig efter undervisning af Hans Nielsens Bøger. Det lyktes mig. Jeg fikk laant nogle, men fandt deri intet andet end en Mængde Bibelske Sprog, mest af de Apochryphiske Bøger og endeel andet ufornuftigt misk mask, hvoriblandt Præster og Officerstanden i almindelighed vare lastede. Til vederlag laanede jeg hende Stiftsprovsten Dr. Bechs Raad og Advarsel imod den ulykkelige smidtsomme Syge, Sværmere og dets bedrøvelige virkninger, udgivet i Trondhiem 1802, hvori hun gjennomlesede nogle Blade, hvorpaa hun sendte mig den tilbage med Udladelse: «at den var deres Lærdom imod, og siden har jeg ei seet hende»»
- «Hytteskriver Irgens gir i sitt lange brev levende skildring av Hauges tilhengere, deres liv og virke, og det er et dystert bilde han ruller opp. Hans Nielsen Hauge selv blir heller ikke spart»

Ingebjørg Stubø. «Kvinner i Haugebevegelsen». Prismet, pedagogisk tidsskrift 4/2000

- «Det er ikke så underlig at disse kvinnene mangler en selvskreven plass i grunnskolens lærebøker, ettersom kirkehistorien helt fram til i dag har viet de haugianske kvinnene liten plass. Dag Kullerud setter fokus på dette faktum: «De var mange de haugianske kvinnene, en hel liten hær» ... «Disse kvinnene og deres verk er blitt borte i historien»»
- «Sammen med de haugianske kvinnene forsvant også Hauges kvinnesyn og oppfatning av forholdet mellom kjønnene ut av kirkehistoriens synsfelt. Hvorfor gikk det slik? Det skyldes delvis A. Chr. Bangs biografiske standardverk om Hans Nielsen Hauge. Dette verket har preget Haugeforskningen i over hundre år. Bang legger særlig vekt på å få fram den sentrale rolle kvinnene spilte i Haugebevegelsen og kaller Hauges oppfatning på dette området for et «Misgreb»»
- «Kullerud peker på at Bang var påvirket av den Johnsonske indremisjonsvekkelse, som ga lite rom for kvinner i ledende posisjoner. Hauges revolusjonerende oppfatning av forholdet mellom kjønnene passet dårlig inn i dette miljøet (Kullerud 1997, s. 327). Siden den Johnsonske vekkelse ble oppfattet som Haugebevegelsens arvtaker, er dette en sannsynlig årsak til at disse kvinnene er blitt glemt i historieskrivningen»

- «Hauge vakte oppsikt fordi han forsvarte kvinners talerett i forsamlingene. Enda mer oppsiktsvekkende er det at han hevder at likestillingen bør omfatte mer enn bare forkynnelsen av Guds ord. Hauge mener det er en uskikk at enkelte arbeidsoppgaver regnes for mannfolkarbeid, mens andre sysler stort sett er forbeholdt kvinner»
- «Hauge tar utgangspunkt i skapertanken når han skal gi en bibelteologisk begrunnelse for sitt syn. Som Guds skapninger er alle mennesker like mye verdt, uansett rase, kjønn eller andre forskjeller»
- «Når det gjelder haugianerne, er det såpass iøynefallende fellestrekk ved den moralen som preget dem, at det må være på sin plass å tale om fellesverdier»
- «Haugianernes gode rykte når det gjaldt sosialt og økonomisk engasjement, samt personlig moral, kommer tydelig fram i Chr. Ramseths beretning om grunnleggelsen av det moderne Hamar»
- «Haugianernes moral var med på å løfte den norske bondestand på 1800-tallet. Av de mest iøynefallende trekk ved denne moralen var den arbeidsomhet mange av dem la for dagen. De ville gjøre noe nyttig for seg selv og andre»
- «De fleste av Haugebevegelsens kvinner var verken predikanter, ledere eller skribenter, men mange av dem levde etter typisk haugianske verdier som gjestfrihet, nøysomhet, utholdenhet, arbeidsomhet og flid»
- «Både i nordmenns bevissthet og kirkehistoriske beretninger har merkelappen «pietisme» blitt hengende ved Haugevekkelsen. Det er ikke tvil om at bevegelsen var preget av et pietistisk læremønster. Men i denne forbindelse har Haugebevegelsen og dens markante leder overraskelser å by på - overraskelser som modererer inntrykket av streng pietisme. Kvinnenes posisjon og funksjon i bevegelsen, grunnet på Huges kvinnesyn og bibelsyn, er utvilsomt et viktig nyanseringsmateriale i refleksjonen omkring Hauge, haugianerne og pietismen»
- «Hauge lærte allmuen «å gjera kristendomen til ei løftestang i eige liv» (Furre 1996). Furre tenker først og fremst på at Huges kristendomsforståelse ble et middel til å komme ut av fattigdommen. For kvinnenes del var det kanskje like viktig at møtet med Haugebevegelsen både i bokstavelig og overført betydning førte dem ut av hjemmets og hjembygdas grenser og inn i nye landskap»
- «Sara Ust (undertegnede anmerkning: Sara Oust) fra Tolga i Nordre Østerdalen var en fremtredende representant for de kvinnelige predikantene i Haugebevegelsen». «Sara ble nærmest forfulgt for virksomheten sin»

Arne Dag Østigaard. Norsk biografisk leksikon (NBL-artikkel) i Store norske leksikon. Publisert i 2009

- «Bondekvinner var leie av synd, latskap og fyll på landsbygda. Dei såg at prestane makta lite. Den fremste kvinna som preika Guds ord i denne tida, var Sara Oust»
- «Faren døde da Sara var sju år gammel, og ho måtte hjelpe mora med å kjøre kol til Røros kopparverk, der ho møtte haugianismen i 1799. Same året tok ho til å preike i heimbygda»

- «I fem år vandra Sara saman med Randi Hevle frå Drivdalen i Trøndelag og fjellheimen»
- «Ein stad i Trøndelag søkte dei hus på lensmannsgarden. Dei fekk nattely i arresten»
- «Etter at Randi gifta seg, reiste Sara truleg med Kirsti Fossen frå Kvikne»
- «Lensmannen las opp konventikkelplakaten tre gongar for Sara, men fann ut at han hadde lita støtte hos folk og gav opp forfølginga. Amtmann Bendeke hørte bare godord og la bort saka»
- «Heimen vart møtestad, ikkje minst etter at Hauge slapp ut av fengselet i 1814. Da var haugianarene blitt ein maktfaktor i landet»
- «Mange av dei fremste bøndene slutta seg til rørsle»
- «Sara Oust, vårt lands første kvinnelege kristne «prest»»
- «Sjølv om det stod fram andre kvinnelege leiarar, fekk Pauli ord atter herredømet»
- «Etter Huges død i 1824 tok haugianismen ei mer pietistisk retning. Radikale kvinner vart erstatta av konservative karar»

Andreas Skartveit. «Grete Waitz og Sara Oust». Vårt Land 07.05.2011

- «Radikalismen hos Hans Nielsen Hauge går utenpå alt vi har sett her i landet det siste hundreåret. Han meinte at kvinner kunne stå fremst i forsamlingar. Ei av desse kvinnene var Sara Ingebretsdatter Oust». «Og ho er eit lysande døme på korleis folkerørslene fann og brukte talenta i folket»
- «Norsk lekmannsrørsle etter Hauge vart ei mannerørsle, som namnet seier, og den norske kyrkja var svært lenge ei mannefestning som verna seg godt mot all smitte frå Huges tankar, også når det gjaldt kvinner»

Arne Dag Østigaard. Menighetsbladet «Vegen» Tynset kommune. «Predikanten Sara Oust», «Sara Oust». «Haugianerne i Nord-Østerdalen», «Hans Nielsen Hauge på heimebane», og «Haugianerne i Fjellheimen». 16 artikler, hvorav noen med samme tittel. Perioden 2012-2015

- Artikkel 1: «Hauge hadde bitt seg merke i, som så mange andre årvåkne av datidas seriøse kristne, at prestene våre nærmest hadde tilrana seg et slags monopol på Guds og Jesu ord»
- Artikkel 2: «Det er dog merkelig og mystisk at våre litteraturhistorikere har beskjeftiget seg så lite med Huges forfatterskap». «Forfatter og fogd Nicolai Ramm Østgaard skriver i ei bok fra 1849 at tynsetingene hadde svært så liten respekt for prester og embetsmenn. Skyldes det haugianismen eller bondestolthet og bondestahet?»
- Artikkel 4: «I mars mens han (undertegnades anmerkning: Hans Nielsen Hauge) opphold seg i Oppdal, møtte han helt sikkert endelig en delegasjon med seks bønder fra Nord-Østerdalen, nemlig fra Vinnillen»

- «Hvem hadde påvirket Sara? Det skyldes nok førstnevnte Lars Heimstad, samt Jørgen Atlungstad fra Stange. De besøkte nemlig Bergstaden samme høst som Hauge befant seg i Trondheim»
- Artikkel 7: «Det var knallharde tider i fjellbygdene da vår egen kjære Sara så dagens lys. Året 1722 hadde vært aldeles forferdelig med sjukdom og død, noe som tilmed resulterte i blodsott - dysenteri. Verst herja sotten i Folldalen og Tyllidalen med nærmest en liten svartedød. Våren 1773 ble det jordfesta 63 lik i Folldalen»
- Artikkel 8: «Det var som sagt, blitt et tomrom i kjerka og kristendommen som prestene verken makta eller ville fylle for folk med åndelige behov og religiøse lengsler»
- Artikkel 9: «Poteta kom til Nord-Østerdalen i 1795, men det tok tid før bønder flest begynte å sette potet. Det hjalp dog ei på været. I 1802 slo et nytt frostår ubarmhjertig og ubønnhørlig til. Sommeren var rå og kald med mye regn. Det var mye død og utvandring. Den gikk blant annet til Nordmøre. Og vondt vart verre. Det brøt tilmed ut kolera på Røros og Narjordet»
- Artikkel 10: «Forfatter og rendøl Jacob Breda Bull skildrer de to vandrende disiplene våre, Sara Oust og Randi Hevle, i romanen sin om Hans Nilsen Hauge»
- Artikkel 16: «3. august 1804 benevnte Nicolai Brønning i «Tolgen» prestegjeld Sara og svermerne som et «Onde». Riktignok var han sjeleglad at vennene møtte trufast opp i kirka og holdt salmesangen oppe». «Brønning var rasjonalist som de fleste av yrkesbrødrene. De var som nevnt, mer statens embetsmenn enn kristne prester. Han forfektet dessuten en ortodoks oppfatning av kristendommen. Han gikk nemlig imot ny evangelisk salmebok i 1799, der ord som Djævel og Satan var viska ut». «Vi stander og bøyer oss i all ærbødighet og respekt for salig Sara, vår første kvinnelige prest»

Linda Helen Haukland. «Spor av haugiansk feminisme». Kirke og Kultur 4/2014

- «De haugianske kvinnes frihet var ikke et mål i seg selv, men en konsekvens av Hauges likeverdstanke og hans måte å praktisere den på»
- «Kvinner politiske innflytelse var sterkere i tiden før 1814 enn etterpå. En del av forklaringen på hvorfor kvinner var så sterkt tilstede i tiden før, finner vi i den haugianske bevegelsen». (Undertegnede anmerkning: Det vises til Hilde Sandviks drøfting av kvinners politiske rettigheter og praksis før og etter 1814)
- «Allerede i 1904 etterlyste kvinnesaksforkjemper Thea Ebbel (1844-1919) en historisk framstilling av «den fremtredende (...) stilling, kvinderne i de haugianske kredse intog, særlig under Hauges levetid» som en kommentar til biskop Bangs beskrivelse av deres innsats som «misvækster» som var «forlængst fjernet»
- «Heggtveit skildrer i verket «Den norske Kirke i det nittende Aarhundre» mange kvinner i det haugianske miljøet rundt 1800, og er å betrakte som en historisk førstehåndskilde. Han er imidlertid noe preget av sin samtids kvinnesyn og legger dermed lokk på deres innflytelse»
- «Historiker Olaf Golf har i sine bøker «Den haugianske kvinnebevegelse» fra 1998 og «Vekkerøst fra kvinner i Hans Nielsen Hauges fotspor» fra 2006 skildret deres geografiske og sosiale tilhørighet og hvilken plass de hadde i det haugianske fellesskapet»

- Hauges «påvirkning på norsk historie er ubestridt men underkommunisert»
- «Hauge var ikke spesielt opptatt av kategorien kjønn, men av et generelt likeverd for alle mennesker»
- «I hans prekenbok Den Christelige Lære fra 1799 imøtegår han Paulus' ord om at kvinner skal tie i forsamlingen med at Paulus her adresserer et ordensproblem, og ikke et generelt forbud for kvinner å tale. Han minner flere ganger om profeten Joels ord om at både sønner og døtre skal profetere»
- «I sitt hefte «Udøvelser af patriotiske betænkninger» fra 1804 refser Hauge mennene som i vintersesongen på grunn av sin stolthet «sover mer Tid væk enn naturen utfordrer eller driver den hen med Daavenhed, gaar til Naboer, udfinder laster» istedenfor å hjelpe kvinnene med «at værke til Klæder (...)»
- «Gjennom konventikler i hjemmene gjorde han også stuene til arenaer hvor kvinner kunne ta til ordet og både lese høyt, synge og forkynne i tillegg til å lede»
- «En av Hauges lederskikkelser i vekkelsens første år, var Sara Ousten». (Undertegnedes anmerkning: Sara Oust)
- «I 1804 finner vi henne som leder av haugianerne på Vingelen, og dermed også som leder for en kobbergruve som Røros smelteverk tidligere hadde drevet»
- «Hauge tok kraftig til ordet for å fristille kvinnen fra hennes tradisjonelle predestinerte tilværelse i og rundt hjemmet og forløse det potensialet hun representerte»
- «Jeg har skissert en haugiansk feminisme som er vesensforskjellig fra den kvinnekamp som senere ble utkjempet for å vinne politiske rettigheter. Den var snarere en kvinnemobilisering»
- «Det er tydelig at dette ikke var kvinner som tok seg til rette i et mannsdominert samfunn, men at deres autoritet og lederfunksjon var både verdsatt og legitim blant haugianerne»
- «De haugianske kvinnene som ble mobilisert gjennom vekkelsen, modellerte en ny individuell frihet og åpnet nye handlingsrom for kvinner både privat og offentlig, og ifølge kirkehistoriker Ludvig Selmer hadde deres praksis også en politisk virkning på lengre sikt: (...) det er neppe tvil om at denne religiøse frigjørelse for kvinnene som haugianismen brakte, har bidradd til å frigjøre kvinnens stilling i samfunnet i det hele»
- «Den haugianske feminismen var en «grasrot-feminisme» som hadde nettopp mobilisering av grasrota, og ikke offentlige posisjoner, som målsetting. Kanskje det er derfor den har vært så vanskelig å få øye på i den nasjonale historieskrivingen»

Edvard Hoem. «Predikant Sara Oust». Klassekampen 05.04.2014

- «Bildet av den haugianske rørsle som mørk og livsfornektende er skapt av seinare tider. Den johnsonske vekkingsrørsle mot slutten av hundreåret overtok initiativet i striden mot den liberale teologien, og den hadde flere dystre og reaksjonære trekk. Kvinnene fortente i Gisle Johnsons auge verken tale- eller stemmerett»

Edvard Hoem. «Et levende håp». Dagens perspektiv 18.03.2016

- I intervjuet «Et levende håp» i Dagens perspektiv av 18.03.2016 uttaler forfatter Edvard Hoem: «Hauges kvinnesyn er blitt svindlet bort, også av sekulære feminister som later som likestillingskampen først begynte på 1880-tallet. Men i Hauge-bevegelsen var kvinner allerede fra slutten av 1700-tallet faktisk ledere for en stor del, i Østerdalen og Trøndelag. Tenk bare på lekpredikanten Sara Oust»
- I samme artikkel som foran nevnt sier Hoem: «Hauge ble allerede motarbeidet av sine samtidige. Da han kom ut av fengslet, stilte teologiprofessor Stenersen opp, ikke for å rose ham, men for å tyne ham og få ham bort fra den katastrofale villfarelsen at det ikke skal være forskjell på kvinner og menn. De prøvde å få ham til å gå tilbake på det, og innrømme at han hadde tatt feil. De prøvde til og med å forfalske testamentet hans. Hele det teologiske kobbelet fra fakultetet prøvde å ta Hauge. Men han ga seg ikke. Etter hans død har biografene underslått dette, med Stener Johannes Stenersen i spissen. Og så kom Gisle Johnsen og mer eller mindre kuppet hele greia»

Pål Repstad. «Fortida er aldri helt hva den var». Vårt Land 21.12.2017

- «Per Ingar Haukeland, som samarbeidet mye med Arne Næss, har flittig tegnet bilder av Hauge som økolog. Hauge ville ha vært i fronten for å skape grønn økonomi, sa Haukeland på et Haugeseminar, og minte om at Hauge refset uthugging av skog, fordi man ikke tenkte på etterkommerne». «Miljøkriser kan aktualisere økologen Hauge, og en råere kapitalisme kan aktualisere både den etiske kapitalismen og den politiske opprøreren»

Eli Morken Farstad. «Sjølvs Paulus kunne ta feil». Klassekampen 30.01.2018

- «Ifølge historikeren Berge Furre argumenterte han mot Pauli ord, om at kvinner skulle tie i forsamlinga, med at sjølv Paulus kunne ta feil en gang i blant. Slik fekk mange kvinner tillit i norske lokalsamfunn, over hundre år før alle kvinner hadde røysterett i Noreg. Rørsla avla radikale kvinner, som Sara Oust, Noregs første kvinnelege prest»
- «Mange av dei radikale kvinnene gifta seg etter kvart, og ekteskapsforpliktingane hindra dei i å vere aktive i rørsla. Haugianaren Sara Oust, til dømes, fekk tre born og fekk ikkje reise rundt slik ho hadde gjort før»

Leder i Vårt Land 02.05.2019

- «At KRFS ledelse nå løfter fram Hans Nielsen Hauge som et ideal er interessant på flere måter, og fortjener en egen kommentar. I forbindelse med gårsdagens 1. mai-feiring passer det imidlertid å påpeke at arbeiderbevegelsen ennå ikke har gitt radikaleren Hauge den anerkjennelsen han fortjener for sin betydning for norske småårsfolk. Det er et ansvar de bør ta så fort som mulig. Ikke minst fordi det kan bidra til å bygge broer mellom to viktige bevegelser i Norge: arbeiderbevegelsen og lavkirkeligheten»

Amalie Vadla (journalist i Vårt Land). «Mannen som skapte Norge». Vårt Land 02.01.2021

- Intervju med Kjell Magne Bondevik (KMB). «Han brøytet vei for likestilling. Hauge var langt forut for sin tid - både i kirken og politikken - ved at han lot kvinner stå frem og lede»

- Intervju med KMB. «Det kom etter hvert mange haugianere inn på Stortinget. Hauge var en forkjemper for ytringsfrihet, religionsfrihet og forsamlingsfrihet som i dag er nedfelt i FNs menneskerettighetserklæring, og er veldig viktig for demokratiet. Så en forløper for demokratiet var han også»
- Intervju med Linda Helen Haukland (LHH). «Linda Helen Haukland forteller at det som kjennetegner Hauge, og som knytter ham til feminismedebatten, er at Hauge var mest opptatt av å forkynne evangeliet og bekjempe fattigdom. Da betød ikke kjønn noe, så lenge man hadde talent og kunnskap»
- Intervju med LHH. «Det fantes ikke noe feminisme da Hauge levde, så spørsmålet blir derfor hvordan man tolker feminisme. I et likeverdsperspektiv hvor menn og kvinner er ulike, men likeverdige likevel, kan man si at Hauge var en stor talsmann for den type feminisme»
- Intervju med LHH. «Tidligere var det et dørstokkskille mellom menn og kvinner, hvor kvinner fungerte innenfor, og menn utenfor. Det Hauge gjorde var at han skapte et rom for kvinner i offentligheten ved å anerkjenne deres talenter og kunnskap. På den måten har han myndiggjort en generasjon kvinner som fikk stor betydning også for de neste»
- Intervju med Mimir Kristjansson (MK). «Arven etter Hans Nielsen Hauge og haugianerne er en viktig grunnstein i oppbyggingen av det moderne Norge. Jeg mener at han representerer en sentral del av begynnelsen på det Norge vi har i dag. Det er ikke slik at Harald Hårfagre og Christian Kvart forteller mye om nordmenn på den tiden de levde. Hauge var begynnelsen på det sentrale Norge, og er derfor viktig for hvordan vi skal forstå også hvordan vanlige folk tenkte»
- Intervju med MK. «Mener at budskapene og verdiene Hauge hadde fortsatt er relevant i dagens samfunn. Alle folkebevegelser bygger på haugianerbevegelsen. Han er sentral i dag med tanke på den motkulturen vi nå ser i Norge, altså sentralisering, hvor kunnskap fokuseres rundt byene selv om hele Norge har like god tilgang på vettet»

Mimir Kristjansson. «Småårsfolkets profet». Vårt land 27.03.2021

- «Men de dypeste sporene satte Hauge og hans følgesvenner i norsk historie gjennom å vise småårsfolk nytten av å organisere seg»
- «I desember 1848 ble den første norske arbeiderforening stiftet. Under ledelse av Marcus Thrane ble det midt på 1800-tallet bygget opp en folkebevegelse for arbeidsfolks rettigheter i Norge med over 30.000 medlemmer. Arbeiderforeningene tok opp tråden der haugianerne slapp den, med folkeopplysning som både mål og middel»
- I likhet med Hauge ble også Marcus Thrane straffeforfulgt, og arbeiderforeningene ble slått ned med hard hånd av embetsmannsstaten. Men fra ruinene av Thrane-bevegelsen vokste den moderne arbeiderbevegelsen fram, med sine fagforeninger og sine arbeiderpartier, sin arbeidsmiljølov og sine velferdsordninger. I praksis var det Hans Nielsen Huges eksempel de fulgte, vel så mye som Marx og Lenins. Mange steder i landet ble veien kort fra bedehuset til Folkets Hus»
- «Men det er ikke bare arbeiderbevegelsen som har mye å takke haugianerne for. Hver eneste folkebevegelse i Norge, fra motkulturene til den moderne Nei til EU-bevegelsen, er bygget opp etter Huges mønster. Dette er noe av den norske suksessoppskriften. Gang på

gang har slike folkebevegelser nedenfra grepet inn og forandret historiens gang, til tenners gnissel fra embetsmenn og borgerskap, men til stor glede for folk og land»

- «I dag har voksende økonomiske og geografiske forskjeller igjen aktualisert disse konfliktlinjene. I Senterpartiets voldsomme vekst på meningsmålingene kan vi se et moderne opprør mot embetsmannsstaten som følger i Huges fotspor»
- «Skal det norske folkestyret overleve, er det lekfolket som må ta styringen - ikke samfunnets presteskap (undertegnede anmerkning: Forfatteren bruker begrepet om departementer og direktorat). Da har vi fremdeles mye å lære av Hans Nielsen Hauge, enten vi tror på Gud eller ikke»

Trygve Riiser Gundersen. «Folkeleseren». Klassekampen 27.03.2021

- «Historikerne klapper ofte de haugianervakte vennlig på hodet, gir dem ros for de første fomite forsøkene på det som seinere skulle bli det fullmodne og fornuftige norske organisasjonssamfunnet. De glemmer dette: Hugianerne var *først*. Ingen forbilder fantes for det de var i ferd med å finne opp sammen. Dermed var alt også åpent: Ingen av de tusenvis av allmuemenneskene som sluttet seg til vekkelsen i årene rundt 1800, visste hva de sammen kunne være. Hvordan de sammen kunne forandre seg. Det måtte de finne ut selv»
- «Forskningen har slitt med å finne sosiale og økonomiske fellestrekk for de tidlige haugianerne, faste mønstre bak rekrutteringen. Leser vi selvbiografiene, brevene og bøkene etter de vakte, er det likevel ingen tvil om hva de deler - enten de var husmenn, bondekoner, håndverkere eller storbønder. De *leste* mens de vokste opp - repeterte katekismens og andaktslitteraturens fraser»
- «Utviklingen av den seine haugianerbevegelsen var ikke bare resultat av frie valg, men også noe av den mest systematiske politiske forfølgelsen i Norge før 1814. 600 allmuemennesker over hel landet ble dratt for retten og kryssforhørt i to omganger på grunn av sine mulige forbindelser med vekkelsen»
- «Fra 1805 ble alt salg av haugianerbøkene forbudt - mange steder rundt i landet ble bøkene beslaglagt etter skremmende husransaker hjemme hos de vakte. Det er ingen koordinert politiaksjon i samtida som minner om den som ble gjennomført mot haugianervekkelsen. Selv satt Hauge på isolat under svært strenge betingelser, fangenskapet gikk hardt innpå ham»

Chr. Anton Smedshaug og Øystein Rian. «Frihetskjemperen». Klassekampen 19.05.2021

- «Har vi skjønt hva slags motstand Hans Nielsen Hauge stod overfor»
- «Alene mot eneveldet»
- «I år er det 250 år siden Norges sannsynligvis største reformator ble født»
- «I løpet av åtte intense år, fra hans egen vekkelse i april 1796 til han ble arrestert for siste gang i oktober 1804, forandret han Norge»
- «Han og vennene hans gjennomførte en uformell organisering i et landsomfattende nettverk som aldri før i landet vårt. Det er vanskelig å forstå hva Hauge og vennene fikk utført i et

samfunn under det dansk-norske eneveldet, med forsamlings-, reise- og organisasjonsforbud for allmuen, uten religionsfrihet, slik at både trykte og skriftlige ytringer var underlagt sensur, og med en næringsdrift styrt etter kongelige bevillinger og privilegier. Det var ikke stor rommet igjen å virke i under dette regimet»

- «Hauge møtte en mur av restriksjoner»
- «Kombinasjonen av forflytningskontroll, forsamlings- og organisasjonsforbud og sterk næringsbegrensning førte til at Hauge og vennene støtte mot statens dominans og samfunnskontroll over alt. Etter fengslingen i 1804 ble bøkene hans inndratt og brent/ødelagt, møtene forbudt og lekpredikantene måtte holde seg hjemme fram til 1814»
- «Gjennom åndelig og økonomisk aktivitet myndiggjorde Hauge vanlige folk, og særlig bønder. Han viste hvordan de kunne sprengte kiler inn i den lutherske enevoldsstaten, representert ved embetsstanden, og hvordan de kunne konkurrere med borgerne til tross for deres økonomiske privilegier»
- «Hauge var en foregangsmann i kampen som skulle prege 1800-tallet: å frigjøre menneskene fra statens frihetsbegrensninger. Etter ham fulgte bondeopposisjonen på Stortinget og forsamlingsfriheten fra 1840-årene. De fleste privilegier og forbud ble avskaffet i løpet av de første 50 åra etter 1814, også i næringslivet»
- «Hauge viste hvilke evner og krefter som bor i mennesker når de får slippe til med sine egne initiativ. Livssynsfrihet, økonomisk og politisk frihet, kjempet fram fra og med Hauge, har skapt vår moderne stat som etter hvert ble et effektivt redskap for folket. Når staten blir et redskap for å gi likeverdige muligheter, skaper det et godt samfunn og en sunn økonomi, til glede for alle over hele landet. Disse godene er ikke oppnådd en gang for alle»

Erhard Hermansen. «Hauges prinsipper for et ansvarlig næringsliv». Vårt Land 19.06.2021

- «Haugianerne var selvsagt opptatt av å drive lønnsomt, men å investere i mennesker var like viktig som profittmaksimering. De kombinerte profitt med samfunnsansvar, kapitalisme med verdier som solidaritet, sosialt ansvar og fellesskap, og løste sosiale problemer på en lønnsom måte»
- «Hauge demonstrerte altså bærekraft i praksis, lenge før bærekraftsmålene var en realitet. Han så på seg selv som mer en forvalter enn eier, hans mål var å forvalte til det beste for alle, og til det beste for fremtidige generasjoner»
- «Haugianske virksomheter hadde en forholdsvis flat og demokratisk struktur hvor arbeiderne ble hørt og respektert. Å investere i medarbeidernes utvikling og sette deres behov først var sentrale og viktige prinsipper». «Ved å sette medarbeiderne først, mente Hauge at det ville ha en svært positiv effekt på virksomhetens resultater»
- «Haugianernes investering i ansattes utvikling og utdanning ga positive effekter både for medarbeiderne og selve virksomhetene de jobbet for. Peter Møller er et eksempel på dette, han var kjemiker og apoteker og mannen bak Møllers tran. Denne virksomheten har i dag blitt til selskapet Lilleborg AS»

- «Haugianske virksomheter kom opp med nyvinninger som har satt sine spor helt til i dag, blant annet O.A. Devold som ble et ledende selskap på foredling av ulltekstiler og som i stor grad nyttiggjorde seg ny teknologi»
- «Overskuddet i virksomheten skulle reinvesteres for å skape bedre vilkår for arbeiderne og for å hjelpe de fattige og vanskeligstilte. Her snakker vi bærekraft i praksis; ved at ansatte opplever å bli sett og investert i, blir de mer motiverte og føler sannsynligvis en større ansvarsfølelse ovenfor virksomheten, samtidig som de har større sjanse for å ta steget ut av fattigdom»
- «I det store og hele var haugianske virksomheter preget av stort mangfold, noe som ofte kjennetegner innovative organisasjoner»
- «Det er god grunn til å se til Hauge og hans prinsipper når næringslivet må rette seg etter den nye loven om ansvarlig næringsliv». «... var Hauge en foregangsmann på flere områder: Likestilling, bedriftsdemokrati, innovasjon, lederskap, kvalitetsbevissthet og velferd. Dette er alle viktige bestanddeler av bærekraftsagendaen som alle selskaper i årene framover kommer til å bli målt på»

Harry Valderhaug. «Verdier for vår tid». Kommunal Rapport 14.06.2021

- «Det er den dag i dag tydelige spor også i min hjemkommune (undertegnede's anmerkning: Giske kommune) og i Møre og Romsdal etter Hauges virke. Et levende eksempel her lokalt er Devold-fabrikken i Ålesund-regionen. Devold-fabrikken har sine røtter i industrialiseringen og haugianismen på slutten av 1700-tallet». «Dette var den første av industribedriftene i Europa som hadde hydroelektrisitet, telefon og glødelampe. Som et av landets første kraftverk for elektrisk strøm, ble Devold-fabrikken i en periode selvforsynt med strøm»
- «Haugianeren Peter Møller, Møllers trans far, er et annet godt eksempel. Peter Møller var blant verdens første Omega-3-produsenter med sitt trandamperi her i Giske kommune i 1852. Hans omtanke for folks helse og kår, og måten han brukte sine evner og ressurser for andre på, er et lysende eksempel på hvordan næringsutvikling kan være mye mer enn å skape egen rikdom»
- «Hauge var i praksis en foregangsmann for velferdssamfunnet Norge»
- «Hauge og haugianerne løftet fram viktigheten av god allmennkunnskap i befolkningen og drev en omfattende lese- og skrivetrening, samt fagopplæring»
- «Hauge var også opptatt av samfunnsansvar og gjorde seg til talsperson for arbeiderenes rettigheter»
- «Vi trenger et næringsliv som tar forvalteransvaret på alvor slik Hauge gjorde: Et næringsliv som ikke har økonomisk profitt som eneste mål, som utøver samfunnsansvar og viser omtanke for sine ansatte, som tar ansvar for sin næringskjede og viser forståelse for at vi alle må ta et personlig ansvar for andre»

Randi Borgos. «Haugianere på Røros». Kirkeklokken nummer 2. September 2021

- «250-årsjubileet for Hans Nielsen Hauge er markert mange steder i landet, på forskjellig vis. Hans historie er også fortalt i forrige nummer av «Kirkeklokken». Hauge trosset kirkemonopol, prestemakt og kongelig enevelde og beskrives som en av de mest betydningsfulle personligheter i Norge»
- «En av haugianeren på Røros, Jon O. Haanæs er nevnt i artikkelen. Spørsmålet er om det var flere rørosinger som sluttet seg til bevegelsen. Hans Nielsen Hauge besøkte aldri Røros, men han var på Hedemarken, og to av vennene hans der, Lars Hemstad og Ole Berg, la ut på vandring med bergstaden som mål i 1799»
- «Overalt hvor de kom som predikanter og bokkolportører, vekket de harme hos prest og øvrighet som anmeldte «omstreiferne» til amtmannen. I Aamot skrev presten Wülfberg at han ville ha «svermerne» deportert «uden Skaandsel til Grønland, eller maaske til at befolke de Nicobariske øer». Framme på Røros holdt de møte allerede den første kvelden. Mange kom for å høre på. Også presten og verkstdirektøren; Peter Schnitler Krag (1759-1818) og Eric Otto Knoph (1764-1818) dukket opp»
- «Presten spurte i hvilken hensikt de fremmede var kommet, og da svarte de to at Ånden og Gud hadde sendt dem. Det hjalp lite, predikantene ble bortvist. Berg reiste hjem til Hedemarken, mens Hemstad dro videre nordover. På Nyplassen ønsket folk at han skulle predike, og han ble der i tre dager før Krag dukket opp og tok han med til Knoph. Men Hemstad fikk reise videre som han hadde planlagt, for han hadde status som dragon»
- «På Nyplassen skal det etter den tid ha vært flere trofaste haugianere. Andre av Huges venner som kom til Røros for å forkynne hans lære, var Samson Traae og den kjente Sara Usten fra Vingelen. Begge skal ha blitt jaget av Krag»
- «Høsten 1799 virket Hemstad i bygdene rundt Trondheim, og da sammen med Hans Nielsen Hauge som også var kommet dit. De to ble arrestert før jul dette året og satt på tukthuset i Trondheim. Krag's rapport til stiftsdirektøren om predikantenes besøk på Røros, var en medvirkende årsak til arrestasjonen»
- «Sommeren 1800 var Hauge i København for å få trykket manuskriptene sine. I årene etter den første vekkelsen var det en liten flokk haugianerne på Røros. En av de mest kjente var Ole Pedersen Moe, eller Salve som han opprinnelig het. Med Huges hjelp ble han volontør i et stort handelsfirma i Christiania»
- «Skoleholder Per Haraldsen Ophuus (1802-1872) på Stormoen var også haugianer. Han og kona Øllegaard Catarina Pedersdatter Dahlen (Qvipsdalen) (1810-1858) fikk 10 barn»
- «Den siste haugianer på Røros var antagelig deres datter Sofie Pedersdatter (1845-1948). Hun giftet seg med Jens Olsen Haanes (1834-1887) på Mattisvollen i Djupsjølia. Haanes-Sofia ble 103 år gammel. Hennes haugianerlære var ganske streng, har etterkommerne fortalt. Barnebarna på Mattisvollen var interessert i musikk og teater, men det likte ikke best. Det hendte derfor at de satte seg i båten og rodde ut på Djupsjøen der de gladelig kunne synge og spille»
- «Prestestanden i Norge var redd for å miste makt dersom allmuen opprettet egne huskirker over alt, og øvrigheta hadde loven på sin side, for legmannsforkynnelse var forbudt»

- «At Hauge også lot kvinner tale i forsamlingene, provoserte mange. Over alt hvor Hauge kom så han muligheter for ny virksomhet. Han ønsket at folk skulle drive med verdiskapende arbeid til felles beste»
- «Ledelsen ved Røros Kobberverk fryktet at slike ideer kunne føre til arbeideropprør, og at nye industri- og handelstiltak kom til å konkurrere om arbeidskrafta. Det var derfor best å avvise de nytenkende og tiltaksomme haugianerne når de kom til bergstaden»

Møttes Hans Nielsen Hauge og Sara Oust? Var Hans Nielsen Hauge i Nord-Østerdal?

- Hallvard Gunleikson Heggteit. «Den norske Kirke i det nittende Aarhundrede: et Bidrag til dens Historie: Bind 1: Haugianismens Tid: første Halvdel, 1796-1820». 1911. «Der fortælles, at hun engang sammen med Esten Olsen Røe fra Vindgelen foretog en Reise til Opdal i søndre Trondhjems Amt for der at træffe Hauge i Anledning af Spørgsmaal om Fremgangsmaaden ved Oppbyggelserne eller Samlingerne, som de helst kaldtes i hendes Hjembygd»
- Hallvard Gunleikson Heggteit. «Den norske Kirke i det nittende Aarhundrede: et Bidrag til dens Historie: Bind 1: Haugianismens Tid: første Halvdel, 1796-1820». 1911. «Blev vagt ved H. N. Hauge, som engang reiste over «Vindgjela» Kobbergrube»
- Hallvard Gunleikson Heggteit. «Den norske Kirke i det nittende Aarhundrede: et Bidrag til dens Historie. Andet Bind. Anden Afdeling». 1912-1920. «Under en Reise i nordre Østerdalen 1803 blev han (undertegnede anmerkning: Hans Nielsen Hauge) i Vindgelen Anneks til Tolgen kjendt med en Kobbergang, som en af hans venner havde opdaget. Han tilraadede da nogle at skyde Penge sammen for at drive Malmfeltet; de fulgte hans Raad og fandt rig Kobbermalm der; med da Hauge blev arrestert i 1804 for sin Lægmandsvirksomhed, begyndte en anden at paastaa, at det laa indenfor hans Eiendomsomraade; saa de ikke skulde faa Lov at drive Malmen til Kobber»
- Arne O. Bakken. «Haugianere i Nord-Østerdal de første årene og lederen Sara Oust 1778-1822». 1973. Revidert i 2011. «Like opp til vår tid har det både i Kvikne, Alvdal og Vingelen levet muntlige tradisjoner om at Hauge gikk over fjellet og besøkte disse bygdene en gang han før nedover Gudbrandsdalen. Det er vanskelig både å bekrefte og avsanne disse tradisjonene»
- Arne O. Bakken. «Haugianere i Nord-Østerdal de første årene og lederen Sara Oust 1778-1822». 1973. Revidert i 2011. «Det er sannsynlig at det var denne gangen at Esten Olsen Røe og Sara Oust fra Vingelen oppsøkte Hauge». I 1803 var han på tur sørover Gudbrandsdalen fra Nord-Norge. «Hauge har selv i et brev fortalt at venner fra Østerdalen oppsøkte ham på denne turen»
- Dag Kullerud. «Hans Nielsen Hauge. Mannen som vekket Norge». 1996. «Sara ble vakt av Hans Nielsen Hauge idet han en gang reiste over Vindgjela kobbergrube (det må trolig ha vært i 1803)»
- Vingelen Bygdeboknemnd. «Bygdebok for Vingelen». Bind I. 2006. Under Ousta: «Sara var med på legekjøyring til Røros verk, og her var det nok at Sara frå først av kom i samband med Hans Nielsen Hauge»

- Vingelen Bygdeboknemnd. «Bygdebok for Vingelen». Bind I. 2006. Under Oustutrøa: «Det går segner om at Hans Nielsen Hauge sjøl heldt seg der i Ousten ei tid medan motstandarene var ute etter han og at han gikk fjellveis over til Gudbrandsdalen etterpå. Da Hauge i 1801 gjekk frå Oppdal over Kvikne, må han samtidig ha vore i Vingelen». «Etter at Hans Nielsen Hauge hadde vore i Vingelen og satt i gong gruvedrift». «Det var i Ousten dei første haugianarane møttes, og her vanka det folk frå mange andre bygdelag etter at Hans Nielsen Hauge hadde vore i Vingelen og sett i gong gruvedrift»
- Sigbjørn Ravnåsen. «Ånd og hånd. Hans Nielsen Huges etikk for ledelse og næringsliv». 2002. «Hvordan og når Sara hørte Hauge tale vet man ikke sikkert. Det finnes ingen skriftlige kilder som kan bekrefte at Hauge har vært i Nord-Østerdalen. Verken brevene hans eller bygdebøkene fra disse områdene gir oss spor etter ham. Men muntlige tradisjoner sier likevel at han tok en avstikker til Vingelen. Heggteveit hevder på sin side at Sara Oust og Ester Olsen Røe gikk over fjellet fra Vingelen til Oppdal i Sør-Trøndelag for å treffe Hauge». (Undertegnades anmerkning: Det skal være Esten Olsen Røe)
- Sigbjørn Ravnåsen skrev følgende til undertegnede: «Til spørsmålet ditt om Hauge selv har vært i Vingelen, kan ikke det dokumenteres, og han selv er noe uklar på det. Men i sin dagbok skriver han både om Vingelen og koppergruva der». «Beskrivelser over Hans Nielsen Huges reise, viktige hendelser og Tildragelser» (1816), s. 48-49. Denne boken kan ikke fås lånt noen steder. Men den er i privat eie hos meg»
- Sigbjørn Ravnåsen skrev følgende til undertegnede: «I Heggteveit «Den norske kirke» bind 1, s. 229 står det: «Det fortelles, at hun engang sammen med Esten Olsen Røe fra Vingelen foretog en reise til Opdal i Søndre Trondhjems Amt for å træffe Hauge i Anledning af Spørgsmaal om fremgangsmaaten ved Opbyggelsene eller Samlingene, som de helst kaldtes i hennes Hjembygd»
- Leif Jørn Hvidsten (red). «Noen må gå foran. Festskrift til Rosemarie Køhn». 2006. Dette er en bok med flere forfattere, blant annet Berge Furre. Han viser til brev fra Hauge og bygdebok for Øyer. Sigbjørn Ravnåsen skrev følgende til undertegnede: «I brevet Furre viser til i skriftet «Brev fra Hans Nielsen Hauge» bind 1, s. 66 står det ikke noe om Hauge og besøk i Østerdalen/Vingelen. I Huges eget skrift «Reiser, viktigste Hendelser og Tildragelser» (utgitt 1816) står det ellers: «Derfra gik jeg over Fjeldet til Gudbrandsdalen; paa denne reise ble jeg bekjendt med en Kobbergang i Vingjela i Nærheten av Østerdalen, hvor en av mine Venner havde opdaget, jeg tilraadede nogle som Participanter at skynde Penge sammen, og de begynte at drive samme gang, og fandt rig Kobermalm der»». I følge Ravnåsen ble brevet sendt fra Dovrefjell den 14.09.1803. Undertegnede snakket med Berge Furre, men han var ikke i stand til å huske det han skrev om Hauge og Østerdalen i boka «Noen må gå foran. Festskrift til Rosemarie Køhn», side 192
- Kjell Haugland skrev følgende til undertegnede. «Sara Oust var ganske sikkert i Oppdal, men det er vanskeleg å finne noe konkret om dette i kjeldene, i alle fall dei eg kjenner til. I 2010-utgåva av «Bøgda vår», årboka til Oppdal historielag, har historikaren Lars Gisnås ein artikkel om oppdalskvinna Randi Hevle, som jo samarbeidde nært med Sara. Eg legg ved årboka i pdf-format. Artikkelen står på side 61. Lars skriv om reisene dei to gjorde saman i mellom anna trøndelagsbygdene, men nemner ikkje Oppdal spesielt». «Det finst ein del stoff etter Hauge-rørsla på ein gard i Oppdal som var eit lokalt knutepunkt i den tidlege haugianismen. Han som eig garden no, fortalte meg tidlegare i vinter at dei har brev som Hauge sjølv har ført i pennen. Men, mi erfaring når det gjeld haugianarbrev er at dei vanlegvis inneheld lite som

har historisk interesse. Innhaldet dreier seg stort sett om religiøs oppbygging og verkar ofte til å vere avskrift»

- Haugeinstituttet. «Hans Nielsen Hauge på vandring i Norge og Danmark 1796-1804». 2016. Der står det ikke noe om Nord-Østerdal. Men, vandringen via Oppdal i 1803 er omtalt. «Fra Oppdal drog Hauge raskeste veg over Dovrefjell og han kom ned til Lesja. Derfra gikk han over fjellet til Lordalen og kom til Skjåk og Lom»
- Eystein Eggen. «Vingelen. Sogeminner frå heimbygda». 1968. « ... i Vingelen var det Sara Oust som først kom i samband med den merkelege føraren og folkelæraren». «Ungdomen møtte fram når han var på vitjing i bygdene. Under eit slikt høve var det at han (undertegnades anmerkning: Hans Nielsen Hauge) la merke til Sara Oust og den vakre songrøysta hennar, og etter kvart som ho øvde seg opp, vart ho ein god ærendesvein og tolk for det religiøse reisingsverket hans»
- Eystein Eggen. «Haugianarkvinna Sara Oust frå Vingelen». Fjell-Ljom 24.12.1937. «Ein vårdag i 1795 kom ho (undertegnades anmerkning: Sara) og drengen kjørande frå Sorknes i Aamot med korn. 16 år gamal satt ho der på lasset og mulla på ein salmestubb medan dei singla over isen på Storsjøen i Ytre Rendal: «Så kummerlig er verdens gang at akk o ve vi siger. Men i den gode hyrdes fang vi jubler ut vårt hjertes trang og skuer himmelriger»». «Drengen hadde stana på Otnes». «Men gamle Ola Otnes hadde fått ei tidend om at Hans Nielsen Hauge var i kjømda». «Det bar inn i storstugu på Otnes, og Mattea Torgalsdotter bar fram frå kjellar og bur». «Hauge bad lenge før han åt, og etterpå song han bordsalmen. Sara song med att, og Otnesen vart våt i augo. Han kjente bestefaren Engebret Ousten frå tingmøtene på Tynset, og det var hesteklokka som fortalde kvar som Sara var i frå». «Denne kvelden på Bergseth bar si rike førstegrøde for haugianarane i Nord-Østerdal». «Hauge stana der denne gongen»
- Eystein Eggen. «Haugianarkvinna Sara Oust frå Vingelen». Fjell-Ljom 24.12.1937. «Til Sara Oust som han kalla henne, skikka han brev og bod ofte, og ein sumardag i 1801 stod han i heimen hennar. Embetsfolket var ute efter Hauge stødt, og futen på Tynset fylgte faret hans til Vingelen. Ein kveld det var samling i Ousten kom det ein ung tynseting ridande og varsla at futen var i helane på ham. Dei fekk tak i hestar, og med Østen Olsen Røe (undertegnades anmerkning: Den samme som Esten Olsen Røe) i brodden bar det beinast fjell-leida over til Orkdalsfjøret. Sara var med, og dei tri rømlingane kom til gode vener i Rennebu. Her møtte Sara si åndelege søster i den unge gjenta Berit Jonsdotter, og saman med Hauge tala dei Guds ord og song på møtene hans»
- Eystein Eggen. «Årbok for Glåmdalen». 1961. «I Vingelen er det mange minne om ei ung kvinne som heitte Sara Ousten eller Oust. Hauge kom dit rundt året 1800 og fekk satt i gang ei kisgruve som Rørosverket seinare dreiv. Samtidig verka han mellom bygdefolket og heldt samling i den gamle grenda Vingelsgar'n på garden Ousten der det har stått att ei gamal stugu som var møterom for dei vekte». «Da Hauge i 1801 gjekk frå Oppdal over Kvikne hadde han vekt ei ung jente som heitte Randi Pedersdatter Hevle». «Randi følgde med Hauge til Vingelen. Der møtte ho Sara Oust, og dei to slo lag på vekkingsferder». «Det er fortalt at Sara saman med Esten Olson Røe frå Vingelen reiste til Oppdal for å råke Hauge der. Dei ville spørja han om framgangsmåten med samlingane»
- Steinar Sætervadet skrev følgende til undertegnede. «Når det gjelder Hauges bøker finnes disse i Helge Væringsaasens boksamling som er oppbevart på Glomdalsmuseets bibliotek. Disse lånes ikke ut, men man kan lese dem på museet. "Viktige hendelser og

tildragelser" har jeg lest og har en kopi av denne. Om Hauge har vært i Vingelen og Nord-Østerdal har jo vært en gåte. Det vi vet nokså sikkert er at folk fra Vingelen møtte Hauge på Dovrefjell ved årsskifte 1799/1800 da Hauge kom fra Trondheim etter å ha sonet fengselsstraff for brudd på konventikkelplakaten av 1741. Den 3. september 1803 skriver Hauge et brev til venner i Nord-Norge fra Rendalen. En stund stusset jeg litt på om det var Rendalen i Østerdalen det var snakk om, eller om det var et sted i Norge med samme navn. Imidlertid skriver han brev fra Tofte i Dovre kommune den 12. september samme år til venner i Trondheim dagen etter fra Dovrefjell. Jeg synes det er merkelig at Hauge har vært i området rundt Vingelen uten at han besøkte vennene der. Brevet fra den 14.9.1803 er stilet til "Til Venner på Hedmark o.fl. steder. I brevet står det bl.a.: "Ad de Venner i Østerdalen, for at de kunne finne mig, saa faar de komme ad eder om 2-3 Uger, enten jeg da er kommen eller de møder mig og underretter om Eders Tilstand". Sitatet er hentet fra "Brev frå Hans Nielsen Hauge" ved Ingolf Kvammen bd. 1, side 209. Noe sikkert 100 % bevis på at Hauge var i Vingelen er ikke dette, men jeg synes det er meget sterke indisier på at han har vært der. Vingelen og Nord-Østerdalen var jo et av de aller sterkeste haugianer distrikta i landet. Det skulle derfor svært mye til at han ikke har vært i dette området. Ellers vet vi at flere av haugianerne på Hedemarken reiste gjennom Østerdalen. Bl.a. den kjente forkynneren Ole Simensen Berg fra Stange». «Det er riktignok et brev som er skrevet fra Rendalen, men dette er en gard i Trøndelag hvor han har hatt et kort opphold».

- Jens Halstein Nygård. «Haltdalen og haltdalingen». 1949. «Da det hadde gått ei tid, kom det to unge jenter til Nordaune. Det var Sara Ousten fra Vingelen og Randi Hevle fra Oppdal. Dette var antagelig i 1802. Jentene var blitt omvendt ved å høre Hauge, Randi under Hauges besøk i Oppdal i 1801 og Sara da Hauge en gang gjorde en avstikker til kobbergruva i Vingelen»
- Ivar Sæter. «Haugianere i bygdene i Nord-Østerdal». Fjell-Ljom 01.12.1930. Der skriver han følgende i forbindelse med Sara Oust: « ... fulgte hun sammen med Esten Olsen Røe over til Oppdal hvor Randi Hole tok imot alle Hauges venner». (Undertegnede anmerkning: Jeg antar at dette må være Randi Hevle). Videre heter det: «Esten Olsen Røe (mestersmeden og krigsveteranen) tok ivrig del i Hauges vekkelse. Han fulgte som nevnt med Hauge til Opdal, og fra Hauges ophold der fortelles mange rørende trekk om folkets tro og tillit til det Guds ord som hauge forkynte»
- Ivar Sæter. «Haugianere i bygdene i Nord-Østerdal». Fjell-Ljom 03.12.1930. «De fleste var i Vingelsbygden, og de herrer lærer Jordet og Ola Jensen Røe (Gammelstuen) kan meddele utførlig om Hauges ophold i Vingelen og om hans mange venner»
- Einar Steimoeggen m.fl. «Alvdal, ei bygdebok. Bygda gjennom tidene». Bind I. 1966. «Noe prov for at Hans Nilsen Hauge har vært i bygdene i Nord-Østerdal, har vi ikke. Men i 1920-åra levde det en tradisjon at Hauge, da han var i Alvdal, hadde hatt sitt tilhold på en gard på Steien, og det var naturligvis hos Sigrid Avlesdatter»
- Jan Olav Simensen og Ann-Jorid Pedersen. «Hans Nielsen Hauge. Alt eller intet». Utgitt av «Hauge 2021». Tolga er avmerket i forbindelse med Hans Nielsen Hauges vandringer. Det er ikke oppgitt årstall. Undertegnede kontaktet forfatterne og Svein Høiden som er en av bidragsyterne i boka for å høre hva som er kilden. Høiden skriver følgende: «Jeg har sett på gamle kart, der ser det ut som turen gikk om Tolga»

I avsnittet om rettsforfølgelser i 1799 heter det: «*Lørdag 21. desember*: Stiftsdireksjonen gir beskjed om at rettsmaskineriet er i orden. Anklageskrivet fra Rørospresten har ankommet».

(Undertegnede anmerkning: Det ble tatt kontakt med forfatterne og Svein Høiden for å høre om dette skal forstås slik at Hauge var på Røros i 1799. Høiden skriver følgende: «Dette var ikke enkelt, har prøvd å følge et spor hvor det står at politimester Klingenberg i Trondheim bestemte at de bøkene HNH fikk trykt i Trondheim høsten 1799 skulle forsegles og sendes til Røros. Trodde jeg der hadde et spor som førte til at når Hauge slapp ut av fengselet på våren 1800 la han turen om Røros, fordi han visste at bøkene var sendt dit. Men de kildene som jeg rår over er det ikke noe som tyder på at han da lakeien (undertegnede anmerkning: Her skal det sannsynligvis stå la veien) om Røros».

«Noen må gå foran. Spelet om Sara Oust»

- I 2011 var det urframføring av «Noen må gå foran. Spelet om Sara Oust». Det ble spilt i de to påfølgende årene. Rolf Norsen hadde manuskript og regi. Ingunn Løvold hadde rollen som Sara. Andreas Moen samt søsknene Rønnaug, Kjersti og Lars Tingelstad spilte flere roller. Tone Hulbækmo var musikalsk leder og komponist. Helga Reidun Nesset fra Anno Musea i Nord-Østerdalen hadde ansvar for kostymene. Spelet skjedde på tunet i Ousta. Noen av de som holdt tale disse årene var biskop Solveig Fiske, Hans Nielsen Huges tipp-tippoldebarn Ole Andreas Mølleløkken, Jon Vingelen og Sigbjørn Ravnåsen, leder av Haugeinstituttet. Biskopen holdt også messe i Vingelen kirke. Det var flere tilstøtende arrangement som for eksempel vandringer i bygda og til Gruvvola

Gravstein

- Gravsteinen ble borte i forbindelse med arbeid på den gamle kirkegården. Den ble gjenfunnet i 2013 og oppbevares i Vingelen kirke- og skolemuseum. Inskripsjonen er tydet til følgende: «Her under hviler de jordiske levninger af den salig kone Sara Embretsdatter Vindgelen som døde den 25. octob. 1822 45 aar». Arkivverket har undersøkt kirkebøkene, og bekrefter at Sara Oust ble født 15.03.1778 og innskrevet som Sara Ingebretsdatter. Sara døde 25.10.1822 og i kirkeboken blir hun omtalt som Sara Embretsdatter

Brudekrans

- Brudekransen har befunnet seg på Oust. Den er blitt restaurert ved Sverresborg Trøndelag Folkemuseum, og er utlånt til Vingelen kirke- og skolemuseum. Kransen består av blomster av silkepapir og tekstiler, sannsynligvis såkalte Nürnberggroser samt glassperler. Den har rester etter et silkebånd som ble brukt til knytting. Brudekranser av denne typen er kjent både fra Tolga, Os, Røros og enkelte andre steder i landet. Kranser ble stadig mer utbredt på 1800-tallet. Saras krans kan ha blitt kjøpt på Røros eller i Trondheim. Norsk institutt for bunad og folkedrakt sier at det hører med til unntaket at det foreligger så mange opplysninger om eieren som i dette tilfellet
- I følge Anno Musea i Nord-Østerdalen er det ellers vanskelig å si noe om hvordan Sara så ut som brud fordi kildematerialet er for dårlig
- I følge Anno Glomdalsmuseet var det hjemmevevd eller kjøpt ullstoff i stakken. Det kan ha vært rutet eller ensfarget. Et kjøpt stoff kan ha vært av ulldamask, enten ens- eller tofarget. Liv og trøye var av ull. Det kan ha vært kalemank, brosjert ulldamask eller ullbrokade. Serken var av lin. Forkleet kan ha vært i trykt kattun/litt grovt vevet bomull. I hodeplagget var det brosjert silke. Silketørkle var tilbehør

Minnesteiner

- I 1972 ble det reist en minnestein på Oust etter initiativ fra tippoldebarna Nils Røe, Ola Røe samt Oddmund Røe Oust. Sistnevnte drev gården på den tiden. Minnesteinen består av tre deler. Foten er bygd av små, runde steiner som symboliserer hennes venner. Over er det plassert en kvernstein som skal minne om haugianernes nære kontakt med jord og natur. Øverst står det en rundslipt naturstein som uttrykker evighetsperspektivet i deres ånd
- Minnesteinen ved Vingelen kirke ble avduket i 1973. Bronserelieffet er laget av Eystein Vingelsgaard

Salmer

- Sara skrev salmer. Denne går på samme tone som «Velt alle dine veie»

Dit Bud o Gud skal være
os fremfor Alting kjært
og Navnet dit at ære
som du os selv har lært.
lad true Spot og Spe
og Møie, Savn og Trængsel
det haver kun vor Længsel
til Gud i Himlene

Der finder Sjælen Hvile
der er vort Borgerskap
her faar vi troelig Stride
med Synden Nat og Dag
din Naade med os staa
at vi maa dine være
i Krist vor Frelser kjære
han er vort Liv og Lys

Han er vor Ros og Ære
vor Fred og Salighed
ja, al vor Hjertes Glæde
som Sjælen frydes ved
o, trygge Tilflugtssted
for alle ædle Sjæle
som i Ydmyghed dvæle
i Troens Lydighed

- I 2021 fant Brit Vingelsgaard Ryen den nedenstående salmen i papirene etter sin bestefar Rasmus Vingelsgaard. Den hadde ingen tittel, men blir kalt «Frimodig min sjel»

Frimodig, min sjel, hvor du end
må nødes i verden at gå.
Forbliv kun ved hannem du kjend
som al ting mot mørket formå.
O, Jesus, mit værge og skjold,
forløs mig fra ondskabens vold.

I-klæd mig den kjortel så hvid,
for hastig bortflyder min tid.

Den rige forvalter sit guld,
den fattige sulter for brød.
Min sjæl, vær av salighed fuld
og skjænk mig din liflige mjød.
I stormen og tågen jeg går,
Forvirret av dager og år.
Min sjæl, giv mig visdom og trøst
før sommeren lakker mod høst.

I dag er som rosen jeg rød,
men bliv ikke bange, min sjæl,
om sotten jeg bær i mit skjød,
for dig slår ei døden i hjæl.
Jeg tager min harpe fra væg
og stemmer den op til din pris,
o, Jesus, min blomstrende hæg,
mit evige livs paradis!

Ridesadel

- Sommeren 2020 var det en utstilling om Sara Oust i Vingelen kirke- og skolemuseum. I denne forbindelse lånte Knut Persvingelen og Helga Hellestveit ut ridesadelen som tilhørte Sara Oust. Den har inskripsjonen: «SED W 1818 N52». Bokstavene står for Sara Embretsdatter. W er sannsynligvis Vingelen. N står for nummer og 52 er nummeret på sadelen. Når det gjelder årstallet 1818 kan det være at den ble laget dette året

Andre gjenstander

- Sara Oust venneforening arbeider med kartlegging av gjenstander i regionen etter Hans Nielsen Hauge, Sara Oust og ektefellen Ole Toresen Røe (Utistuhaugen)

Familienavn

- Vår familie har flere ganger søkt om å få bruke etternavnet Oust, men har ikke fått medhold. Min yngste søster bor på gården. I 2020 fikk hun heldigvis godkjent Oust. Undertegnede søkte samme år, men fikk avslag. Dette fordi jeg ikke bor på gården. Det kunne ha blitt klaget til Statsforvalteren i Innlandet. Men, ut fra Skatteetatens svar vurderte undertegnede at det ikke hadde noen hensikt. Det er en mulighet å be om tillatelse fra personer som per i dag heter Oust, men det er flere som ikke har samtykket tidligere. Navn som 200 eller færre har som etternavn er beskyttet. Derfor må alle være enige

Andre forhold

- Sigbjørn Ravnåsen, tidligere leder av Haugeinstituttet skrev «Haugespelet». Der var Sara en av skikkelsene. Spelet ble framført både på Sørlandet, Østlandet og Vestlandet. Dette skjedde i perioden 2004 til 2014

- Edvard Hoem holdt foredrag i Vingelen kirke 09.10.2014. Da snakket han om haugianismens betydning for utviklingen mot 1814 samt Sara Oust som regional representant for haugianismen
- I 2017 var det framføring av «Hans Nielsen Hauge - Det brenner en ild» i Fredrikstad. Musikalen var i regi av organisasjonen Kulturværste. Sara hadde en mindre rolle
- På arrangementet «Vandring i pilegrimenes fotspor» den 29.07.2017 omtalte Arne O. Bakken Sara som en menneskerettighetsforkjemper. Han ga uttrykk for at minnesteinen burde bekranses hver 17. mai. Bakken var invitert av styret i Vingelen kirke- og skolemuseum
- Sommeren 2020 var det utstilling om Sara Oust i Vingelen kirke- og skolemuseum. Den har blitt permanent
- Sommeren 2021 holdt Edvard Hoem foredrag om «Hans Nielsen Hauge, Sara Oust og det radikale kvinnesynet i Haugerørsla». Arrangementet skjedde i samarbeid med Vingelen kirke- og skolemuseum og Olsok i Tolga. Foredraget ble holdt på tunet i Ousta med 109 tilhørere
- Sara Oust døde den 25.10.1822. Venneforeningen vedtok derfor å arrangere en 200-årsmarkering i oktober 2022. Det ble nedsatt en komite med representanter fra venneforeningen, Vingelen menighetsråd samt Vingelen kirke- og skolemuseum. I tillegg deltok enhetsleder Leif Vingelen som representant for Vingelen skole og barnehage. Lørdag 15.10.2022 var det førpremiere på den nye kinodokumentaren «Hans Nielsen Hauge - Mannen som vekket Norge» i Tynset kino og kulturhus. Det skjedde i samarbeid med sistnevnte. Søndag var det gudstjeneste i Vingelen kirke der biskop Solveig Fiske holdt preken. Det var urframføring av bestillingsverket «Frimodig min sjel» som er basert på en salme skrevet av Sara. Brit Vingelsgaard Ryen fant den blant gamle papirer på gården. Organist og komponist Amund Røe ble spurt om å lage melodi. Resultatet ble et verk for orgel og mezzosopran. Sistnevnte utøver var Maria Moen Nohr. Etter gudstjenesten ble det historiske tablået «På kirkebakken 1802» framført utenfor kirka. Regi ved Rolf Norsen. Ingunn Løvold hadde rollen som Sara Oust, Kjell Gransletten som lensmann, Trond Gellein Løkken som prest samt barn fra Vingelen skole. Kulturrådet, Tolga-Os Sparebank og venneforeningen finansierte arbeidet.

Det ble arrangert innledning, panelsamtale og debatt i samfunnshuset. Tittelen var «Samfunnsarven etter Sara Oust - grobunn for nye pionerer? Fokusområdene var «Hvilke verdier, egenskaper og holdninger bør fremmes i dagens samfunn, og hva kan vi lære av Sara? Har vi rom for nye pionerer som engasjerer seg for utviklingen av lokalsamfunnet?». Biskop Solveig Fiske og Bersvend Often, regionrådgiver Interkommunalt politisk råd for Nord-Østerdal innledet. Leder av panelet var Guri Jortveit, redaktør i Arbeidets Rett. Paneldeltagere var Mari Mjøen Solem, daglig leder av «Findmy», Hege Merete Ydse Enget, leder av den frivillige organisasjonen «En hjelpende hånd Fjellregionen», Bjørn Tollan Jordet, ordfører i Tolga kommune samt Runa Finborud, ordfører i Os kommune. Venneforeningen er veldig godt fornøyd med gjennomføringen og oppslutningen i forbindelse med 200-årsmarkeringen. Det ble solgt 95 kinobilletter. I Fjellheim var det mellom 80-90 til stede og i kirka 110

- Sara Oust venneforening og Vingelen kirke- og skolemuseum samarbeidet om et arrangement på Vingelsdagen i forbindelse med «Olsok i Tolga» 2023. På grunn av regnvær ble vandringen kortere enn planlagt og deltagerne samlet på Vingelsgaard gjestgiveri. Til tross for regnværet møtte det opp 43 personer. Det er venneforeningen svært godt fornøyd

med. Bjørn Ivar Ryen snakket med utgangspunkt i boka han har utgitt. Den har tittelen «Vingelsgården. Historia om ei grend og en gard i Vingelen». Boka handler om den såkalte Sjubøndersgar'n og Vingelsgaard/Gardsjordet. Ingrid Petronille Røe snakket om Hans Nielsen Hauge, Sara Oust og haugianerbevegelsen.

Dikt om Sara Oust

I 2022 kjøpte Signy Røe en bok av Engebret Eggen. Tittelen er «Kverndalen i Vingelen med Brev og vers frå Bygdom». Den ble utgitt i 1978. I boka er det et dikt som Eggen har skrevet om Sara. Det er uten tittel. Tegningene av Oust og minnesteinen på gården er laget av Nelly Røe.

Her voks ho òp i fjellet
i ly av nakne Klett.
Og midt i bratte heldet
gror gard og heim og ætt.

I varme, kristne kjensler
ho forma fint sit liv.
Ho vart ei kristen vardevakt
og brøt de vonde stenglers makt.

I strid mot vèrdens kalde gru
ho synte oss ei stjernebru.
Der gode makter enno rår
med vonde sjelesår.

Versjon av august 2023

Ingrid Petronille Røe